

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr II.

Fredagen den 5 februari.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29, den 30 och den 31 nästlidna januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 49, angående pension åt statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter A. W. Norgren och P. Larsson;

nr 50, angående begravningshjälp efter avliden pensionstagare av marinens stammanskap;

nr 67, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 68, angående vissa pensioner, att utgå av affärsdrivande verks medel;

nr 69, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 70, angående pension åt förmannen vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall Carl Gustaf Iwar; och

nr 71, angående pension åt polisbiträdet Lars August Sundbom.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 48, angående anslag åt docenten vid universitetet i Lund G. R. Raquette;

till statsutskottet propositionerna:

nr 51, angående rätt för biträdande föreståndarinnan Elin Thörn att för utflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och

nr 52, angående rätt för ordinarie statsanställd lärare att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 43, angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet för felaktigt uppbyren arrendeavkomst av stadskommunernas löningsgjord i Linköping;

till bankoutskottet propositionen, nr 44, angående anslag till personal- och driftkostnader för institutet för högspänningsforskning vid universitetet i Uppsala;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 62, angående försäljning av vissa lägenheter under Offers gård i Väster- norrlands län; och

nr 66, angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet;

till statsutskottet propositionerna:

nr 56, angående befrielse för förre stadsförvaltaren J. E. Elfving från viss betalningsskyldighet på grund av borgen; och

nr 57, angående överflyttande till lantförsvarets förvaltning av vissa fastigheter i Järfälla socken av Stockholms län;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 58, angående pension åt en förutvarande båtsman; och

nr 63, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 64, angående ändrad disposition av medel, anvisade till anskaffning av för kroppsundersökning av flygare erforderlig apparatur; och

nr 65, angående förstärkning av fjärde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 9, 13 och 14 samt bevillningsutskottets betänkande nr 6.

§ 5.

Ordet lämnades härafter till

Herr **Lindqvist** i Halmstad, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden måtte efter andra lagutskottets utlåtande nr 5 uppföras statsutskottets utlåtande nr 14, och att ärendena därefter upptagas i den ordning de äro upptagna å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Interpellation. Fru **Nordgren**, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Under mera än ett årtionde har man på olika sätt — genom artiklar i tidningspressen, skrivelser till Kungl. Maj:t, direkta hänvändelser till socialstyrelsen och motioner i riksdagen — sökt rikta Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på de svåra missförhållanden, som äro rådande inom den privata, i förvärvssyfte bedrivna, platsförmedlingens område, särskilt inom det område, där denna ännu spelar någon nämnvärd roll, nämligen beträffande förmedling av kvinnlig arbetskraft till hemmen. Krav på ändrade och strängare bestämmelser för dylik kommissionärsverksamhet ha framförts, liksom ock på att denna platsförmedlingsverksamhet helt måtte avskaffas, enär den utgör en fara för de arbetssökande på grund av de osunda och bedrägliga metoder, efter vilka den arbetar, och dessutom är ur samhällelig synpunkt överflödigt, sedan statens offentliga arbetsförmedling tillkommit och nått en ganska hög grad av utbredning och effektivitet. Sälunda hemställdes i en motion (nr 317 i andra kammaren) vid 1928 års riksdag, av herrar Holmström och Carlsson i Stockholm, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av erforderliga åtgärder i syfte att den enskilda affärsmässiga platsförmedlingsverksamheten skyndsammast måtte kunna avskaffas och att Kungl. Maj:t, där

så finnes erforderligt, måtte förelägga riksdagen de förslag, som därav kunde föranledas. *Interpellation.*

(Forts.)

I motionen anfördes, hurusom det genom en mängd rapporter från vederbörande polismyndigheter kan visas, huru genomgående osunda förhållandena äro beträffande dessa platsförmedlingar, särskilt vad det gäller förmedlingen av kvinnlig arbetskraft till hemmen, och ändå är det bara en bråkdel av alla missförhållanden, som komma till polisens kännedom. Det påvisades också, att redan de hos länsstyrelsen anmälda taxorna, som byråerna officiellt tillämpa, ofta äro oskäliga. Som exempel anfördes, hurusom en byrå först tar en inskrivningsavgift på 3 kronor gällande ett år, därefter fordras av arbetsgivaren 8 å 10 kronor i förmedlingsarvode och av den arbetssökande 20 procent av den första månadslönen. En annan »laglig» taxa föreskriver en inskrivningsavgift varierande mellan 1 och 3 kronor, för arbetssökande en förmedlingsavgift mellan 5 och 20 procent av första månadslönen och för arbetsgivare 10 procent av lönen, alltså i vissa fall sammanlagt ända upp till 30 procent av första månadslönen för förmedling av en plats, utan att dock någon garanti lämnas för anställningens varaktighet. En tredje byrå beräknar sitt arvode efter 10—20 procent av första månadslönen, därvid kost och logi värderades till 100 kronor, vadan sålunda arvodet för en barnsköterska med en månadslön av 50 kronor, efter 15 procent av 150 kronor, blir 22 kronor och 50 öre. När det gäller s. k. hemsköterskor är det också vanligt, att arvodet utgör 10 procent av avlöningen för varje dag, hon är i arbete under året.

Vad här anförts vore nu bara exempel på officiella taxor, som alltså anmälas till länsstyrelsen. Sedan vore det ju en känd sak, hette det vidare i motionen, att kommissionärerna på olika sätt kringgå dessa taxor. Av en rapport från 1921 framgick, hurusom en kommissionär för förmedling av en plats med en lön av 60 kronor av arbetsgivare och arbetssökande tillsammans betingat sig ett arvode på 35 kronor, under det att han enligt den officiella taxan ej vore berättigad till mera än 6 kronor.

Men även andra olägenheter av den privata platsförmedlingen påpekades i motionen, däribland den av dessa förmedlingsbyråer praktiserade metoden att genom vilseledande annonser i landsortstidningarna locka oerfaret folk från landsbygden in till de större städerna, varvid vederbörande ofta lämnade de platser, de hade på landet, för osäkra sådana i städerna och i många fall finge vidkännas avsevärda kostnader för resorna och »platsförmedlingen» utan att lyckas erhålla några platser.

Att de i motionen framförda anmärkningarna mot ifrågavarande verksamhet voro befogade, vitsordades av såväl socialstyrelsen som dåvarande polismästaren i Stockholm, G. Härleman, från vilka andra kammarens fjärde tillfälliga utskott — till vilket motionen remitterats — inhämtat yttranden. Detta underströks ytterligare av utskottet, som i sitt utlåtande (nr 9) anförde, att det »torde för övrigt vara väl känt av var och en, som kommit i beröring med sådan verksamhet, varom här är fråga». »Meningarna torde ej heller vara delade», tillade utskottet, »ifråga om önskvärdheten av att få till stånd en ändring, som kunde råda bot på missförhållandena.» Vidare erkände utskottet det principiellt riktiga i motionärernas tankegång, att det enskilda förvärvs-begäret i möjligaste mån bör avkopplas ifråga om sådan verksamhet, som avser att bereda anställning åt arbetssökande. Då utskottet det oaktat ansåg sig böra avstyrka motionen, motiverades detta med att den offentliga arbetsförmedlingen i riket visserligen avsevärt utvidgats och vuxit i effektivitet, men att det dock ej torde kunna bestridas, att den ännu ej är rustad att på ett tillfredsställande sätt kunna på alla områden tillgodose föreliggande behov av arbetsförmedling. Och innan så är fallet, torde det ej lämpligen böra ifrågasättas att avskaffa den privata förmedlingsverksamheten, där denna visar sig

Interpellation. hava en verklig uppgift att fylla. Utskottet erinrade vidare om att »arbetslöshetssakkunniga ägnat stor uppmärksamhet åt den offentliga arbetsförmedlingens organisation, varför man torde kunna förvänta, att frågan om en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet kommer att upptagas till prövning i samband med frågan om åtgärder mot arbetslösheten».

(Forts.)

Efter att sålunda ha avvisat tanken på att för närvarande helt avskaffa den privata förmedlingsverksamheten anvisar utskottet andra utvägar att i görligaste mån söka avhjälpa de missförhållanden, som vidlåda denna verksamhet. I detta syfte pekar utskottet på behovet av sådan ändring i kungörelsen angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning, att det ej lämnas kommissionärerna öppet att efter eget gottfinnande uppgöra taxa för platsförmedlingens arvoden. Vidare ifrågasättes, huruvida icke en skärpning av straffsatserna för överträdelse av berörda kungörelse kunde vara av behovet påkallad, samt förordas en centralisering till socialstyrelsen av prövningen av ansökningar om kommissionärsrättigheter, vilken nu påvilar vederbörande länsstyrelse. Till sist erinrar utskottet om att frågan om normaltaxor för den privata arbetsförmedlingen liksom frågan om en dylik centralisering redan vore föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Andra kammaren följde utskottet och avtog motionen. Men då detta skedde med godkännande av utskottets motivering, var det säkerligen under förväntan av att Kungl. Maj:tt skulle vidtaga erforderliga åtgärder för att undanröja de svåraste missförhållandena, som i motionen påtalats. Så har emellertid, såvitt undertecknad har sig bekant, icke skett, ehuru fyra år förflutit sedan frågan senast förevar i riksdagen och över fem år sedan socialstyrelsen, till följd av remisser, den 18 december 1926 avgav utlåtande i vissa frågor rörande enskild kommissionärsverksamhet. Vid förfrågningar hos vederbörande tjänsteman i socialdepartementet år 1929 från en representant för Stockholms Hembiträdeskår, huruvida och när en ny kungörelse angående kommissionärer för anskaffande av arbetsanställning vore att förvänta, lämnades det svaret, att man inom socialstyrelsen hölle på med utarbetandet av förslag till en dylik, och att det vore att förvänta, att densamma komme att behandlas av socialdepartementet på nyåret 1930, varefter det inte komme att dröja länge med stadfästandet. Vid upprepade förfrågningar under våren 1930 svarades det från socialstyrelsens sida, att förslaget vore föremål för en sista överarbetning, och att man hoppades, detsamma skulle bli färdigt under sommarens lopp, så att en ny kungörelse kunde träda i kraft den 1 oktober 1930. Då förfrågan senast gjordes hos socialstyrelsen 1931, synes det framgå av svaret, att frågan vore bordlagd.

Under de år som förflutit, sedan detta ärende först togs upp till prövning i socialstyrelsen, ha förhållandena beträffande den privata platsförmedlingsverksamheten ingalunda förbättrats — tvärtom. Särskilt i Stockholm lära missförhållandena vid dessa platsförmedlingsbyråer vara synnerligen svåra, och av artiklar i dagspressen, vari desamma påtalas, framgår, att vissa av nämnda byråer bedriva rena geschäftet och ockra oblygt på nöden bland en del personer, som anlita dem. Sålunda påvisas det i en artikel i Social-Demokraten för den 17 april 1931, hurusom en platsförmedlingsbyrå, på vilken namn och adress uppgives, betingade sig ända upp till 50 procent av lönen i förmedlingsavgift av den arbetssökande, som fick lämna skriftlig förbindelse härpå. Denna överenskommelse gällde inte bara den första eller andra månadens inkomster utan hela den inkomst, som den arbetande fick genom byråns förmedling. Polisen ingrep mot geschäftet men kunde ingenting göra åt det. En annan dylik byrå klippte helt enkelt ut annonserna om lediga platser i dagspressen och anvisade dessa platser åt de platsökande, varvid de, som på sätt erhöllo dessa platser, voro skyldiga betala byrån 15 kronor i förmedlingsavgift.

I samband med avslöjandet av ifrågavarande *geschäft* återger den citerade *Interpellation.*
tidningen ett samtal, som en dess medarbetare haft med poliskommissarien vid
(*Forts.*)
ordonnanspolisen, Carl Gyllensvärd, vilket ger en god belysning av förhållandena på ifrågavarande område. Poliskommissarien säger härom:

»Det är ofta som man anför klagomål beträffande det sätt på vilket platsbyråerna behandla sina klienter. De flesta anmälningarna göras emellertid per telefon. När vi tala om att det måste göras en anmälan för att polisen skall kunna ingripa, så äro de klagande inte längre villiga. De befara att bli trasskasserade, att inte få några platser etc. I de fall, där vi kunna det, så göra vi naturligtvis en undersökning, men även där anmälaren har rätten på sin sida, blir resultatet merendels kient på grund av den intetsägande förordningen. Men här är ett väldigt liv ibland, och vi och byråinnehavarna ha små sammanstötningar så gott som varje vecka. Jag har gjort den erfarenheten att platsbyråerna äro obehövlige, i synnerhet då Stockholms stads arbetsförmedling finnes. Jag har roat mig med att föra en del statistik och funnit att Stockholms stads arbetsförmedling på ett år skaffat dubbelt så många platser som alla byråerna tillsammans. Ett par av dessa privata byråer ha, enligt de uppgifter, som de äro skyldiga att lämna till polisen, endast skaffat 3 à 4 platser under ett helt år. Det är sannerligen på tiden att någonting blir gjort», slutar kommissarie Gyllensvärd.

Då förhållandena på arbetsmarknaden sedan fjolåret ytterligare försämrats och arbetslösheten bland kvinnorna, som närmast anlita dessa platsförmedlingsbyråer, ökats, är det att befara, att dessa kvinnliga arbetssökande i ännu större utsträckning än förut bli föremål för ett oblygt ockrande på nöden från en del mindre nogräknade byråinnehavares sida, om inte snara åtgärder vidtagas för att skärpa kontrollen över den privata platsförmedlingsverksamheten.

På grund av vad sålunda anförts och då det synes vara av behovet påkallat, att åtgärder skyndsammast vidtagas för att råda bot på missförhållandena å ifrågavarande område, anhåller jag vördsamt om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1:o) Vilka åtgärder äro att förvänta från Kungl. Maj:ts sida för att söka råda bot på de missförhållanden, som äro konstaterade inom den privata platsförmedlingens område?

2:o) Kan man räkna med att de åtgärder, som eventuellt äro påtänkta, komma till stånd under den närmaste tiden?

Ifrågavarande anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Petersson* i Lerbäckaby, *m. fl.*, nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning *m. m.*;

herr *Magnusson* i Skövde, nr 413, i anledning av samma proposition; och
herr *Leffler m. fl.*, nr 414, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 61, med förslag till förordning om accis å silke.

Nämnda motioner bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Ramsta	under	2	dagar	fr. o. m. den	6	febr.,	
» <i>Ericsson</i> i Sörsjön	»	3	»	»	6	»	
» <i>Gardell</i> i Gans	»	6	»	»	6	»	
» <i>Olsson</i> i Berg	»	10	»	»	6	»	
» <i>Svensson</i> i Betingetorp	»	8	»	»	6	»	
» <i>Berg</i>	»	8	»	»	6	»	och
» <i>Paulsen</i>	»	6	»	»	7	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.54 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 6 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Holmbäck* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 72, angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss med mera samt en internationell lastlinjekonvention med mera;

nr 74, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; och

nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § sjölagen.

Vidare överlämnade herr statsrådet *von Stockenström* Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående åtgärder till sockerbetsodlingens stödjande.

Ovannämnda propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 49, angående pension åt statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter A. W. Norgren och P. Larsson;

nr 50, angående begravningshjälp efter avliden pensionstagare av marinens stammanskap;

nr 67, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 68, angående vissa pensioner, att utgå av affärsdrivande verks medel;

nr 69, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 70, angående pension åt förmannen vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall Carl Gustaf Iwar; och
nr 71, angående pension åt polisbiträdet Lars August Sundbom.

§ 4.

Härefter föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 412 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn *m. fl.*; och

nr 413 av herr *Magnusson* i Skövde; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 414 av herr *Leffler m. fl.*

§ 5.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror. Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

I en den 4 januari 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Härigenom förordnas, att förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skall, 19 § med ändrad lydelse enligt förordningen den 5 april 1929 (nr 52), äga fortsatt tillämpning till och med den 30 juni 1933.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Uti en vid betänkandet fogad reservation hade herr *Lithander* hemställt, att riksdagen måtte avslå ifrågasvarande proposition.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lithander: Herr talman, bevillningsutskottet har här haft att behandla en kungl. proposition, som under ett antal år kommit tillbaka. Jag kan mycket väl förstå, att det är regeringen angeläget att taga vara på varje möjlighet, som finnes, att åt staten — icke minst i dessa brydsamma tider — skapa inkomster. Men jag har icke kunnat annat än foga en reservation till detta utskottsbetänkande, därför att jag är fullt övertygad om att ett annat resultat än det, som regeringen avsett, blir följderna av ett bifall. Det är nämligen så, att ett bifall till denna proposition utgör ett fortsatt direkt premierande av den illojala handeln till den lojala handelns förfång. Det ger dessa personer, som bedriva försäljning vid sidan av den lojala handeln, ett fortsatt

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

direkt understöd, när de säga till människorna: »Gå till oss, begagna denna utväg, så slipper ni ifrån denna skatt.» Dessa synpunkter hava varit framhållna redan tidigare, och regeringen har icke ansett, att de hava haft bärighet, förmodar jag, och det har varit anledningen till att propositionen är framlagd.

Det pågår på dessa områden en smyghandel, som helt enkelt icke kan kontrolleras. Här äro tillsatta icke mindre än 50 kontrollanter för en kostnad av över 10,000 kronor plus reseersättningar, och de fullgöra sitt uppdrag beträffande den lojala handeln, alltså varje regelrätt driven verksamhet, som för sina böcker. Där kunna dessa kontrollanter fungera och utöva sin kontroll, och via den handeln kommer ett visst skattebelopp in. Men tillvaron av denna anordning möjliggör, som jag sade, för dem, som vilja undandraga sig denna skatt, att i mycket hög grad få tillfälle därtill. Det har ytterligare tillfogat den lojala handeln undan för undan förfång, därför att man finner, att försäljningen går över på sådant, som icke köpes där, d. v. s. på handel, som drives under hand.

Det har också visat sig — jag har påpekat det i reservationen — att i länder, där man verkligen får leta med ljus och lykta efter möjligheter att beskatta och icke minst beskatta saker av denna art, där har man haft denna beskattning — jag tänker särskilt på Tyskland — men där har man släppt den, därför att man funnit den vara till förfång. Jag har här en skildring från Österrike, som varit utsatt för samma sak också och där man trodde sig hava träffat vad man kallar för lyx — man hade där gått vidare än vad här gäller — men där man träffat just sysselsättandet av arbetare inom området.

Man är inne på fel väg här. Jag tycker, att man skulle kunna taga lärdom av vad erfarenheten givit vid handen exempelvis i Tyskland, där man strukit denna beskattning, som man här går fram med. Man har gjort det i Italien och, såvitt jag känner till, har man också gjort det i Tjeckoslovakien.

Nu förstår jag mycket väl, att det, så fort det talas om beskattning på detta område, säges, att de personer, som den gäller, kunna mycket väl rå med att betala denna extra avgift. Men följden blir den, att inköpen ske i utlandet. Jag har också i reservationen påvisat, att man genom denna avgift premierar utlandet till det egna landets förfång. Då får man, tycker jag, se saken reellt, som den är. Jag kan visserligen förstå, att regeringen, som har erfarit, att om den icke lägger fram propositionen, så kommer den i form av en motion, lagt fram denna sak i den tron, att det är ett demokratiskt önskemål, att den skall bifallas. Men vill man se till realiteten, så är man här inne på fel väg.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att det som här ålägges handeln finnes det ingen möjlighet att tillämpa vid rikets gränser beträffande turisttrafiken. Det tillämpas heller icke; det tillämpas icke i något land. Om det skulle tillämpas, skulle det tillfoga — jag har sagt det i reservationen också — turisttrafiken ett sådant ödesdigert slag, att både de inkomster, som direkt tillföras landet genom densamma, och statsverkets inkomster genom den beskattning, som denna företeelse ger, skulle gå vida tillbaka.

Det förefaller mig egendomligt, att man skall lagstifta på ett område, när man vet, att man icke kan tillämpa denna lagstiftning annat än i ett antal undantagsfall.

Jag hemställer, herr talman, om avslag å den kungl. propositionen.

Herr Björklund: Herr talman! Det kan icke falla mig in att gå in i en polemik mot herr Lithander. Vi hava förut diskuterat denna sak så många gånger, att vi kunna varandra både innan och utan, så att säga. Emellertid vill jag, när herr Lithander talar om realiteter, påpeka, att om det är, som herr Lithander säger, är han den ende i hela bevillningsutskottet, som är realitets-

betonad. Det torde icke vara så. Saken är, att när man i denna tid söker med ljus och lykta efter skattekällor, skulle det väl ändå icke anstå riksdagen att gå och besluta på sätt, som herr Lithander här föreslår. När man skall beskatta nödvändighetsvaror ända till ytterlighet, skall man i sådana tider verkligen släppa en lyxbeskattning, som förut funnits till under åtskilliga år? Jag kan icke finna, att det där rimmar i stycke med vartannat.

Jag skall icke taga upp tiden med att diskutera denna sak utan ber, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till utskottets hemställan, som är desamma som Kungl. Maj:ts proposition.

Fru Nordgren: Herr talman! Efter herr Björklunds anförande kunde jag hava nöjt mig med att instämma med honom, men då jag ändå fått ordet, ber jag att få säga några ord till herr Lithander. Jag får då säga, att jag beundrar hans mod att här stå upp och tala för en sådan sak som den här föreliggande och föreslå, att staten frivilligt skall avhända sig en inkomst av över 60,000 kronor per år i tider, då regering och riksdag funnit sig nödsakade att pålägga en hel del rena nödvändighetsartiklar höga tilläggstullar, såsom här beslöts i söndags.

Jag har svårt att förstå den stora omsorg om pärlsmugglarna, som herr Lithander lägger i dagen. Den erinrar mig om en historia, som jag läste för någon tid sedan om en livsmedelsnämnd i en viss stad, vilken under kristiden inköpte ett parti västerbottensost, som konsumenterna skulle hava att blanda upp sin magra kost med. Det blev emellertid aldrig någon försäljning av denna ost, och då man senare efterhörde orsaken härtill, fick man det svaret, att osten i fråga visat en sådan benägenhet att försvinna, att nämnden funnit sig böra dela ut densamma för att personalen icke skulle frestas att stjäla den. En sådan omsorg om pärlsmugglarnas moral tycker jag att herr Lithander också lägger i dagen genom sin argumentering: Smugglarna lyckas så bra, så det är ingen idé med pärlskatten, bäst att giva dem fritt spel.

Jag tycker, att i dessa tider, då man ansett sig böra tullbelägga till och med tandpastan, som dock är en så viktig hygienisk förnödenhet, och ett medel att bevara de äkta pärlor, som vårt folk till äventyrs kan hava kvar i munnen, då böra de som hava råd att köpa äkta pärlor för prydnadsändamål betala den lilla skatt det här är fråga om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Det är icke alls fråga om att frivilligt avstå från en inkomst, som staten tagit med i budgeten, utan enligt min mening får staten mycket mindre genom denna anordning, därför att genom densamma drages handeln undan från de lojala näringsutövarna, som betala skatt till stat och kommun, och förlägges över till folk, som varken betalar det ena eller det andra. Då förlorar staten i verkligheten mycket mer, än vad den tror, att den får in. Jag har sagt i reservationen, att denna inkomst är illusorisk. Det är därför, att jag är mån om att staten får inkomster och att det skall gå lagligt och ordentligt till, som jag gjort mitt yrkande. Jag har ingen omsorg om smugglarna. Men regeringen har givit dem fria händer, ty den söker icke ens vid rikets gränser tillämpa denna förordning, som stadgats för den lojala handeln. Den kan icke göra det; den vill icke göra det, och den kommer icke att göra det.

Omsorgen om smugglarna ligger på annat håll; för dem ömmar jag icke. Men detta är en förordning, som det är omöjligt att effektivt tillämpa. Jag kan bara säga, att här ligga från 1919 försäkrings- och anmälningssedlar, som röra dessa saker. Jag vill påstå, att det finnes icke ett enda fall, då man ur turisttrafiken kunnat få fram något. Men ur den lojala handeln går det. Det

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

(Forts.)

är därför, att hela turisttrafiken undandrages, som jag icke anser annat än fullt riktigt och rimligt det yrkande, som jag i detta fall framställt.

Fru Nordgren: Herr talman! Bara ett par ord!

Jag vill blott säga, att skall man taga särskilda hänsyn till turisttrafiken och vad den smugglar in, så är det icke bara äkta pärlor utan åtskilliga andra av de lyxartiklar, som vi i söndags belade med extra tulltillägg. Den teorin att vi för turisttrafikens skull skola avstå från skatt på äkta pärlor är icke riktigt hållbar. Man får söka hålla efter smugglarna så gott man kan här som på andra områden. Skola vi taga hänsyn till möjligheterna att smugbla in varor, då dessa tullbeläggas, få vi nog pruta av tullarna på mera än de äkta pärlorna, herr Lithander.

Herr Lithander: Herr talman! Jag är ense med fru Nordgren, att man skall hålla efter, där man kan. Men just därför, att man här icke kan hålla efter, tycker jag, att denna lagstiftning är onödig. Vad i övrigt smugblingen beträffar, är det givet, att den fördömer jag lika skarpt här som beträffande vilken som helst annan artikel. Men det hör icke till detta ämne. För övrigt, vad jag sagt är, att regeringen på denna punkt icke tillämpar förordningen så, att den träffar, där den kan träffa.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Å föredragningslistan var vidare upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om utbyggnad och ändring av grunderna för lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 39, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Osberg* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa utredning dels om sådan ändring av nu gällande lag om försäkring för olycksfall i arbete, att varje person över viss ålder bleve obligatoriskt försäkrad mot skada till följd av olycksfall i arbete, under förutsättning att behov föreläge, dels om statens övertagande av hela verksamheten, både beträffande förvaltningen och skadeersättningen, dels ock om prövning av frågan huruvida det vore lämpligt bestämma om grundavgifts erläggande av den obligatoriskt försäkrade, efter samma grunder, som gällde för allmänna folkpensioneringen, och för riksdagen framlägga det förslag utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Osberg: Ja, herr talman, den fråga, som vi nu gå att behandla här, är ingalunda ny för kammaren. Ehuru väl lagen är av ett nytt datum, har det framkommit förslag om ändring rätt ofta. Det är ju heller ingenting, som skiljer sig från den vanliga gången. En social lagstiftning, som kommit till och är av så stor räckvidd som denna, blir alltid föremål för ändringsförslag.

Jag skulle, herr talman, ingalunda hava varit så enveten med dessa fram-

ställningar, om jag icke hade den uppfattningen, att här måste något göras. Det är icke endast jag, som gjort sådana framställningar, utan det är åtskilliga av riksdagens ledamöter, som gjort framställningar på olika sätt. Jag är icke ens ensam om min framställning vid årets riksdag. Herr Hilding har också väckt en motion, som jag anser syfta till samma mål.

Ang. ifrågasätti ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Andra lagutskottet hade den tanken — en del av utskottets ledamöter åtminstone — att dessa motioner borde behandlas samtidigt. Men ordföranden ansåg, att det var någon liten skillnad. Min motion avstyrktes. Det gick visst i rätt hastigt tempo, enär jag hade ungefär samma framställning i föl, som också blev avslagen.

(Forts.)

Nu må andra lagutskottet avstyrka denna motion några gånger till, men jag försäkrar herrarna, som stå på avslagssidan, att det skall icke i längden lyckas borteliminera de bärande krav, som här göra sig gällande.

Det är ju så, att alla löneanställda hava förmånen att vara obligatoriskt försäkrade. Men de med dessa lönearbetare och löntagare jämnställda — de äro kanske icke så många i landet men de närma sig det antalet — de stå utanför. Nu pekar utskottet i sitt utlåtande på den omständigheten, att det försiggår en utredning i syfte att möjliggöra för vissa kategorier att få en anknytning till denna lag, och det skulle vara sådana, som kunna räknas till mindre arbetsgivare och självständiga företagare. Men då kan man fråga sig: Var skall gränsen sättas för denna kategori, som man kallar för mindre företagare och arbetsgivare? Det är fullständigt omöjligt att här skära ett snitt, när en företagare har t. ex. endast egna barn i företaget eller ett par, tre lejda arbetare eller något liknande.

Nu är det på det sättet, att förhållandena ha utvecklats så under den senaste tiden, att många, som förut haft förmånen att vara obligatoriskt försäkrade, kommit utanför på grund av vissa omständigheter och lagbestämmelser. Jag kan peka på t. ex. stenhuggarna. Under den goda tiden hade de vanligtvis anställning hos bolagen, och då voro de obligatoriskt försäkrade. När en olycka skett, vände de sig till läkaren, fingo olycksfallet granskat, och om det var av behovet påkallat erhöilo de understöd, och blev det invaliditet fingo de livränta. Men sedan krisen kommit beträffande stenindustrien, hava många av dessa blivit egna företagare. De skaffa sig granitberg, där de hugga sten och forsla den till vissa bolag, som köpa densamma. Då äro de egna företagare. Nu har jag resonerat med min länskamrat herr Brännberg. Han påstod, att för Lysekils vidkommande hade man ordnat så, att den, som köper stenen, drar av någon del av köpesumman för att betala premierna för dessa stenhuggare. Men då komma dessa i en särställning. När de äro anställda hos bolagen, hava de inga bekymmer eller utgifter för försäkringen. Men när de blivit egna företagare, göres avdrag på arbetsförtjänsten, för att de skola åtnjuta detta skydd.

Sedan hava vi en annan kategori: före detta bolagstorparna. Riksdagen har varit angelägen om att bolagstorparna skulle få friköpa bolagstorp, och så har också skett i stor utsträckning. När de hade sina dagsverkstorp, körde de timmer och ved åt bolagen, och om någon olycka inträffade, kunde de göra anspråk på ersättning. Sedan de nu friköpt sina torp, fortsätta de med samma arbetsutövning som förut, men inträffar det någon olycka, kunna de ej som förut beräkna att få ersättning för olycksfallet, ty nu äro de icke försäkrade längre, då de äro sina egna företagare.

Går man så till egnahemsbrukarna och andra mindre jordbrukare, förhåller det sig på samma sätt. Men äro de icke lika samhällsnyttiga arbetare, de som de andra arbetarna? Staten har ju strävat efter att få folk in på den banan och har anslagit stora belopp varje år för att uppmuntra till skapande av egnahem. Sedan har emellertid staten icke längre någon oro för dessa männi-

Ang. ifråga-
sattändring av
lagen om för-
säkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

skors framtid. Så länge vederbörande arbeta hos andra jordbrukare eller i industrien, inser samhället, att de måste skyddas mot olycksfall, men så fort de få eget hem, som de strävat och arbetat för, har samhället icke vidare något bekymmer om huru det går med dem. Vi kunna draga upp en parallell. Låt oss tänka oss en egnahemsbrukare, som har ett litet jordområde, som han skall odla och röja upp för att skaffa utkomst åt sig och sin familj. Han utför röjnings- och sprängningsarbeten. Då han spränger sten en dag, träffas han av en stenskärra, och han blir kanske invalid för all framtid. Han har ingenting annat att göra än att vända sig till fattigvården, om han icke har medel själv till sitt föfogande, något som väl i vanliga fall icke är händelsen för dessa kategorier. I närheten pågår ett vägbygge. Där går en arbetare — det må vara en nödhjälpsarbetare eller en vanlig arbetare — och spränger sten. Han drabbas på samma sätt av olycka och blir invalid, men han får i motsats till den förre mannen en livränta.

Dessa exempel tala sitt tydliga språk och bekräfta, att lagstiftningen icke är, som den skall vara, utan bör ändras. Jag tror icke, att det finns någon i denna kammare, som kan hävda, att lagstiftningen är bra, som den är. Det skulle i så fall vara andra lagutskottets majoritet, som har den uppfattningen, att ingenting behöver göras. Jag vet också, att man kommer med den invändningen, att vederbörande skulle betala sina egna premier. Ja, mina herrar, den möjligheten ha de nu också; de kunna försäkra sig i enskilda bolag mot olycksfall. Men detta är ju icke mycket att tacka för. När nu somliga kategorier av människor ha en fördel gent emot andra, bör man, om man är socialt ansvarskännande, hysa den uppfattningen, att denna fördel skall komma även andra till godo och att lika förhållanden skola råda överlag. Andra lagutskottet har vänt sig mot det orimliga i att folk skall vara försäkrat, utan att premierna skola betalas av vederbörande själva. Jag fick också en tillvitelse i den riktningen i fjol av en tjänsteman i riksförsäkringsanstalten. Han frågade mig nämligen, om jag tyckte det var för mycket begärt, att om man bleve försäkrad, man erlade premierna själv. Jag frågade då honom, om han var försäkrad. Jo, det var han. »Betalar Ni premien då?» frågade jag. Han svarade icke och verkade generad. Så enkelt är det: så länge man har fördel själv, tänker man icke på medmänniskorna.

Vi ha också andra kategorier arbetare, vilka kunna anföras såsom exempel på vad jag vill ha fram. Så t. ex. hantverkarna. Där står en hantverkare och gör möbler hemma. Han har en liten uppsättning maskiner och dylikt. Sina egna pojkar har han till hjälp i verkstaden, och han säljer till sina kunder på beställning. En vacker dag skär han av högra handen vid en bandsåg och blir invalid. Han får ingen ersättning och ingen livränta. Hans arbete anses tydligen icke så gagneligt, som om han utförde det i en fabrik. Eller vi kunna som exempel taga ett par bröder, som ha egna verkstäder och arbeta under samma förhållanden med sina egna pojkar till biträden. Det inträffar en olycka för den ene av bröderna, som gör honom oduglig till arbete, och han står där utan medel till sitt uppehälle. Vill den andre brodern säkerställa sig mot risken att få dela broderns öde, söker han sig in i en fabrik. Då kan han ha möjlighet att bli försörjd, om en olycka skulle drabba honom. Men den som arbetar på egen hand har ingen möjlighet i det avseendet. Det hela är verkligen barockt. Alla, som ha någon respekt för rättvisa, måste erkänna det orättmätiga i dessa förhållanden.

Vad man också inom andra lagutskottet vänt sig mot, är den omständigheten, att det från min sida framhållits, att om det skall bli rättelse i saken och om man skall få ett radikalt grepp på hela denna fråga, måste det allmänna stå för både förvaltningskostnaderna och ersättningarna. Det skorrar naturligtvis i mångas öron detta, att det allmänna skall övertaga ansvaret.

Jag var från början icke inne på den linjen, men det stod klart för mig, att om något effektivt skulle göras, måste det ske på det sättet, ty då kunde man skära bort $\frac{3}{4}$ av förvaltningskostnaderna. Vore alla personer obligatoriskt försäkrade här i landet, behöfde man icke denna apparat med granskning av papper och luntor i långa rader, alla dessa undersökningar om vilken art av arbete det gäller, huru lång anställningstiden varit o. s. v. Allt sådant kräver alldeles oerhörda kostnader. Jag har i en av mina föregående motioner med tablå visat, vilka ofantliga belopp som gå till förvaltningskostnader. Och det kunna vi väl vara ense om, att det icke är för förvaltningens egen skull, vi ha olycksfallsförsäkringen, utan för att hjälpa dem, som drabbas av olycka. Jag undrar för övrigt, om man icke vid en omläggning måste gå tillbaka till att beräkna någon karenstid. Först efter karenstidens utgång bör man pröva, huruvida ersättning skall utgå eller ej. Är det så, att en person är berättigad till understöd, varför kan detta då icke utgå från olycksdagen? Blir han invalid, bör också livräntan kunna utgå från olycksdagen. För min del anser jag det lämpligast och bäst med en sådan anordning. Därigenom skulle man komma ifrån en massa utgifter för läkarundersökningar och dylikt, och man finge på det senare stadiet pröva det hela.

Även detta har andra lagutskottet riktat sig emot. Jag har, för att möta farhågorna i det avseendet, pekat på den möjligheten, att man av alla, som äro försäkrade, kunde kräva en liten grundavgift, i likhet med vad som sker vid den allmänna pensionsförsäkringen. Vägarna finnas naturligtvis, om man vill göra något. Att bara stå och peka på den utredning, som pågår, är icke tillfyllest. För övrigt borde man kunna kräva, att utredningen blir färdig någon gång, då det gäller ett så viktigt spörsmål.

Jag har frågat förut, var gränsen skall dragas, och jag har även tillfrågat herr Hilding, vad han tänkt sig i det avseendet. Nu tror jag, att andra lagutskottet misstolkat hans uppfattning. Han höll nämligen före, att de kategorier han gjort sig till talesman för skulle vara obligatoriskt försäkrade — något som jag anser riktigt — och att de skulle vara befriade från att erlägga premier. Hans tankegång är sålunda densamma som min. Jag skall tillåta mig att läsa upp klämman i hans motion. Han hemställer, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att sådan ändring sker i lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916, att även barn och närskylda, som arbeta i visst företag, beredas samma förmåner som andra arbetare, utan att s. k. frivillig försäkring behöver sökas». — Han är inne på precis samma linje som jag.

Jag har anført en del exempel och dragit upp paralleller, och jag skall tillåta mig att nämna ännu ett exempel, vilket jag tycker, att åtminstone lantbrukarna här i kammaren skulle förstå. Vi tänka oss en arrendator eller en självägande bonde. Det finns tusentals av dessa, som äro lika fattiga som de arbetare de leja. De måste ha sin gård eller sitt företag och äro i allmänhet tvungna att låna pengar till både fastigheten och uppsättningen. När jag säger, att tusentals och åter tusentals av dessa äro så gott som medellösa, är det ingen överdrift, då man vet att den svenska jorden till 80 % är belastad med skuld. Mannen i fråga har så stor egendom, att utom han själv och hans hustru två manliga och två kvinnliga medhjälpare erfordras för att sköta gården. Den ena manliga medhjälparen är hans son, den ena kvinnliga hans dotter. De övriga två äro lejda. Dessa senare bo vanligen i samma hus, äta vid samma bord, utföra samma sysslor både inomhus och utomhus. En dag äro de sysselsatta med tröskningsarbete. Jordbrukarens egen son blir då så illa drabbad av en olycka, att han blir invalid. Far och mor ha inga pengar. Vem skall då taga hand om sonen? Jo, fattigvården. Men den lejde mannen har den fördelen, att om han skulle bli invalid samhället ser till, att han får en

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

(Forts.)

livränta och slipper bliva understödstagare. Och på samma sätt är det för dottern i huset i förhållande till den lejda kvinnliga arbetskraften.

Huru man än ventilerar detta spörsmål och från vilken synpunkt man än ser det, måste man medgiva, att om man skall göra anspråk på social rättvisa, alla kategorier av den arbetande befolkningen måste bli inbegripna i olycksfallsförsäkringen. Man må resonera alldrig så mycket i motsatt riktning: det går icke att komma med några bärande argument mot ett sådant rättvist krav. Och jag försäkrar, att det icke kommer att dröja många år, innan riksdagen går in för en radikal ändring i den riktning jag anfört. Men det är ofta så med frågor av dylik art, att man fruktar, att den föreslagna åtgärden skall få en allt för stor räckvidd, och därför är man färdig att avpollettera hela saken.

Här säger man, att det allmänna icke bör betala premierna utan att detta skola de göra, som äro företagare, nämligen arbetsgivarna. Emellertid lägger staten ut rätt stora belopp redan nu till olycksfallsförsäkringen. Låt oss taga ett fall, som är ganska belysande. Det sitter t. ex. en äldre person här i Stockholm eller i Göteborg, en person, som trätt tillbaka och har, låt oss säga, 2 miljoner kronor i förmögenhet. Han har ett par tjänare, som passa upp på honom, och han lever i lugn och ro på gamla dagar. Denna person får för tjänarna betala 14 å 15 kronor om året i försäkringspremier. Å andra sidan får en liten jordbrukare eller en annan mindre företagare kanske betala 100 eller 150 kronor för olycksfallsförsäkring av de arbetare han har i sin tjänst, och han måste kanhända ändå arbeta under de mest tryckta och svåra förhållanden. Skulle det icke vara rättvist, om miljonären finge erlägga sin tribut till denna olycksfallsförsäkring? Vad är grundbetingelsen till förmögenhet? Jo, produktion och arbete. Han eller hon njuter frukterna av arbete, och allt arbete är utsatt för risk. Vilken uppfattning man än har, måste man giva sitt bifall till en sådan belysning.

Vägarna kunna vara olika, men jag har ingenting annat begärt än att få fram en utredning. Jag önskade, med vetskap om att det för närvarande pågår en utredning, få från utskottets sida ett uttalande, som kunde anknyta denna min tankegång till den nu pågående utredningen. Märkvärdigare är det icke, och jag tycker, att andra lagutskottet hade gjort rätt i att ansluta sig till min framställning. Varför kan en sådan sak som denna icke anses beaktansvärd? Jag minns den gången 1916 års provinsialläkarkommitté arbetade. Det kom den ena skrivelsen efter den andra om spörsmål som rörde den utredningen. Icke avfärdade då vederbörande utskott framställningarna på ett så enkelt sätt som nu skett. Det var då populärt, att man skulle ordna läkareförhållandena. Man tog hand om saken, och detta var endast till gagn för den fråga det gällde.

Ja, herr talman, jag tror, att flera talare komma upp efter mig, och jag skall därför icke längre taga upp tiden med detta första anförande. Jag ber att få yrka bifall till min framställning.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att söka med det inlägg jag här kommer att göra påskynda den utredning, som 1928 års riksdag begärde. Det var ju, såsom det erinras om i utskottsutlåtandet, vid nämnda riksdag på det sättet, att det förelåg ett par motioner, vilka föranledde en riksdagsskrivelse. Denna motiverades med att det fanns stora grupper av mindre arbetsgivare och självständiga yrkesutövare, vilka i ekonomiskt och socialt hänseende voro likställda med lönearbetare och sålunda i lika stort behov som dessa av det stöd, som delaktigheten i den sociala olycksfallsförsäkringens förmåner medför.

Nu har herr Osberg sedan länge visat ett stort intresse för en förbättring av olycksfallsförsäkringslagen. Jag tror för min del icke, att det är möjligt

att göra en förbättring på det sätt herr Osberg föreslagit, och jag vill påpeka, att det är mycket troligt, att även om riksdagsskrivelsen av år 1928 skulle effektueras, det icke blir tillräckligt sörjt för olycksfallsförsäkring för alla dem, som behöfde komma i åtnjutande av sådan. Det är ju icke möjligt för en enskild riksdagsman att säga, huru det hela i alla detaljer skall kunna ordnas. Jag tycker emellertid, att herr Osberg är all tack värd för det intresse han visat och för att han icke låter sig avspisas av att ständigt bli påmint om att det finns en kommitté, som heter 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Sedan jag sett, att andra lagutskottet nu återigen hänvisat till denna kommitté, har jag frågat mig, om det verkligen behöver taga så lång tid att effektuera hemställan i den riksdagsskrivelse, som avläts 1928. Och när utskottet här både i fjol och i år säger, att den av riksdagen begärda utredningen alltjämt pågår, så har jag försökt göra mig underkunnig om, huruvida det kan vara riktigt, att denna utredning pågår. Vid ett tillfälle, då jag träffade en person, som tillhör denna kommitté, frågade jag honom därför, huru långt kommittén hade kommit med denna utredning. Han svarade då: »Den saken ha vi icke i 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Det måtte vara en annan kommitté, som har den, ty den har jag aldrig hört talas om.» Jag har varit uppe i de lokaler, som stå till denna kommittés förfogande, för att taga närmare reda på denna sak, och efter vad jag vid en hastig undersökning funnit, är det ingenting gjort åt denna sak inom kommittén. Det är möjligt, att ärendet är föredraget inom kommittén vid plenum på sådant sätt, att det hetat, att kommittén fått denna riksdagsskrivelse till behandling, men något övrigt är icke åtgjort i saken.

Jag har varit särskilt intresserad av denna fråga, därför att nere i min valkrets har jag mottagit flera framställningar, där man begärt, att jag skulle göra vad göras kunde, för att det skulle bli någon förbättring i fråga om denna försäkring. Det har varit särskilt hantverkare och deras organisationer, som diskuterat denna fråga. Och dessa hantverkare anse ju, att de till stor del skulle kunna få åtminstone sin olycksfallsrisk täckt, om det bleve ordnat så, som 1928 års riksdag tänkt sig och begärt. Men nu blir det ingenting. Herr Osberg motionerar år från år, och andra lagutskottet säger, att utredningen alltjämt pågår.

Om nu herrarna taga del av andra lagutskottets utlåtande, skola ni finna, att det icke är sant vad utskottet där säger, nämligen att det pågår utredning i frågan, ty det pågår ingen utredning. Det har tillgått så, att 1928 den 28 juni fick riksförsäkringsansalten i uppdrag att utreda denna fråga. Så låg ärendet hos riksförsäkringsanstalten till den 29 november 1930. Nämnda dag begärde anstalten hos Kungl. Maj:t, att den skulle bli befriad från denna utredning, och att densamma i stället skulle uppdragas åt 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Den 4 december 1930 beslöt Kungl. Maj:t bifalla riksförsäkringsanstaltens framställning och remitterade riksdagsskrivelsen till 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Om nu herrarna vilja höra efter hos försäkringskommittén, skola ni säkert finna, att i den stora lunta papper och handlingar, som där finnes, finns också denna riksdagsskrivelse. När så är förhållandet, kan det väl icke vara riktigt att år från år avstyrka motionärers framställningar med att säga, att utredning alltjämt pågår. Om utredningen alltjämt skall pågå på detta sätt, så förstå vi ju, att då blir aldrig någonting gjort.

Nu har jag närmast velat rikta en förfrågan och vädjan till herr socialministern, om icke herr socialministern kan göra någonting, för att 1928 års riksdagsskrivelse skall bliva effektuerad, så att vi snart få fram ett förslag. Det blir väl visserligen icke sådant, att herr Osberg blir belåten därmed, men då finge man ändå se, vad man kan komma med. Och blir förslaget sådant, att riksdagen icke anser det vara tillräckligt, så kan man ju försöka ändra det. Då riksdagen skriver och anhåller om en utredning, kan det väl ändå icke vara

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

(Forts.)

Ang. ifrågasättändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

riksdagens mening, att det bara skall tillsättas en kommitté, och att denna kommitté sedan får ha papperen så länge som helst utan att framlägga något förslag. Detta är ett område, där någonting behöves göras. Och jag tror säkert, att herr socialministern skulle kunna något närmare taga reda på denna sak och ordna det så, att vi kunna få fram ett förslag redan till nästa riksdag. Ty om icke, vilket torde vara troligt, 1928 års pensionsförsäkringskommitté till dess hinner få fram ett förslag i frågan, så kunde ju herr socialministern efter samråd med ordföranden i 1928 års pensionsförsäkringskommitté ordna det så, att denna kommitté återlämnade skrivelsen till socialdepartementet och socialministern sedan skickade tillbaka skrivelsen till riks-försäkringsanstalten, så att vi på så vis kunde få någonting åtgjort i ärendet.

Jag har sålunda med mitt inlägg endast velat rikta en varm vädjan till herr socialministern, att han måtte se till, att på ett eller annat sätt förslag blir framlagt i enlighet med 1928 års riksdagsskrivelse i denna fråga.

Jag har intet yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Tidaholm, *Norling*, *Bäcklund*, *Andersson* i Katrineholm, *Fast*, *Lundbom*, *Sjögren*, *Ericson* i Boxholm, *Werner*, *Mårtensson*, *Hallén*, *Johansson* i Sollefteå och *Karlsson* i Munkedal.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag skulle vilja säga, att vad herr Lindqvist i Halmstad senast yttrade riktade sig icke mot utskottet, därför att utskottet har sagt, att det förväntar, att utredningen i denna fråga kommer att bedrivas med all den skyndsamhet, som förhållandena medgiva. Det är vår uppfattning och vårt hopp.

Men med anledning av herr Lindqvists i Halmstad yttrande skulle jag vilja framhålla, att man har en känsla av att utredningar, som beröra sådana frågor som denna, just nu ligga en liten smula i »marvatten», om jag får använda en mycket vanlig bild. Ty de ekonomiska tidsförhållandena äro sådana, att på en del håll hesiterar man inför de stora kostnader, som bleve en följd av ett utbyggnad av den sociala försäkringen, och detta inverkar kanske på något sätt på arbetsviljan hos dem, som syssla med sådana saker som denna.

Dessutom är det på det sättet — kan man konstatera — när man ser, vilka som i allmänhet utreda sådana här saker, att dessa personer syssla med all världens ting. De äro väl i allmänhet bland de mest upptagna riksdagsmän, som vi ha, och de hava förfärligt svårt att sköta dessa saker på rätt sätt, när de skola springa från det ena sammanträdet till det andra. Det är min uppfattning av förhållandena på detta område.

Nu hoppas jag emellertid, att utredningen beträffande denna fråga icke skall utveckla sig på det sättet, att det går med vår socialförsäkring, som det gick med Lots hustru. Hon levde ju sitt liv, och helt plötsligt blev hon förvandlad till en saltstod. Man har nästan en känsla av att denna socialförsäkring, som varit i en glädjande utveckling och gått framåt emot förbättring till fördel för hela folket, för närvarande kanske håller på att förvandlas till en saltstod. Jag hoppas, att det icke kommer att ske.

Sedan skall jag be att få säga några ord med anledning av herr Osbergs yttrande här. Utskottet har ju egentligen ingenting emot, att de kategorier, som herr Osberg intresserar sig för, komma med i den försäkring, som det här är fråga om. Tvärtom har utskottet, som jag redan nämnt, framhållit, att det skulle vara önskligt, att den utredning, som är igångsatt, bleve fullföljd så fort som möjligt. Men om nu i alla fall riksdagen har uttalat sig för att dessa kategorier skola beredas möjlighet att på *frivillighetens* väg ansluta sig till en sådan försäkring, så menar jag, att det är lättare att på denna väg fortast möjligt få fram frågan, än om man nu helt plötsligt skulle kasta om på en

helt ny linje. Ty vissa förarbeten äro väl ändå gjorda för denna frivilliga försäkring, som man syftar till. Skall man då kassera allt detta och slå in på en alldeles ny väg, som för övrigt innebär en fullständigt revolutionerande omvälvning av hela försäkringen på detta område? Jag föreställer mig, att detta förutsätter en så vittomfattande undersökning och utredning, att det skulle komma att skjuta undan denna frågas lösning ännu längre fram i tiden, än vad man nu kan hoppas på. Ty herr Osberg vill ju åstadkomma, att hela den ekonomiska bördan, som nu enligt olycksfallsförsäkringslagen är lagd på arbetsgivarna — det sades i utskottet, att det rör sig om 25 miljoner kronor; jag har icke kunnat kontrollera siffran — skulle flyttas över på skattebetalarna. Man måste säga sig, att detta förutsätter, särskilt i nuvarande tider med nuvarande budgetsårigheter, ett grundligt övervägande av saken, och att det torde vara ganska svårt att förmå den allmänna opinionen att vara med om en så oerhördt långt gående omläggning av hela denna försäkring.

Jag tror för min del, att man kommer fortast och lättast fram till det mål, som herr Osberg vill uppnå, genom att fullfölja den tanke, som förut kommit fram i riksdagen, nämligen att söka åstadkomma möjlighet till frivillig anslutning till försäkringen för de kategorier, som det här gäller. Och jag hoppas, att den utredning, som sker på detta område, skall resultera i så goda villkor för den frivilliga försäkringen, att dessa villkor stimulera folk till att vinna frivillig anslutning. Dessutom skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att man, när denna försäkring kommer i gång, går över till något slags Döss-system, om jag får uttrycka mig så — herrarna förstå, vad jag menar: ett slags agitation på mera populärt sätt, ungefär som byråchefen Döss gör, då han agiterar på sitt område — för att få folk att ansluta sig till denna frivilliga försäkring. Jag tror, att gör man det, kan man på den vägen få en ganska stor anslutning till den frivilliga försäkringen från de grupper, som herr Osberg vill ha med.

Samtidigt som man har anledning understryka den maningen till herr socialministern, att han försöker göra vad han kan, för att denna utredning skall gå framåt, så tror jag alltså, att man kan vara med om att tillstyrka utskottets utlåtande, som går ut på att försöka forcera fram så långt möjligt en utredning och på det sättet bereda tillfälle för största möjliga antal personer att erhålla olycksfallsförsäkring. Jag vill för övrigt säga, att om jag känner mentaliteten rätt inom de kretsar, herr Osberg särskilt talar om, så tror jag, att där finns i många fall en sådan mentalitet, att de äro mera tillfredsställda med en *frivillig* försäkringsform. Ty det är dock så, att en stor del av dessa kategorier människor, som herr Osberg talar om, tycker icke om tvångslagstiftning. Och även från den utgångspunkten skulle jag tro, att den vägen är lättare och bättre framkomlig.

Jag ber med denna motivering att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! I det läge, denna fråga för närvarande ligger, anser jag mig icke kunna göra något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Jag vill dock ej underlåta att påpeka, att den fråga, vi här behandla, har ett visst sammanhang med ett ärende, som blivit slutligt avgjort av föregående års riksdag. Jag syftar på det beslut, som då fattades i sjukförsäkringsfrågan.

Jag vill erinra om att hittills hava de statsunderstödda sjukförsäkringarna i regel utlämnat understöd jämväl vid sjukdom på grund av olycksfall i arbete, i lik-

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

het med vad som sker vid annan sjukdom. Genom den nya lagstiftning, som trätt i kraft den 1 januari i år och som väl beträffande hittills statsunderstödda sjukkassor kommer att träda i tillämpning någon gång under nästkommande år eller 1934, hava sjukkassorna emellertid blivit befriade från att i fortsättningen utbetala sjukpenning vid olycksfall i arbetet. Detta har av många sjukkassememmar betraktats som en stor orättvisa. Och man kan mycket väl i visst hänseende instämma med den kritik, som riktats emot förslaget i denna del, just på grund av att olycksfallsförsäkringslagen här lämnar en stor lucka och ställer många, som äro utsatta för precis samma risk för olycksfall i arbete som lönearbetarna, utanför försäkringen.

Jag vill anföra ett exempel, som ligger mig mycket nära. En liten byggmästare ute på landet har ett par, tre arbetare sysselsatta vid ett villabygge eller vilket som helst annat byggnadsföretag. Alla stå gemensamt i arbetet och äro utsatta för samma olycksfallsrisk. De äro alla med i en och samma sjukkasse och betala där samma avgifter. Men om byggmästaren skulle råka ut för ett olycksfall i arbetet, då är han berättigad till ersättning ifrån sjukkassan, under det däremot hans arbetare, som äga rätt att uppbära ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, icke äro berättigade erhålla någon sjukpenning från sjukkassan. Det är rätt naturligt, att dessa sjukkassememmar, som betala precis samma avgifter i sin sjukkasse, finna det orättvist, att de stå olika ställda i avseende å sjukhjälp vid iråkat olycksfall under arbetet. Denna sak skulle givetvis rättas till, därest olycksfallsförsäkringslagen bleve så ändrad, att jämväl mindre arbetsgivare komme att omslutas av denna lag.

Nu är emellertid uppenbart, att sedan riksdagen slagit in på tanken att åstadkomma en frivillig försäkring för dessa kategorier, nämligen mindre arbetsgivare och företagare, är det knappast möjligt att, förrän denna utredning är slutförd, komma fram med ett förslag, som går ännu längre. Annars skulle jag nog icke ha några betänkligheter emot att föreskriva obligatorisk försäkringsplikt för dessa kategorier. Skulle man emellertid, åtminstone att börja med, kunna få den frivilliga olycksfallsförsäkringen genomförd för dessa mindre arbetsgivare, så tror jag, att dessa i mycket stor utsträckning skulle komma att ansluta sig till denna. Då nu den nya sjukkasselagen inom en nära framtid kommer i tillämpning beträffande alla de sjukkassor, som hittills arbeta i landet, vore det synnerligen önskvärt, om denna fråga kunde lösas i samband därmed.

Jag vill därför förena mig i den vädjan, som herr Lindqvist i Halmstad riktade till herr socialministern, nämligen att han ville se till, att den utredning, varom 1928 års riksdag gjort framställning, på ett eller annat sätt måtte komma i gång och påskyndas, så att vi i riksdagen inom en nära framtid kunde motse förslag i detta avseende.

Herr talman! Jag inskränker mig till att instämma i denna vädjan och gör intet yrkande.

Herr Aronson: Herr talman! Blott ett par ord till försvar för utskottet. Då man åhörde den vidlyftiga utläggning, varmed herr Osberg inledde denna debatt, fick man den uppfattningen, att han icke hade närmare kännedom om sakens förhistoria. Herr Osberg tycktes ha fått den uppfattningen, att utskottet ställt sig direkt avvisande emot det förslag, som han med sin motion velat hava genomfört. Det kan verkligen vara skäl i att det här säges ifrån, att saken icke ligger till på det sättet. Utan utskottet har, såsom ju också här förut framhållits, påvisat, att det pågår en utredning, som är av den beskaffenhet, att man måste säga, att man får vara tillfredsställd med den tills vidare, och att man får lov att ställa sig avvaktande, till dess densamma är utförd.

Därmed är det naturligtvis icke sagt, att det inom utskottet råder en enhällig mening om att det, som herr Osberg här påyrkar, skulle vara tillrådligt. Jag har tvärtom den uppfattningen, att därom kunna nog åsikterna inom utskottet vara delade. Men man har i alla fall kunnat vara överens därom, att som det nu ligger till, kan det icke vara berättigat att lägga fram något förslag, som skulle draga in andra syftemål i den utredning, som pågår, än vad som ursprungligen varit meningen med densamma. Det kan väl nämligen icke vara så lämpligt, att, då det sitter en kommitté och arbetar med en sak, denna kommitté ideligen blir störd av nya direktiv, och att dess arbeten bli störda av ryckningar hit och dit. Jag tror, att herr Osberg kan ha anledning att känna sig något så när tillfredsställd med utskottets utlåtande, ty jag tror knappast, att utskottet, som frågan nu ligger till, har kunnat göra annat uttalande än det, som gjorts.

Vad sedan beträffar herr Lindqvists i Halmstad anförande, så kan jag icke hjälpa, att jag fick den uppfattningen, att han ändå icke riktigt hade läst utskottets utlåtande. Om jag förstod honom rätt, talade han om att utskottet här hänvisade till en utredning, som alltjämt pågår. Det är en sanning med modifikation. Det heter i utskottets utlåtande: »I det utlåtande, som utskottet avgav vid förra årets riksdag med anledning av väckt motion i förevarande fråga, erinrade utskottet därom, att 1928 års riksdag hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning rörande lämpligheten av sådan utvidgning av den frivilliga försäkringen — — —» etc. Det är sålunda utskottets utlåtande vid föregående års riksdag, som man här erinrar om. Och man erinrar om att utskottet då påvisat, att ifrågavarande utredning alltjämt påginge. Nu anser utskottet, att under det denna utredning pågår, kan det icke vara lämpligt att draga in någonting ytterligare i densamma, utan man anser, att man bör avvakta resultatet av denna utredning, innan man går vidare. Jag tror, att utskottets därmed tillkännagivna uppfattning är riktig och att den icke kan klandras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Frågans sakliga innebörd har av herr Osberg framställts på ett sätt, som givit möjlighet för alla kammarens ledamöter att åtminstone någorlunda förstå, var det här är fråga om. När det gäller olycksfall för de kategorier av arbetare — jag tillåter mig använda detta uttryck, ty det är fråga om folk som sysselsätts i produktivt arbete — när det gäller olycksfall för dessa, är det väl ändock orimligt, som också mycket riktigt framhållits, att samhället på intet sätt sörjer för deras uppehälle, utan stryper till deras möjlighet att leva, om de råka ut för ett olycksfall, som tager bort arbetsförmågan för dem.

Ni tala här i riksdagen var och varannan dag om det nödläge, som råder för de mindre jordbrukarna, ni tala om nödläget för hantverkare och mindre industriidkare och andra sådana, men vid varje tillfälle, då det gäller att bringa ens den minsta hjälp åt dessa kategorier av människor här i landet, göres helt enkelt ingenting. Jag skulle tro, att denna debatt är eller har varit tämligen belysande för riksdagens arbetsmetoder och för statens arbetsmetoder över huvud, när det gäller att komma till rätta med problem, som äro av intresse för människorna i allmänhet. Herr Herou pekade på i debatten här i söndags, huruom riksdagen kan arbeta utomordentligt snabbt, när det gäller åtgärder, som åtminstone vi betrakta såsom varande till skada för de fattiga människorna i samhället, men när det är fråga om åtgärder som denna, som skulle bringa en smula hjälp för fattiga människor, då saknar riksdagen möjlighet att göra någonting.

Utskottet har här sagt, att utredning pågår. Herr Aronson säger visser-

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

(Forts.)

ligen, att utskottet sade det i fjol och att det icke säges så bestämt i år. Herr Lindqvist har här gjort oss uppmärksamma på att utredning icke pågår nu och än mindre pågått i fjol, ehuru utskottet då sade, att utredning pågick. Det har upplysts här, att 1928 års riksdagsskrivelse skickades till en kommitté, och att den ligger där, utan att ens kommitténs ledamöter hava reda på att de hålla på att utreda detta; och när icke ens kommitténs ledamöter känna till saken, måtte det vara något fel och icke så mycket bevänt med det utredningsarbete, vartill utskottet hänvisade i fjol.

Herr Hage sade, att de män, som syssla med sådana här utredningar, de sakkunniga riksdagsmännen, äro de mest upptagna av alla riksdagens ledamöter. Ja, vi hava nog det intrycket. Men jag tycker åtminstone, att vi skulle kunna få litet reda på deras sakkunskap, när vi diskutera en sådan fråga som denna. Skulle de icke kunna vara vänliga och stiga upp i kammaren och tala om vad de veta om olycksfallsförsäkring för mindre jordbrukare och hantverkare, så att vi andra kunde få litet begrepp om huru saken ligger till. Jag vet icke vilka som känna sig träffade i kammaren, här finnas många upptagna män, kan jag förstå. Men jag har åtminstone icke hört någon annan sakkunskap i kammaren än den herr Osberg presterat, och såvitt jag förstår, är han icke med bland dem, som herr Hage talade om såsom sakkunniga. Alltså, det är väl på det sättet, som någon tillätit sig säga, att när konungen utnämner en och annan politiker här i landet som sakkunnig i en eller annan fråga, så veta de ingenting om saken, när de bliva sakkunniga; men man har all anledning antaga, att utredningen pågår så länge, att om det icke är något alldeles särskilt fel med dem, så begripa de väl något, när utredningen blir klar.

Jag tror att det finns anledning säga, att det ligger till på det sättet även med denna fråga. Ty när riksdagen 1928 beslöt hemställa om utredning i detta spörsmål, visserligen icke i den omfattning, som herr Osberg ifrågasatt, men i alla fall en utredning, kunna vi 1932 konstatera, att vad som skett i den frågan är vad herr Lindqvist i Halmstad talade om, att först fick riks-försäkringsanstalten den för utredning men undanbad sig, och sedan överlämnades den till 1928 års pensionsförsäkringskommitté, och den har icke undanbett sig, detta väl av det naturliga skälet att det är ingen av dess ledamöter, som vet, att de hava frågan till behandling, kan jag förstå. När de hitta den i papperen, är det möjligt, att de komma till socialministern och be, att han skall befria dem från detta uppdrag, och så blir det väl en annan kommitté, som sedan får uppdraget. Men vad skall det betyda för de människor, som äro beroende av detta? Det kan väl icke vara något annat, än att riksdagens uttalande aldrig kommer att för deras vidkommande få några verkningar.

Jag är icke så förvånad över att det sker på det sättet i denna fråga. Jag intresserar mig för några andra spörsmål, som äro under utredning, och det har visat sig, att de gå ungefär i samma takt de också. Vad som förvånar mig emellertid är, att man här kan få ett enhälligt utlåtande från ett lagutskott, som hänvisar till denna utredning och säger, att den pågår, fastän den aldrig kommit i gång. Det förvånar mig ganska mycket, och jag tycker, att utskottet, även om det är brådska med riksdagsarbetet, ändock borde lägga sig vinn om att behandla en sak så pass noga, att man tar reda på, huru saken ligger till, innan man låter trycka ett utlåtande och lägger det framför oss på bänkarna i kammaren. Ty det kan ju komma att gå så i fortsättningen, att när vi få från utskotten utlåtanden, så börja vi att fundera, om det är riktigt eller icke vad som står där, om det vilar på faktiska grunder. Är det så, att vi få grundad anledning att titta på utskottsutlåtandena med den utgångspunkten, är det ganska naturligt, att utskottsarbetet icke blir så mycket värt i riksdagen. Det blir kanske värdefullt för alla dem, som ingenting vilja, men de som vilja, att frågorna skola sakligt behandlas, kunna då icke fästa något avseende vid

sådana utlåtanden, om de icke vila på starkare grunder än det som vi nu hålla på att behandla.

Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag vill bara beträffande den frivilliga försäkringsformen, som några rekommenderat, säga, att jag finner det naturligt, att man försöker genomföra den obligatoriska försäkringen även för de arbetare, som det här är fråga om — jag använder uttrycket arbetare i detta sammanhang, ty de löpa risk att bli utsatta för olycksfall i arbetet. Det är ändock så, att när de sakna medel till sin försörjning, hava de fattigvården att vända sig till. Och när herr Hage säger, att de, som syssla med saken, hesitera för de kostnader, som en sådan utveckling av försäkringen skulle medföra, så böra väl dessa dock hava i minnet, att det skall vara så inrättat i samhället, att om de icke ha pengar till sin försörjning, så skola de hava sin försörjning i alla fall. Är det då icke bättre att försöka genomföra olycksfallsförsäkringsformen än att tvinga dessa människor att vända sig till fattigvården och draga sig fram under de omständigheter, varunder fattigvården lämnar försörjning?

Jag tycker, att de mycket upptagna sakkunniga riksdagsmännen borde intressera sig för detta spörsmål också, och det i sådan utsträckning, att dessa synpunkter även bleve beaktade, när man någon gång kommer i gång med denna utredning, som lagutskottet här vid flera tillfällen hänvisat till.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det av herr Osberg framställda yrkandet.

Herr Osberg: Herr talman! Vad som gav mig anledning att begära ordet för andra gången var vad herr Lindqvist yttrade.

Jag vill säga herrarna, att när man kommer upp vid riksdagens början och skall föra fram vissa synpunkter, är det en så förfärlig brådska, att man icke har tid att se efter, huru sakerna ligga till. När jag väckt denna motion, kom en av kammarens ledamöter till mig och sade: denna fråga, som du motionerat om, är redan utredd, den ligger utarbetad hos Kungl. Maj:t, men Kungl. Maj:t har väl icke av finansiella skäl velat lägga fram förslag i ärendet, och jag kände mig nära på blyg och ledsen över att jag fört fram den utan att veta något om hur den låg till. Men när herr Lindqvist nu kommer och upplyser om att inget blivit åtgjort beträffande utredningen, så må jag säga, att det är väl egendomligt, att utskottets ledamöter med sådan bestämdhet både i fjol och i år säga, att här pågår utredning, och att de icke vilja föregripa denna utredning; och så upplyses det, att ingenting gjorts.

Jag har åberopat i min motion just vad herr Lindqvist påtalade, att riks-försäkringsanstalten undanbett sig ärendet. Det är så rätt, som herr Andersson i Stockholm säger, att skall sådant förfarande pågå, då hava vi en liten uppgift här i riksdagen. Då jag går ut i bygderna och ser folks bekymmer över att de stå i så osäker ställning gent emot andra samhällskategorier förstå ni, att när jag framförde detta spörsmål, så hade jag skäl för det. Det är trevligt att konstatera, att det blivit en liten förståelse för detta, fastän man kommer med olika utgångspunkter.

Vad jag mest förvånade mig över var herr Hage, då han sade, att utskottet hade sympati för herr Osbergs synpunkter. Då kunde väl herr Hage ha reserverat sig och låtit denna sympati komma fram, men här står han och säger ett bleklagt nej, han säger väl som andra: det är all right. Lika mycket förvånade det mig, när herr Hage talade om de 25 miljoner, som arbetsgivarna nu betala. Herr Hage brukar icke spara på miljonerna, när det gäller vissa fall. Men jag vill bara säga, i stället för att kostnaderna skola bestridas av dem, som enligt mitt förmenande hava ganska svårt att bestrida dessa utgifter, har jag tänkt, att man hellre kunde lägga dem på det stora samhället så-

Ang. ifråga-satt ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

*Ang. i fråga-
sattändring av
lagen om försäkring för
olycksfall
i arbete.*
(Forts.)

som skatteutgifter för att få ordning och reda i det hela. Jag har icke begärt något orimligt; och det har icke heller utskottet sagt.

Så vill jag bara säga till herr Aronson, att efter de upplysningar, som herr Lindqvist gav här, tyckte jag det var mycket långsökt, att herr Aronson idealigen talade om utredningen. Det föreligger ingen pågående utredning, utan det är ett bordläggande av utredningen.

Ja, herr talman, jag anser frågan hava den stora betydelse, att det icke kan vara annat än rätt, att den kommer fram och an knytes till den bordlagda utredningen, om jag så får säga. När ingenting är gjort, behöver det icke bli så, som en talare sade, att man därigenom skulle ställa till ore. Arbetet har ännu icke påbörjats, och ingenting hindrar, att det an knytes. Jag har pekat på ett par tre omständigheter här, och jag tycker det är välbefogat, att de komma under omprövning. Det är därför, herr talman, jag kommer att begära votering i detta ärende; och jag hoppas, att så pass kunna herrarna vara med om att låta dessa synpunkter komma fram. Visserligen kan väl utredningskommittén taga hand om dessa synpunkter ändå, men det blir en helt annan pondus med det, om kammaren säger, att vi vilja att dessa synpunkter skola komma fram. Då få de det värde de förtjäna.

Herr talman! Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skulle icke ha begärt ordet i denna fråga, om den icke enligt min mening ligger så till, att vissa känslöstämningar hålla på att fara i väg med det sunda förståndet och eftertanken.

Herr Osberg sade nyss här från denna plats, att han hade ingenting orimligt begärt, och det hade icke heller utskottet påstått. Om utskottet är i någon mån skonsamt i sin kritik av herr Osbergs framställning, så behöver han icke därför taga det så alldeles säkert, att man icke inom utskottet kunnat hysa den uppfattningen, att herr Osberg begärt något ganska orimligt. Om herr Osberg är vänlig själv se efter och kammarens ledamöter äro vänliga själva att se efter vad som begäres i motionen, nämligen att det skall bli en allmän olycksfallsförsäkring, där staten ensam skall betala premierna och sköta om administrationen och allt sådant, är det väl ändå ganska mycket begärt. Och när vidare herr Osberg i sitt första anförande här frankt påstår, att det skulle bli mycket billigare, då man på en gång kan minska administrationskostnaderna med tre fjärdedelar, då må herr Osberg förlåta mig, om jag säger, att jag tycker, att han är verkligen, för att citera honom själv, icke så värst blyg i sin framställning.

Men det är en annan sak, som det gäller att i detta sammanhang noga överväga. När 1928 års stora socialförsäkringskommitté tillsattes, jag vill minnas 1928, så skedde det, emedan man kommit under fund med att hela vår socialförsäkring kommit till, så att säga ryckvis, att den ena försäkringsgrenen efter den andra hade framskapats utan tillräckligt hänsynstagande dels till försäkringen i dess helhet och dels till andra försäkringsgrenar. Meningen var väl den, att man skulle åstadkomma något system i det hela, så att den ena försäkringsgrenen skulle såvitt möjligt lämpa sig efter den andra. Det är detta, som enligt min mening gör det nödvändigt, att man nu verkligen tar sig tid med denna säkerligen omfattande utredning, och att man icke, på sätt som herr Osberg gör och åtskilliga med honom, vilka talat i samma riktning, går fram för någon separat utredning i denna sak utan avvaktar resultatet av den pågående utredningen. Är man verkligen vän av vår socialförsäkring, kan jag icke se annat, än att det är av vikt, att man går fram efter det samlade resultatet och icke går fram efter en separat aktion som den här föreslagna; och det är med hänsyn härtill, som utskottet intagit sin ståndpunkt, vilken jag anser är synnerligen välbefogad.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Aronson: Herr talman! Debatten har i senare delen utmynnat i en kritik mot utskottet, därför att utskottet icke sett till att denna utredning pågått i nöjaktigt hastigt tempo och nöjaktig omfattning. Jag vill dock ifrågasätta, om det är utskottets sak att övervaka sådana förhållanden. Jag har dessutom icke kunnat avhålla mig från att göra den reflexionen: när nu herr Osberg så starkt påtalar, att denna utredning som är anbefalld icke pågår, huru kan då herr Osberg hava så stort förtroende för sådana utredningar, att han i motionen påyrkar en ytterligare utredning, om vilken herr Osberg icke kan veta, om den kommer att bli utförd eller om den kommer att ligga stilla på samma sätt, som den herr Osberg nu så kraftigt klandrat?

Ang. ifrågasättändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Herr Hage: Herr talman! Jag begärde ordet för att upplysa dem som eventuellt tänka rösta med herr Osberg om vad man verkligen röstar för, så att herrarna hava den saken riktigt klar för sig, och jag skulle i det avseendet vilja vända mig till den kommunistiska gruppen för att en liten smula undervisa dem om innebörden av herr Osbergs yrkande.

Alltså! Innebörden är bland annat denna, att från arbetsgivarna här i landet skall avlyftas en miljonbörda — det har sagts 25 miljoner om året. Jag måste säga, att när ett sådant yrkande kommer fram från det kommunistiska hållet, blir man något förbluffad, därför att det är mera sällsynt, att ett yrkande av denna art kommer från det hållet.

Vidare skulle jag vilja säga — och det vill jag mycket starkt understryka — att vi, lika väl som herr Osberg och hans sympatisörer förvänta, att denna stora utredning av socialförsäkringsfrågan fortast möjligt fullföljes och att den snarast lägges fram för riksdagen. Man kan alltså inte på något sätt misstänka oss för att vi icke skulle intressera oss för att detta spörsmål kommer fram. I det sammanhanget vill jag, liksom en föregående talare, betona, att den specialfråga, som herr Osberg berör i sin motion, den ingår uti den stora socialförsäkringsutredningen. Från den utgångspunkten kan man säga, att hela spörsmålet ligger under utredning. I det avseendet är åtminstone utskottets uttalande riktigt, även om det skulle vara på det sättet, att denna speciella punkt i utredningsprogrammet icke har hunnit så långt i utredningshänseende. Jag tror alltså, att man uttrycker sig på rätt sätt, när man preciserar saken så.

Nu är det ju för övrigt på det viset, att man förut uttalat sig för, att dessa sammanhängande socialförsäkringsfrågor skola behandlas i ett sammanhang. Det har varit en mycket stark opinion omkring denna uppfattning. Jag tror det skall bli mycket svårt att förnäma vederbörande att gå ifrån den ståndpunkten.

Sedan skulle jag vilja säga herr Osberg, att herr Osberg synbarligen icke hörde vad jag sade, när jag yttrade, att jag sympatiserar med hans yrkande. Jag sympatiserar med hans yrkande på det sättet, att också jag vill bidra till att de kategorier han intresserar sig för fortast möjligt få komma med i en olycksfallsförsäkring. Så yttrade jag mig, och detta mål anser jag lättast kunna vinnas genom att dessa grupper komma med uti en frivillig olycksfallsförsäkring, som bör göras så fördelaktig, att den stimulerar så många som möjligt till anslutning; och jag framhöll tillika, att man bör agitera för att få folk att ansluta sig.

Den andra vägen, som herr Osberg var inne på, innebär ju bland annat ett avlyftande av mycket stora utgiftssummor från arbetsgivare och kapitalister här i landet, en väg, som leder fram till, att vi i stället tvingas att lägga alla dessa summor på skattebetalarna i landet. Därav blir antagligen följden, att även ganska små skattebetalare få vara med om denna inbetalning med de skattelagar vi ha här i landet.

Jag tror alltså, att om man tar den här saken litet lugnt, man till slut, med hänsyn till de anförda motiven, kan komma fram till den uppfattning vi ha, nämligen att man vinner målet bättre enligt de linjer, jag här har antytt.

Ang. ifråga-
sattändring av
lagen om för-
säkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Osberg**: Jag vill endast säga till min vän herr Aronson, att jag ännu inte förlorat tron på utredningar eller på riksdagen. Om den sittande kommittén inte beaktat sitt uppdrag, få vi hoppas på framtiden; skulle vi ej kunna hoppas på framtiden, kunde vi säga amen och sluta. När herr Hage säger, att han sympatiserar med min framställning, hoppas jag, han även sympatiserar med min tankegång, och då skulle vi på det hela taget vara inne på samma linjer.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman, blott några ord!

Jag ber att få säga till herr Aronson, med anledning av att han beskyllde mig för att jag inte hade läst rätt innantill, att det har jag gjort och att, om herr Aronson läser detta utlåtande ett par gånger till, skall han komma fram till samma ståndpunkt som jag. Men den saken är utan betydelse.

Jag har inte alls försökt rikta mig emot utskottet. Det är mycket möjligt, att om jag själv hade suttit med i utskottet och saken hade legat till, som den här gör, jag hade kommit att skriva under ett utskottsutlåtande sådant som detta. Jag har alls icke velat vara elak mot utskottet och ej heller mot 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Jag har inte heller velat rikta mig emot kommittén som sådan utan velat rikta mig mot det förhandenvarande utredningssystemet, och detta rör varken utskottet eller kommittén för.

Jag har emellertid närmast begärt ordet med anledning av att herr Magnusson i Skövde sade: Man skall inte låta känslan fara iväg med förnuftet. Jag är rädd för, om nu herr Osberg begär votering, som han sagt han skall göra, att man är på god väg att låta känslan fara iväg med förnuftet. Jag har varit hos honom och sagt honom, att jag tror, att om han skulle begära votering, detta endast skulle fördärva saken.

Saken är inte så enkel, att man utan vidare kan gå fram på det sättet. Jag tror utskottet har fullkomligt rätt, och om riksdagen skulle gå in för herr Osbergs motion, skulle detta innebära ett väsentligt fördröjande utav en effektivering av 1928 års riksdagsskrivelse. Jag tror således inte, herr Osberg, att man gagnar saken med att begära en votering, som blir mycket missvisande också när det gäller sakfrågan. Det var endast detta jag ville påpeka.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr Hage var ju välvillig nog att säga, att han ville undervisa den kommunistiska bänken. Om han med den bänken menar ledamöterna här i kammaren, tror jag icke, att det är erforderligt med någon undervisning från herr Hages sida. Om denna hans undervisning skulle utgöra ett överlämnande av de sakliga uppgifter, som jag efterlyste i mitt förra anförande, måste jag säga, att det inte är mycket bevänt därmed. Vi ha nämligen icke framställt något yrkande på att från arbetsgivarna skulle avlyftas vissa skyldigheter, som de för närvarande ha.

Jag har läst herr Osbergs motion och utskottets utlåtande, och jag har därvid funnit, att vad herr Osberg först och främst eftersträvar är att utbilda den obligatoriska försäkringen till att omfatta de grupper, han i sin motion talar om. Han säger vidare, att man bör pröva, huruvida man bör gå över till en grundavgift, men till och med herr Osberg verkar något osäker på den punkten — åtminstone förefaller det mig så. Jag har inte funnit detta på något sätt vara det väsentliga i herr Osbergs motion. Närmaste anledningen till att jag ansett mig kunna ansluta mig till det yrkande han framställt är den, att frågan om utvidgning av olycksfallsförsäkringslagen till att omfatta även dessa grupper skulle göras till föremål för en utredning och i annat tempo än hittills förekommit.

När herr Aronson säger, att kritiken här riktar sig mot utskottet för att det

inte skulle ha tillsett, att utredning pågår, så är detta inte sant. Vad jag tillåtit mig kritisera utskottet för är, att man lämnat oriktiga uppgifter, då man hänvisat till en utredning och säger, att den pågår, under det att denna utredning i själva verket icke ens kommit i gång. Jag anser, att utskottet haft skyldighet att göra sig underrättad om den saken, när man hänvisar till denna utredning och till den kommitté, som man påstår sysslar med saken för närvarande.

Ang. ifrågasättändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete.
(Forts.)

Herr talman! Jag vidhåller det yrkande, jag tidigare framställt.

Herr **Magnusson** i Skövde: Jag har endast begärt ordet för att konstatera, att, enligt herr Lindqvists i Halmstad uttalande, skulle, därest en votering utfaller i enlighet med herr Osbergs yrkande, detta innebära, att kammaren har låtit känslan fara iväg med förnuftet. — Jag citerar endast herr Lindqvist i Halmstad.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Osberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag åt utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

På förslag av herr talmannen, som förmålde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 10 innevarande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i orterna, dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 8.

Vid nu skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående revision av föreskrifterna om kommunal ansvarighet för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter anförde:

I fråga om den kommunala ansvarigheten för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

Herr **Åqvist**: Herr talman! Av utskottets utförliga redogörelse för denna fråga framgår, att redan år 1913, då kungl. proposition förelades riksdagen till lag om allmän pensionsförsäkring, väcktes motion om att kommunernas bestyr med uppbördens och deras ansvars- och ersättningsskyldighet för avgifter, som ej

I fråga om den kommunala ansvarigheten för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

(Forts.)

kunnat uttagas, måtte uteslutas. Därefter ha motioner väckts vid olika tillfällen i folkpensionsfrågan och bland annat rörande kommunernas ansvarighet för grundavgifterna.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet och Svenska Landskommunernas Förbund ha i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om sådan ändring i fråga om uppbörden av grundavgifterna, att ansvaret ej längre skulle påvila kommunerna.

Det synes mig också orimligt, att kommunerna skola åläggas ansvars- och ersättningsskyldighet, där staten själv bör stå ansvaret.

Den kommitté, som Kungl. Maj:t tillsatte den 30 juli 1928 och som har i uppdrag att verkställa en fullständig utredning rörande revision av folkpensionslagen, har nu avlämnat *ett* betänkande. Ett andra lär vara under tryckning, men ännu har, enligt erhållen uppgift, kommittén ej behandlat den del av frågan, som jag i min motion för på tal.

Då nu utskottet uttalar, att denna fråga av kommittén kommer att underkastas prövning, så är ju detta tillfredsställande för närvarande.

Det synes mig dock lämpligt att vid detta tillfälle ytterligare understryka, att denna del av frågan kommer under kommitténs behandling så snart som möjligt och att kommittén påskyndar sitt arbete, så att denna viktiga fråga snarast möjligt kommer upp till riksdagens behandling och i dess olika detaljer blir ordnad på ett mera tillfredsställande sätt än vad som nu är fallet.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Det må förlåtas mig, herr talman, om jag även i detta ärende vill säga några ord. Jag kommer ej att göra något annat yrkande än det utskottet har gjort, men vår folkpensionering är för hela vårt folk av en sådan stor, ofantligt stor betydelse, att jag inte tror man kan säga, att det är oviktigt, att man ägnar en stunds uppmärksamhet åt denna fråga.

När vi fingo detta andra lagutskottsutlåtande nr 2, erinrades vi ånyo om samma sak, som behandlades i det föregående utlåtandet, nämligen att den fråga, som motionären här tagit upp, är under behandling av 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Ja, det blir säkerligen många flera tillfällen, då vi få utlåtanden, i vilka man kommer att hänvisa till, att denna kommitté sitter, och man får vetskap om, att så länge den sitter, är det icke möjligt att göra någonting mera åt saken. När detta blir förhållandet gång efter annan, ställer man den frågan först till sig själv: Blir då aldrig 1928 års pensionsförsäkringskommitté färdig med sitt arbete eller hur länge tänker den sitta, innan man får veta, vad den har att komma med? Jag förstår fullt väl, att det arbete, som denna kommitté fått sig förelagt, är ett arbete, som både är stort och svårt, och att det är omöjligt att komma fram med förslag dagen efter det kommittén har satt sig. Och jag kan väl förstå, om i dessa tider man skulle säga, att vi icke ha någon särskild anledning att påskynda arbetet här, ty skulle kommittén komma med förslag, som innebure några väsentliga förbättringar för invalider och åldringar, så komme det att kosta så mycket pengar, att vi inte hade någon möjlighet att under nuvarande förhållanden uppbringa desamma. Jag förstår väl, säger jag, om dessa synpunkter skulle komma fram. Men jag ville säga, att det icke är minst utan *mest* på grund av de svårigheter, som möta på det ekonomiska området, som det är dubbelt nödvändigt att se till, att man får en utbyggnad till det bättre av folkpensioneringen. Detta dröjsmål var väl ändå inte riksdagens mening, när den år 1928 skrev till Kungl. Maj:t och begärde, att Kungl. Maj:t snarast skulle låta verkställa en revision av lagen om allmän pensionsförsäkring.

Vid denna riksdag år 1928 förelåg ju ett stort antal motioner, berörande olika delar av pensionsförsäkringslagen. Vi socialdemokrater hade då en stor grupp-

motion, och vårt huvudmotiv, vad vi syftade till, var, att medborgarna här i landet skulle tillförsäkras sådana invaliditets- och ålderdomspensioner, att dessa pensioner bleve tillräckliga att leva på. När nu riksdagsskrivelsen hade kommit till stånd, gingo dessa människor, som jag förut talat om, och glädde sig över, att nu skulle det bli någonting av, nu skulle man kunna emotse ålderns dagar med större hopp, än man eljest skulle ha gjort. Men än i dag gå dessa människor där ute i landet och vänta, och ingenting blir gjort. Jag förmodar, att det är flera än jag av kammarens ledamöter, som träffat på folk ute i bygderna, som fråga, varför ingenting blir gjort. Det är inte bara vid besök ute i landet, man påminnes härom, utan det kommer också allt emellanåt skrivelser, i vilka man hemställer, att man skall göra något för att livet må bli litet ljusare och gladare för vederbörande.

Jag har här i min hand en sådan skrivelse från en socken i min valkrets. Jag skall inte läsa upp hela skrivelsen, ty den är lång, men jag skall dock tilllåta mig att ur densamma återge något. Det heter i detta brev: »År 1922 blev min hustru angripen av ögonsjukdom. Hon behandlades i två och en halv månader på församlingens bekostnad av läkare i Varberg. Under denna tid blev hon så gott som blind. År 1923 sökte jag hos pensionsnämnden i Rolfs-
torp anslag av medel för sjukvårdsåtgärder för henne. Hon fick då besöka professor Ahlström i Lund och blev av honom förklarad obotlig. Såväl ansökan om pension som om sjukvård blev avslagen, enär jag själv är och var frisk och lagen i sådant fall ej medgiver något som helst understöd.» — Han skriver vidare och talar om, att han har flera minderåriga barn, vilka hustrun på grund av blindhet icke kan sköta, men som han, mannen, delvis måste hjälpa till att vårda. Detta har varit möjligt för honom, därför att han som toffelmakare har sitt arbete i hemmet eller i hemmets närhet. Hans inkomst av detta arbete har varit mycket liten. Han säger, att han år 1922 hade en inkomst på 831 kronor, som sedan varierat, så att den utgjorde t. ex. 1926 593 kronor, 1929 521 kronor, 1930 724 kronor och 1931 628 kronor. Han har en liten fastighet, men på denna har han stor skuld. Hans inkomst tillsammans med avkastningen av fastigheten jämte bostadsförmån har emellertid gjort, att pensionsnämnden i enlighet med lagens bestämmelser icke kunnat bevilja honom eller, rättare sagt, hans hustru, någon pension.

Nu skrev riksdagen för länge sedan och begärde en utredning, och det föreligger ett — jag tror mer än ett — förslag om blindhetsersättning. Man ville — och det ville riksdagen också vid ett tillfälle — gå in för att hjälpa de blinda, så att de skulle kunna få en drägligare tillvaro. Nej, ingenting har blivit gjort. Ja, det vill säga, en utredning har visserligen kommit till stånd, men vi ha icke fått in något förslag på riksdagens bord, så att det kunnat bli någon hjälp för de blinda. När det gäller pensionsförsäkringen, är det, såsom jag sagt, så, att lagen icke ger möjlighet att lämna hjälp i ett sådant fall som detta.

Så skriver denne man i sitt brev: »Nu ber jag Eder att undersöka, huruvida någon utsikt finnes till erhållande av något understöd från allmänna folkpensioneringen. Skulle ej möjlighet härtill finnas, ber jag Eder överväga, huruvida ej en sådan ändring av pensionslagen kan ifrågasättas, som gäve utsikt härtill i ett fall som detta.»

»Det är nämligen hårt», säger han vidare, »att behöva anlita fattigvården vid oförskyldiga lidande och svårigheter, när man kan påvisa, att man gjort sitt allra bästa. Jag hoppas också, att det ej är eller har varit statsmakternas mening och avsikt.»

Ja, här är ett nödrop ifrån en fattig, olycklig familj ute i bygderna, och fall liknande detta finnas ju många. När, som det heter, man tar under övervägande, om någonting kan göras för att få lagen ändrad, vet man, åtminstone

I fråga om den kommunala ansvarigheten för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

(Forts.)

I fråga om den kommunala ansvarigheten för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

(Forts.)

såsom gammal riksdagsman, att det icke tjänar något till att motionera. Det blir bara att åsamka statsverket kostnader för tryckning av motioner och utskottsutlåtanden, och att slutet på det hela blir, att 1928 års pensionsförsäkringskommitté har denna fråga under utredning, och att det icke är möjligt att göra något, så länge denna kommitté sitter kvar.

Men nu är det ju så, mina damer och herrar, att invalider och åldringar icke kunna leva bara på utredningar. När riksdagen har begärt en utredning, så måste denna utredning — låt vara att den ompänner så mycket som denna och nödvändigtvis måste ta lång tid — påskyndas, så att riksdagen får taga ställning till dess resultat. Det kan inte vara rimligt och riktigt, att det hädanefter skall kunna sägas, att på grund av de stora kostnader, som en förbättring av folkpensioneringen skulle medföra, kan ingenting åtgöras i saken. Det är ju dock så, såsom förut sagts här i dag, att dessa människor måste leva. Kunna de då icke få sitt uppehälle genom pensioner, måste de anlita fattigvården. Men det finns många, lyckligtvis måste jag säga, som i likhet med denne man icke gärna i första hand gå till fattigvården och anhålla om hjälp, utan som i stället vilja undvika denna väg. Det är därför riksdagens skyldighet, enligt min uppfattning, att se till, att vi ordna med hjälp åt dessa nödlidande människor så långt möjligt är, så att de icke behöva anlita fattigvården.

För någon tid sedan var jag i tillfälle att sammanträffa med en av våra större arbetsgivare nere i Halland, och denne arbetsgivare förklarade för sin del, att bestämmelserna i pensionsförsäkringslagen voro sådana, att de försvårade ordnandet av pension för gamla ålderstigna arbetare. Den saken var ju särskilt uppe vid 1928 års riksdag, då det förelåg särskilda motioner i det ämnet. Jag inser så väl, att det här icke gäller någon enkel sak, utan att det är ganska svårt att få en rätsida på densamma, särskilt då hur man t. ex. skall kunna ordna inkomstberäkningen. Men svårigheterna äro till för att övervinnas. Denne arbetsgivare var så intresserad av saken, att han reste upp till Stockholm och talade, jag skulle tro, med en styrelse eller myndighet — vilken ville han inte säga. Denna styrelse eller myndighet här i Stockholm skulle ha sagt honom, att denna sak mycket väl ginge att ordna, bara icke socialdemokraterna motsatte sig densamma. Jag kan icke förstå — jag har ingen anledning att tvivla på sanningsenligheten av vad han berättade — vad som kan ge fog för ett sådant yttrande, om det nu fällt av en styrelse eller myndighet här i Stockholm. Ty nog är det väl ändå så, och det är alldeles naturligt, att intet parti här i riksdagen har så intresserat sig för en förbättring av folkpensioneringen som just det socialdemokratiska partiet. Detta parti, som mer än något annat är ett uttrycksmedel för de fattigaste här i landet, måste naturligtvis i högsta grad intressera sig för dessa frågor. Jag sade också till honom, att det måste föreligga något missförstånd på ett eller annat sätt.

Nu skulle jag vilja ställa den frågan, som jag ställde vid det förra ärendet, nämligen om det icke är möjligt för socialministern att även här göra något för att påskynda utredningen. Socialministern är icke, såvitt jag kan se, inne just nu, men jag hoppas, att han ändå skall få del utav den vädjan jag ställer till honom, nämligen att han försöker påskynda kommitténs arbete, ty det är dock, herr talman, såsom jag tidigare sagt, på det viset, att de åldringar och invalider, som pensionsförsäkringslagen avser att hjälpa, icke kunna leva på utredning år från år. Här måste man se till, att åtgärder bliva vidtagna, som verkligen göra det bättre för dessa människor att leva.

Jag har, som sagt, intet yrkande att göra.

Herr Björnberg: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i detta ärende, som i den mån åtminstone liknar det föregående, vilket det tog så lång

tid att behandla, att ett enhälligt utskott står för utskottets utlåtande. Det framfördes ju i den föregående diskussionen ganska allvarliga anmärkningar mot utskottet. I detta fall har man icke gått till sådana ytterligheter. Här har man sålunda icke ifrågasatt, att vi skulle ha använt ovederhäftiga och ovärdiga ord, såsom vi skulle ha gjort vid behandlingen av den föregående frågan.

Jag tror nu inte, att det är nödvändigt att i detta fall fortsätta diskussionen så länge, i synnerhet som vad som här ifrågasattes väl ändå, ja absolut säkert, måste hänvisas till och anknytas till den utredning, som pågår. Man har visst beräknat och tänkt sig, att vi i ett utskott helt enkelt skulle ge direktiv åt utredningen eller gå i författning om att på något slags nytt och särskilt detaljerat sätt granska och påskynda detta arbete. Jag kan icke minnas, att man tidigare brukat gå den vägen här i kammaren, och jag måste säga, att det verkade som en viss rehabilitering, när den votering, som verkställdes i det föregående ärendet, icke blev den viktoria för herr Osberg, som han väl tänkt sig. När det nu med ganska starka ord från herr Lindqvists i Halmstad sida rikts anmärkningar och framställas frågor — därvid han läser upp brev, som äro verkliga nödrop från behövande ute i landet och sätter sådant i sammanhang med folkpensioneringen och vad den kan ge — ja, herr Lindqvist i Halmstad gjorde ju till och med i det sammanhanget en partideklaration, vari han gjorde gällande, att det var just det socialdemokratiska partiet, som hade ett mycket djupgående intresse för denna sak, vilket intresse detta parti alltid ådagalagt, något som jag för min del aldrig betvivlat — så vill jag bara i all korthet påminna därom, i synnerhet som både herr Lindqvist och jag voro med i riksdagen på den tiden, att år 1913, då denna fråga löstes, hade vi icke en socialdemokratisk regering, utan att det var under Karl Staaffs tid, som vi togo pensionsförsäkringslagen.

Denna lag är i många delar ofullständig och ger mycket otillräckliga möjligheter till försörjning. Det är klart, att i denna lag detaljer förekomma, som icke äro fullt rättvisa, men vi få dock komma ihåg, att det här gäller ett oerhört omfattande ärende, vilket kräver oerhörda medel. Det förefaller mig därför egendomligt, att herr Lindqvist i Halmstad här kan efterlysa sådana åtgärder från samhällets sida, att vederbörande kunna leva på pensionen. Hur mycket skulle vi egentligen anslå för pensionsförsäkringen från statens sida, om denna önskan skulle kunna gå i uppfyllelse? Det räckte säkerligen icke med 100, ja knappast heller med 200 miljoner kronor. Under sådana förhållanden borde man, i någon mån åtminstone, kunna stämma ner tonen, när man riktar så allvarliga erinringar både mot utredningen och en ansvarslös riksdag, som icke är villig att ge vad folket behöver. Det ena är att önska och det andra att söka skapa dessa möjligheter, som i många fall äro så ytterst vällovliga och välbehövliga.

Jag står med mitt namn under detta liksom under det förra betänkandet, och eftersom det bara är en mening om denna sak i utskottet, så tror jag inte, att det här skall behövas så mycket resonemang vidare. Jag skall därför icke gå in på detaljerna i herr Åqvists framställning. Utskottsbetänkandet innehåller ju en utredning på 7 å 8 sidor, en ganska ingående redogörelse för frågans läge. Jag tror därför icke, att andra kammaren anser, att det är alldeles ovederhäftigt, om man hänvisar till det faktum att en utredning pågår, som dock faktiskt sysslar med det här ärendet, i stället för att man föreslår några särskilda exekutiva och mindre parlamentariska åtgärder. Jag tror inte, att det är riksdagen värdigt att göra på detta senare sätt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

I fråga om den kommunala ansvarigheten för de i lagen om allmän pensionsförsäkring stadgade grundavgifter.

(Forts.)

§ 9.

Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 3, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.*

Punkten 22, angående anslaget till hemliga utgifter.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 upptagit det under förevarande huvudtitel uppförda ordinarie anslaget till hemliga utgifter med oförändrat belopp, 75,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Nerman* inom första kammaren väckt motion, nr 131, vari föreslagits, att riksdagen måtte ur 1932 års statsverksproposition 3. huvudtiteln stryka posten D 10 Hemliga utgifter och hemställa till regeringen, att denna post för framtiden icke i någon form måtte återkomma.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motion, i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga ordinarie anslaget till hemliga utgifter med oförändrat belopp, 75,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Flyg: Herr talman! Då denna fråga behandlades föregående år, ställdes ifrån den kommunistiska gruppens sida i bägge kamrarna det yrkandet, att det belopp, som här äskas, skulle utgå ur riksstaten. I den debatt, som då förekom i första kammaren, yttrades av en socialdemokratisk ledamot, att det här önskemålet eller förslaget från vår sida ju för all del vore diskutabelt, men att det icke föreläge någon motion i ärendet. I år ha vi undanröjt detta hinder

eller rättare sagt tillmötesgått dessa önskemål genom en motion, och vi ha på det sättet i år ånyo framfört förslag om att det belopp, som äskas under denna huvudtitel för hemliga utgifter, skulle utgå. Jag måste erkänna, att, trots det att jag inte väntar så mycket vare sig av riksdagen i dess helhet eller av det utskott, som det här gäller, så hade jag ändå en liten svag förhoppning om, att man detta år utav olika skäl och av olika motiv skulle låta denna summa försvinna ur budgeten.

Jag anser, att en dylik åtgärd skulle kunna motiveras ifrån två utgångspunkter. För det första borde ur — om jag får använda uttrycket — rent demokratiska renlighetssynpunkter ett anslag av denna art försvinna, och för det andra borde detta kunna ske under samma motivering, med vilken övriga huvudtitlar i år beskurits. Finansministern har ju varit mycket energisk med sin blåpenna och har strukit både stora och små belopp. Titta vi på kulturbudgeten, skola vi finna besparingar på mycket mindre summor än som det här gäller, 75,000 kronor. Jag tycker därför, att det här borde ha varit ett lämpligt tillfälle för den för sparsamhet berömde finansministern att göra en besparing på 75,000 kronor, en besparing som dessutom borde ha varit motiverad med hänsyn till den politiska etikett, som den nuvarande regeringen och dess finansminister har.

Utskottet har emellertid varit vänligt nog att i sitt utlåtande citera något som yttrades av föredragande departementschefen, utrikesministern, år 1906, och jag tycker, att det citerade är av den karaktär, att man nästan, i viss mån åtminstone, måste vara statsutskottet tacksam för att det grävt fram detta uttalande ur gömmorna och fört det fram till offentligheten. Det berättas, att vid en så tidig tidpunkt som år 1896 tvistigheter förekommit beträffande detta anslag från norrmännens sida, vilka, då de fingo vara med att betala för detta ändamål, framställt det mycket berättigade önskemålet att också få vara med och kontrollera, till vilka ändamål dessa medel användes. Detta ansåg emellertid den dåvarande utrikesministern, att man icke kunde gå in på, och utrikesministern säger alltså vid den tidpunkten eller år 1906, att man ifrån det ifrågavarande momentet, nämligen 1897, ändrat formerna för detta anslag. Vidare berättas det, att till det ögonblicket användningen av ifrågavarande medel redovisats genom personlig föredragning av utrikesministern inför Hans Maj:t Konungen, och längre ned säges det, att utrikesministern vid denna tidpunkt, år 1906, ansåg, att för förstärkande av garantin för ett ändamålsenligt användande av dessa medel, då 40,000, numera 75,000 kronor, även statsministern och en annan av statsrådets ledamöter borde deltaga i medlens redovisande. Även inom den högsta myndigheten i demokratins Sverige, regeringen — exempelvis en socialdemokratisk regering — består fortfarande en sådan hemlig ordning beträffande dessa 75,000 kronor, att statsministern, utrikesministern och något annat statsråd tillsammans med, såsom det heter, Hans Maj:t Konungen skola redovisa och taga del av, huru dessa medel använts, och så beviljar denna folkvalda institution, andra kammaren, årligen och med varm hand visserligen endast 75,000 kronor men dock 75,000 kronor, som få förvaltats av ett organ, över vilket ingen kontroll finnes.

Jag förstår så väl, att herrarna ha det allra största förtroende för de regeringar, som här sitta, frisinnade, höger- och socialdemokratiska regeringar, och att flertalet anser, att vi lägga förvaltningen av dessa medel i trygga händer. Men nog tycker jag, att utskottet vid detta tillfälle, om man anser, att anslaget skall få bestå, åtminstone borde ha begärt, att den institution, som här i kammaren vid ett flertal tillfällen har berörts — jag syftar på utrikesnämnden — detta slutna, hemliga organ, som inte får viska ut till oss i kammaren, vad man där får veta eller förhandlar om, åtminstone borde få vara med och kontrollera, huru dessa medel användas.

*Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)*

Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att vidare få anföra en annan synpunkt. Just nu är all världens uppmärksamhet riktad på en konferens i Nationernas förbund. Sedan 1906, då detta sades, har alltså tillkommit ett organ, som av flertalet av denna kammare sättes mycket högt, som man ibland talar mycket om och som man skriver mycket om, och just nu är detta organ föremål för stor uppmärksamhet, emedan man har sammankallat den första, till en början kallades den avrustningskonferens, men sedan har det så småningom av förhållandena nödvändiggjorts, att den döpts om och kallas för nedrustningskonferens. Där sitta våra representanter och förhandla med representanter för andra länder, representanter för Sverige med det demokratiska genombrottet, och här ha vi på utrikesbudgeten ett anslag på 75,000 kronor för hemliga utgifter, vilket belopp faktiskt, det behöva vi inte diskutera om — och jag vet sedan i fjol, att det inte är någon anledning att här interpellera, vartill det användes — användes för att på dunkla vägar i det fördolda spionera och kontrollera främmande makter, som vi sedan förhandla med.

Jag tycker, att det borde av demokratiska renlighetsskäl finnas anledning att låta detta belopp försvinna och därmed också, inte bara ur sparsamhets-synpunkt, begå en handling, som skulle i någon mån stå i överensstämmelse med demokratins vackra talesätt.

Ja, herr talman, jag har ingenting mera att tillägga. Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den av min partikamrat Nerman i första kammaren väckta motionen. Första kammaren har behandlat denna fråga för någon timme sedan och även voterat i densamma, och det visade sig, att det i denna votering dock fanns några, som ansågo, att man här bör gå in på andra vägar än hittills använda, och det framkom även i debatten sådana yttranden från socialdemokratiskt håll, som giva mig anledning, trots att jag inte är bortskämd i den vägen, att även i någon mån hoppas på ett livstecken från denna kammare, den folkvalda, som väl i detta fall bör visa något bättre färg än första kammaren.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Detta anslag under rubriken »Hemliga utgifter» kallades av årets motionär under fjolårets debatt i första kammaren för »dunkelt», och såvitt man kan förstå är det det dunkla i ärendet, som har sin särskilda lockelse. Den omständigheten, att rubriken heter »Hemliga utgifter», bör ju inte förhindra dem av kammarens ledamöter, som vilja yttra sig rörande detta anslag, att göra detta, ty varje anslag på riksstaten bör ju av riksdagen prövas, huruvida det kan tolereras eller om det är nödvändigt och tjänar ett ändamål. Ifråga om anslaget till hemliga utgifter undandrager sig detta likväl riksdagens bedömande. Såvitt jag förstår, är det ingenting annat att göra än antingen bevilja eller beskära anslaget. Det yrkande, som föreligger från motionärens sida, förefaller emellertid icke, såvitt jag kan förstå och såvitt vi kunnat förstå i utskottet, vara tillräckligt grundat. Att motionären i diskussionen i fjol anknöt till en framstöt 1891 mot detta anslag, tyder ju på, att motionären själv inte är så övertygad om att yrkandet är sakligt grundat. Det föreligger nämligen en betydande skiljaktighet mellan nu och 1891, då vi hade de gamla ämbetsmannaregeringarna, som sutto i halva mansåldrar och vilkas verksamhet var svårare att få ett grepp om. Nutidens växlande regeringar med sina olika allmänna synpunkter och sålunda också olika synpunkter beträffande utrikespolitiken förefalla kunna utgöra åtminstone någon liten garanti för ifrågavarande medels användning, så att de icke, såsom den föregående ärade talaren misstänker, användas i det dunkla, till spionage och dylikt. Att medlen användas i det dunkla skulle jag vilja översätta så, att de användas såsom hemliga utgifter, som

ingen annan får lägga sig i än den, som enligt gällande författning är för *Ang. anslaget till hemliga utgifter.*

Vi ha under de senaste åren haft en mängd regeringar med olika politisk uppfattning, socialdemokratiska, höger- och frisinnade regeringar. Bland dem, som förvaltats detta anslag, ha vi haft sådana män som Hjalmar Branting, Östen Undén, Marks von Würtemberg och Eliel Löfgren, och det är klart, att vi inte kunna alldeles fränsäga oss möjligheten att snart få en bondeförbundsutrikesminister och måhända också en kommunistisk, och då ha vi ju tagit hela tabellaturen igenom. Då icke något för mig har kunnat presteras, som kan föranleda mig att ha några speciella misstankar om detta anslags användning för andra ändamål än, såsom det uttryckts, sådana, som tjäna rikets lojala och berättigade intressen, måste jag säga, att när sådana män som Branting, Undén, Marks von Würtemberg, Löfgren m. fl. förvaltats detta anslag under de senaste 12 åren och det icke funnits anledning för dem att föreslå anslaget avskaffande, ligger däri, synes det mig, för demokratien och även för kammaren en ganska stor anledning att inte vara alltför misstänksamma i detta avseende. Det är ju heller icke känt, att några som helst olägenheter förorsakats av anslaget, i varje fall har det icke kommit till offentligheten, och skulle något sådant ha skett, hade det säkerligen, med hänsyn till anslaget natur, också kommit fram till offentligheten. Jag tror man kan säga, att någon ändring i anslaget användning under de senaste åren icke har inträffat, utan det användes för identiskt samma ändamål som tidigare. Det har åtminstone för mig och säkerligen också för kammaren i övrigt varit ganska svårt att utan en särskild undersökning få klarhet i, huruvida man under alla förhållanden kan vara utan ett anslag av vad man kallar hemlig beskaffenhet, d. v. s. ett anslag, som man inte lägger fram i en vanlig revisionsberättelse. Då jag inte är alldeles säker på att en stat kan förvaltas på alla områden utan att man har tillgång till en liten summa, som undandraget sig allmän revision men som redovisas fullt betryggande, kan jag inte inse det berättigade i det »renlighetskrav», som här göres gällande, för att stryka anslaget helt och hållet.

Det förefaller mig emellertid, som om utrikesdepartementet skulle till ett kommande år kunna föreslå ändrad beteckning, stryka rubriken »Hemliga utgifter» och ge det en annan rubrik, som mindre utmanar och mindre framkallar en känsla av dunkel och osäkerhet, och då skulle vi kanske också slippa motioner på denna punkt. Denna utväg synes förefinnas. Utskottet synes mig ha fullt skäl att avslå motionen och intaga den ståndpunkt, som utskottet gjort.

Slutligen vill jag erinra om att på utrikesdepartementets eget initiativ redovisningen av anslaget vidgats. I stället för att anslaget tidigare varit ställt till ministerns för utrikesärendena förfogande, som ensam skulle inför Konungen redogöra för anslaget användning, skall nu utom ministern för utrikesärendena statsministern jämte ett statsråd redovisa anslaget inför Konungen. Detta är, såvitt jag kan förstå, en ganska effektiv utvidgning av kontrollen över medlens användning.

Jag tror inte, herr talman, att det i statsutskottets utlåtande med ett tillstyrkande av status quo ligger något undertryckande av demokratiskt berättigade krav på öppenhet i förvaltningen. Även detta anslag kan givetvis organiseras så, att det blir öppenhet i förvaltningen, och såvitt jag förstår äro vi ej långt från denna öppenhet, så långt den i ett sådant speciellt fall kan anses vara av behovet påkallad.

Jag anhåller, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Gyllenswärd**: Herr talman! Såsom den föregående ärade talaren erinrade, har riksdagen beviljat detta anslag år efter år, och begäran

Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)

om anslaget har, såsom också nämnts, framlagts av regeringar av all färger. Med det starka inslag av ledamöter av riksdagen, som förkommer i våra regeringar, bör det alltså finnas åtskilliga representanter för olika partier inom riksdagen, som haft tillfälle att förskaffa sig kännedom om användningen av dessa medel. Jag kan naturligtvis med hänsyn till anslagets rubrik ej här ingå på någon närmare redogörelse för denna användning. Jag får sålunda inskränka mig till att erinra om den försäkran, som under den liknande debatten förra året avgavs av ministern för utrikes ärendena och som innehöll, att detta anslag endast användes för tillgodoseende av lojala och befogade intressen. Eftersom jag för övrigt själv i egenskap av konsultativt statsråd deltagit i handläggningen av en del hithörande ärenden, ber jag också för egen del få förklara, att medlen inte blivit använda för otillbörliga ändamål. Jag vill emellertid därvid framhålla, att det naturligtvis kan finnas ändamål, som äro fullt lojala men ändock av sådan beskaffenhet, att de inte lämpa sig att komma till en större allmänhets kännedom. — Slutligen kan jag tillägga, att det inte torde finnas något land, som saknar ett motsvarande anslag, och detta torde gälla även för de övriga skandinaviska ländernas del.

Herr Flyg: Herr talman! Jag vill endast säga, att om jag inte tidigare varit medveten om att vi här påtalat en sjuk sak, blev jag det i mycket hög grad, då jag hörde herr Törnkvists anförande. Han brukar inte vara den, som svävar på målet eller går som katten kring het gröt. Var och en, som lyssnade på hans anförande till försvar för statsutskottet, kunde nog konstatera, att det var en helt annan herr Törnkvist, som talade i dag, än den vanlige, självsäkre och sakkunnige herr Törnkvist.

Herr Törnkvist säger, att det som lockat oss var det dunkla. Jag vill gärna medgiva, att detta är en bra etikett, ty det är ett dunkelt anslag. Men det är också för oss alla klart, för vilket ändamål det användes, och det är därför, som det påtalas, ty vi äro medvetna om, vad det gäller och varför det föres fram på det sätt, som nu sker, och årligen beviljas under de former, som hittills skett.

Vidare erinrade herr Törnkvist om, att det är skillnad nu mot förr, och han erinrade även om vilka reaktionära regeringar, som funnos tidigare. Det är riktigt och detta har jag också påpekat i mitt tidigare anförande. Vi ha haft det »demokratiska genombrottet», och det har sagts, att härigenom skulle också den hemliga diplomatin försvinna, och jag tror, att det också skulle vara anledning att säga, att därmed skulle också vad därtill hörer försvinna såsom en självklar följd av denna utveckling. Denna erinran från herr Törnkvists sida ansåg jag för min del inte styrka den ståndpunkt, som statsutskottet intagit, utan tvärtom kunna anföras såsom ett mycket starkt motiv för bifall till motionen.

Så säger herr Törnkvist, att man har att välja mellan antingen att bifalla eller att beskära. Jag kan inte finna, att vi stå inför något sådant antingen eller. Vi ha ett tredje alternativ, herr talman, som jag anser vara mycket riktigt, nämligen *att slopa det hela*. Herr Törnkvist var själv inne på den tankegången, då han i slutet av sitt anförande sade, att man skulle kunna tänka sig, att chefen för utrikesdepartementet ett kommande år hittade på en annan etikett på eländet och satte en annan rubrik, så att vi vi inte direkt såge, vad som stode här. Nej, låt då hellre detta stå, det är i alla fall hederligare än att försöka sätta en falsk ursprungs beteckning och sedan bara gapa, svälja och låta det gå och säga, att nu är det borta ur denna huvudtitel.

Sedan kommer jag till sist till det organ, som handhar detta anslag. Denna sak har också berörts i första kammaren. Jag var inte i tillfälle att åhöra debatten men hörde sägas, att man även där erinrade om att när sådana män som

Branting och Undén använt detta anslag, kunna vi naturligtvis förstå, att det inte kan finnas något ont bakom. Jag förstår såväl, att en socialdemokrat, i detta fall herr Törnkvist, talar på det sättet, och jag har ingen anledning att här i kammaren på något sätt fränkänna vare sig Branting eller Undén politisk hederlighet även då det gäller utrikespolitiska ting. Men det behövs bara, att en ledamot av högerpartiet säger, att när vi ha sådana män som herr Trygger som utrikesminister, behöva vi inte vara oroliga, och sedan kan ju någon från de folkfrisinna stiga upp och avgiva en liknande deklARATION beträffande den nuvarande utrikesexcellensen, och så ha vi alla regeringar företrädda. Sedan kan en bondeförbundare avlämna en deklARATION för en kommande bondeförbundsregering, och så är försvaret från det hållet levererat i förväg. Det är naturligtvis ett ohållbart resonemang, ty vilken som sitter på denna post och alltså disponerar dessa medel redovisar ju. Vi ha aldrig ifrågasatt, att han tiger med eller lämnar en ohederlig framställning, som ger en falsk bild av medlens användning. Jag är övertygad om, att man inför den part, där redovisningen skall ske, som det står i utskottets utlåtande Hans Maj:ts Konungen, giver en redogörelse för medlens användande; det betvivlar jag inte alls. Men det är vetskapen om, vartill medlen användas, som är det avgörande och som icke på något sätt förändras genom det slags argumentation, som man här använder sig av. Herr statsrådet Gyllensvärd försäkrar, till vad utrikesministern Ramel sade föregående år, att han själv vet, att medlen icke användas till några otillbörliga ändamål. Jag vill säga herr statsrådet, att jag är övertygad om att herr statsrådet talar efter absolut bästa vetande och uppfattning, men detta otillbörliga ändamål är såsom mycket annat i världen ett relativt begrepp, och jag är övertygad om att om jag finge klarhet i, vartill dessa medel användas, skulle jag anse det såsom otillbörligt ändamål.

Saken är alltså tämligen klar. Frågan är sjuk, och jag anser det vore på tiden, att man finge en ändring till stånd.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det var ett par yttranden här under debatten, som uppkallade mig att begära ordet.

Herr Flyg uttalade en önskan — eller något i den stilen — att en redovisning eller en redogörelse beträffande de hemliga utgifternas användande skulle lämnas inför utrikesnämnden eller att denna skulle utöva någon slags kontroll — jag blev icke riktigt klok på vilketdera han menade. Men detta är väl icke logiskt, herr Flyg! Då blir det hela ju lika hemligt ändå, ty utrikesnämnden är ju i många ärenden ålagd tystnadsplikt. Jag finner därför ingen logik i herr Flygs yttrande på den punkten.

Vidare var det påfallande, vilket förtroende herr Flyg i dag hyser för utrikesnämnden. Jag undrar, om detta förtroende varar så synnerligen länge. Såsom ledamot av utrikesnämnden vill jag uttala, att jag för min del icke har behov av eller önskan om att få till stånd vare sig någon redogörelse för användningen av anslaget eller någon kontroll. Herr Flyg skall icke tro, att vi alla i utrikesnämnden äro angelägna att få saken om hand.

Herr Törnkvist annonserade en utrikesminister av något slags bondeförbundssnitt. Jag tycker dock, att man var litet för tidigt ute med annonseringen. Skulle vi icke kunna vänta litet med saken ännu. För övrigt vet jag icke vilken beviskraft, som skulle ligga i detta, ty om ett sådant underdjur skulle uppträda på arenan, kanske han icke ansåge sig behöva anslaget till de hemliga utgifterna. Det kan sålunda icke anföras till styrkande av herr Törnkvists ståndpunkt, att medeln böra utgå.

Jag för min del tror, att, som saken ligger till, är anslaget nödvändigt. Men för att bevisa detta och våga göra ett sådant uttalande behöver väl herr Törnkvist icke hänvisa till en utrikesminister, som skall tagas från bondeförbundet.

Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)

Ang. anslaget till hemliga utgifter. Låt honom vila i frid ännu så länge, herr Törnkvist! Det ber jag på det ödmjukaste.

(Forts.)

Herr Lindberg: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att uttala, att jag i allt väsentligt delar de synpunkter herr Flyg utvecklade i sitt första anförande och att jag kommer att rösta för det av honom framställda yrkandet.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman! Jag vill bara erinra om, att anslaget i fråga handhaves av utrikesministern ensam och att redovisning för dess användning sker allenast inför konungen. Detta gör ju, att man icke har någon möjlighet att på vanliga vägar få reda på, huru anslaget användes. Likväl säger herr Flyg, att vetskapen om sättet för användningen av anslaget gör, att han och hans partivänner måste yrka på att detsamma strykes. Jag måste i det avseendet peka på de faktiska förhållandena och vill framhålla, att den vetskapen icke kan vara så grundad, att vi andra finna oss böra göra en framtöt i ärendet. Jag skulle tro, att skall något göras, måste det verkställas en utredning angående anslagets karaktär och en undersökning, huruvida det överhuvud taget kommer till nytta. Men då blir det ingen fråga för denna riksdag. För denna riksdag gäller det allenast, såsom jag nämnde förut, att antingen godtaga eller beskära anslaget.

Vad sedan beträffar herr Olssons i Kullenbergstorp missnöje med min lilla anmärkning, att vi möjligen snart kunde få en utrikesminister tillhörande bondeförbundet och kanske sedan en kommunistisk utrikesminister — eller i omvänd ordning, om man så vill — så hade ju denna min anmärkning allenast till syfte att binda ihop länkarna i en kedja. »Giv åt Stål en penning även», heter det ju — också bondeförbundarna skola väl en gång få tillfälle att smaka maktens sötma. Jag har dock icke tänkt mig, att detta skall ske så snart, att icke den nu sittande regeringen hinner att gå. Herr Olsson i Kullenbergstorp och hans partivänner få väl tillfälle att tänka på saken ytterligare några veckor, några dagar eller några månader.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Flyg: Herr talman! Endast ett par ord såsom replik till herr Olsson i Kullenbergstorp. Jag uttalade icke i mitt första anförande ett önskemål om någon kontroll från utrikesnämndens sida. Jag pekade bara på, att statsutskottet i sitt utlåtande framhållit, att utskottet icke ansett anledning föreligga att föreslå vare sig någon jämkning i anslagets belopp eller ändrade grunder för redovisning av detsamma, och jag uttalade min förundran över att icke statsutskottet — med den sammansättning det har — i varje fall gått så långt, att det ogillat den nuvarande redovisningsformen — tre statsråd inför Konungen — och i stället yrkat på att det förut befintliga och även mycket slutna och hemliga organet utrikesnämnden skulle taga hand om saken. Det hade varit någon logik, tycker jag, i ett sådant handlingssätt från statsutskottets sida. Jag har alltså icke uttalat det speciella önskemålet, men jag skulle för statsutskottets del ansett det vara ett steg framåt — om också ett litet steg — och mera i överensstämmelse med den s. k. demokratiens genombrott. Och därmed har jag också klart deklarerat det förtroende jag har för utrikesnämnden — denna hemliga sammanslutning, som icke får yppa vad som försiggår inom densamma. För en dylik institution kan man knappast ha förtroende men däremot i viss utsträckning misstroende.

Herr Kilbom: Herr talman! De av kammarens ledamöter, som hörde herr Törnkvists första anförande, måste ha ansett detta rätt märkligt — åtminstone

en och annan passus i detsamma. Herr Törnkvist talade i slutet om att vi ha en sådan öppenhet i förvaltningen, att vi kunna ha förtroende för dem, som utöva densamma. Strax förut tillrådde han emellertid utrikesministern att begagna sig av falsk ursprungs-beteckning. Jag tycker det var ett högst egendomligt uppträdande av en s. k. folkrepresentant, en man som representerar ett parti-program, vilket, om jag icke misstager mig, alltså har en viss — om också mycket platonisk — kärlek till »avskaffandet av den hemliga diplomati-tien». Om herr Törnkvist menade allvar med sin rekommendation till utrikesministern att sätta en annan beteckning på ifrågavarande anslag, rådde han honom att lämna inför riksdagen såsom anslagsgivande myndighet falska uppgifter. Dylikt är motsatsen till öppenheten i förvaltningen under sådana förhållanden.

*Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)*

Vidare finner jag det rätt underligt, att socialdemokraterna vill svänga sig som de göra. Eller rättare: jag finner det icke så underligt, ty det är endast en bekräftelse på vad min partikamrat herr Flyg nyss yttrade om att man »går som katten kring en het gröt». Föregående år, då ärendet var uppe, anförde man från statsutskottsledamöternas sida: »det ligger något i vad herrarna säga; ert krav om att anslaget till de hemliga utgifterna skall strykas är icke så oberättigat — men varför ha ni icke motionerat om saken?» I år ha vi motionerat, och vad säger man nu? Jo, nu stiger herr Törnkvist i Karlskrona upp och säger: ja, se egentligen är saken icke riktigt framställd; man skulle nog kunna vara med om en utredning beträffande användningen av pengarna, men något sådant ha icke kommunisterna begärt. Ingenting annat än undanflykter, herr Törnkvist! Icke är herr Törnkvist så okunnig angående medlens användande som han gör sig.

Det var icke så värst länge sedan, herr statsråd, som det presterades en uppgift i riksdagen om ett visst lands förmenta flotta. Det ställdes då den frågan till vederbörande, varifrån man fått uppgiften. Jo, sade man, den ha vi fått genom att vi ha en överenskommelse med annan makt om att byta dokument av dylikt slag. Man hade alltså träffat överenskommelse med annan makt, att när denna finge tag i en uppgift, som den ansåg trovärdig, så köptes den och överlämnades till oss, och att när vi »finge tag i någon liknande uppgift» köpte vi den och överlämnade den åt den främmande makten. Det är till sådant anslaget användes. Den uppgift det den gången gällde var emellertid fullständigt oriktig, vilket visade sig vid ärendets fortsatta behandling. Det kom nämligen fram, att det var fråga om dokument av ungefär samma sanningshalt och karaktär, som det polismästare Härleman köpte för något år sedan och vilket föranledde honom att mobilisera Stockholms poliskår att en natt lägga sig i bevakning av slottet. När man ser, att pengarna användas på ett sådant sätt, herr Törnkvist, borde man ha tillräckliga skäl för att gå med på anslaget strykande. Svenska staten har ingen anledning att anslå 75,000 kronor att användas till honorar åt personer, som icke göra något annat än bedriva ofog. Ty ofog är det.

Så vitt jag förstår, är den omständigheten, att anslaget använts av sådana utrikesministrar som herrar Branting och Undén, m. a. o. av socialdemokrater, icke av natur att hindra uppträdande mot detsamma. Förhållandet ställer herrarna i ännu sämre dager. Det belyser ytterligare, huru ni svikit den programpunkt ni tidigare ofta flaggat med såsom varande en mycket stor och viktig sak. Argumentationen vittnar enligt min mening om dåligt omdöme. Det kan ju vara intressant och ha sitt värde att få detta så öppet konstaterat som skedde från herr Törnkvists sida. Socialdemokraterna ha alltså öppet deklarerat, att de nu gå inför den hemliga diplomatiens vidmakthållande. Öppet och medvetet bevilja de anslag som användas för spionage på främmande makt.

Ang. anslaget
till hemliga
utgifter.
(Forts.)

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Herr Kilbom gav mig anledning att begära ordet för ett par korta repliker. Han vidgade frågan att gälla den hemliga diplomatiens vara eller icke vara. Herr Flyg snuddade tidigare vid detta spörsmål, men de synpunkter herr Kilbom framförde underlät hans partivän att komma fram med. Givetvis vet herr Kilbom mycket väl, att med ett avskaffande av de hemliga utgifterna träffar man icke det ringaste den hemliga diplomatiens. Det är två saker, som egentligen ligga helt och hållet vid sidan av varandra. Införandet av utrikesnämnden var en akt tillkommen i avsikt att söka åtminstone delvis öppna på den hemliga diplomatiens portar och åstadkomma förbindelse mellan riksdag och regering i utrikespolitiska frågor. Men självfallet är det alldeles felaktigt att göra gällande, att den hemliga diplomatiens står och faller med anslaget under rubriken »hemliga utgifter». När herr Kilbom nu yttrar, att vi såsom parti frångått programpunkten att avskaffa den hemliga diplomatiens genom att nu icke gå in för att stryka anslaget till de hemliga utgifterna, är det ett kapitalt felaktigt resonemang. Jag påpekade förut, att före fjolårets framställning icke mer än en enda gång framställdes begäran om dessa utgifters avskaffande. Det skedde år 1891 av en gammal odalman i Småland. De krav, som sedermera i olika former riktats mot den hemliga diplomatiens beskärande, ha aldrig förknippats med krav på de hemliga utgifternas avskaffande. Sålunda är det också klart och tydligt, att den hemliga diplomatiens och nu ifrågavarande utgiftsrubrik icke ha det ringaste med varandra att göra.

Jag skall, herr talman, icke giva mig in på att ytterligare korrigerera herr Kilboms påståenden, men vill endast beträffande den beskyllning han uppenbarligen riktade mot mig framhålla, att jag självfallet icke rekommenderade utrikesministern att ytterligare tillkrängla redovisningen av anslaget genom att lämna en redovisningsrubrik, som icke av riksdagen antagits. Vad jag yttrade var, att utrikesministern mycket väl kunde tänka på att föreslå riksdagen att giva rubriken en annan benämning än »hemliga utgifter». Riksdagen måste emellertid godkänna ett sådant förslag först. Att en ändring i det avseendet kan vara befogad är möjligt; herr Kilboms partivän i första kammaren framhäver såsom själva tyngdpunkten i sitt ståndpunktstagande just den dunkla formuleringen, och denna framkallar ju till synes hos herr Kilbom och hans partivänner beskyllningar om spionage, ofog och slikt, som icke kan bevisas. Följaktligen kan det för framtiden för de efterkommande partivännerna till herrar Kilbom och Flyg vara fördelaktigt att ha en mindre dunkel rubrik, och såväl utrikesministern som riksdagen kan reflektera på, huruvida icke en fullt klar och tydlig rubrik med uteslutande av ordet »hemlig» skulle kunna införas i huvudtiteln. Jag rekommenderade sålunda icke utrikesministern annat än att föreslå riksdagen en annan rubrik på utgifterna i fråga, och det måste anses fullt lojalt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag tror icke, att det behövs några kommentarer till herr Törnkvists anförande. Det är klart att så länge anslagets användande har den karaktär det nu har, det är riktigt att begagna rubriken »hemliga utgifter». Det är dubbelt riktigt att göra detta med hänsyn till att ingen får granska utgifterna i fråga. Det är tredubbelt riktigt med hänsyn till att anslaget endast redovisas för Konungen. Vill man taga bort det hemliga med saken, sker detta icke genom att sätta en annan rubrik på anslaget utan först i och med att man ändrar karaktären av anslaget, med andra ord tillåter full och öppen redovisning. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än att herr Törnkvists ståndpunkt är denna: anslaget bör fortfarande finnas och användas på sätt hittills skett — alltså för hemliga utgif-

ter — men man skall taga bort rubriken »hemliga utgifter» och sätta en annan rubrik på anslaget i fråga. Sådant är rekommendation till att använda falsk ursprungs-beteckning.

Ang. anslaget till hemliga utgifter.
(Forts.)

Herr Lundstedt: Herr talman! Jag endast ber att få instämna i det uttalande, som gjordes av herr Lindberg, och hemställer alltså om bifall till det av herr Flyg framställda yrkandet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen I: 131; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Flyg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 22 av utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen I: 131.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Härpå föredrogs *punkten 27*, angående övriga ordinarie anslag till utrikesdepartementet; och yttrade därvid:

Ang. övriga ordinarie anslag till utrikesdepartementet.

Herr Engberg: Herr talman! Till denna punkt är enligt utskottets egen framställning hänförligt sådant, som inte särskilt behandlats. Hit hör följaktligen också spörsmålet om anslaget till s. k. flyttningssersättning, alltså statens kostnader för flyttning av en diplomat från den ena orten till den andra. Utskottets hela utlåtande går ju, som riktigt och tillbörligt är, i sparsamhetens tecken. Man har sökt beskära än här och än där för att vinna nödiga besparingar även när det gäller utrikesförvaltningen. Inom konstitutionsutskottet ha inte bara jag utan också många mina kamrater under årens lopp riktat vår uppmärksamhet på de mycket stora utgiftsposter, som betingas av förflyttningar inom utrikesförvaltningen. Det är självfallet, att flyttningar ju måste förekomma i mycket stor omfattning på detta gebit. Det finns emellertid flyttningssätgärder, beträffande vilka man ställer sig spörjande huruvida de, särskilt i tider då det gäller att spara på statsutgifterna, kunna vara rimliga och riktiga. När man får bevittna, hurusom en till Konstantinopel nyss anländ envoyé skickas därifrån till Helsingfors, hur man skickar en av utrikesdepartementets bästa krafter härifrån till Konstantinopel och hur man skickar

Ang. övriga
ordinarie
anslag till
utrikes-
departementet.
(Forts.)

envoyén i Helsingfors till Stockholm, och när man betänker, vilka betydande kostnader som härmed varit förbundna, så framställer åtminstone jag den frågan, huruvida utrikesministern kan ha handlat riktigt och välbetänkt genom att låta dessa förflyttningar äga rum alldeles som om det stode medel fullt ut och i vanlig ordning till departementets förfogande. Det kan enligt min mening på goda grunder göras gällande, att denna tredubbla flyttning, som dragit synnerligen stora kostnader för statsverket, var i hög grad onödig och att den inte hade det sakliga berättigande, som skulle kunna ursäktas densamma.

Jag vill för min del inte utveckla min talan vidare. Jag har blott velat fästa uppmärksamheten på saken. Ty det är så, att man silar mygg och sväljer kameler många gånger när det gäller utrikesstaten. Här är det kameler både med en och två pucker som fått passera!

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Med anledning av herr Engbergs sista yttrande, att man silar mygg och sväljer kameler på detta område, kan det vara skäl att ge kammarens ledamöter en liten erinran i fråga om detta anslags användning och tidigare behandling under de senaste åren. Det kommer att bli mycket kort.

1926 års statsrevisorer gjorde en anmärkning mot utrikesdepartementet av ungefär samma beskaffenhet som herr Engbergs här i dag. Det var nämligen så, att fem befattningshavare hade under en tidrymd av ej fullt tre år förflyttats, varigenom ifrågavarande anslag belastats med en kostnad av över 150,000 kronor. I anledning härav erinrade statsrevisorerna om nödvändigheten av sparsamhet och försiktighet i fråga om personalförflyttningar. Det uttalades, huru man i olika avseenden borde kunna gå till väga för att hålla kostnaderna nere, bl. a. genom att söka på förhand bilda sig en uppfattning om huruvida läget vore sådant, att exempelvis en placering av en befattningshavare på en viss post kunde tänkas skola kunna upprätthållas under någon längre tid, o. s. v. Emellertid kunde ju varken statsrevisorerna eller statsutskottet lägga sig i Kungl. Maj:ts inre förvaltning annat än i fråga om utgifterna. Att förhindra Kungl. Maj:ts inre tjänsteman från en plats till en annan, där han anses kunna göra bättre nytta, kan ju icke komma i fråga. På den tiden hette inte anslaget »flyttningssättning» utan »rese- och flyttningssättning» m. m. Det utgick sålunda på den tiden både reseersättning och traktamenten samt flyttningssättningar från samma anslag. Då uttalade sig på statsutskottets förslag 1927 års riksdag på följande sätt: »Vad revisorerna anfört i fråga om nödvändigheten av att begränsa flyttningskostnaderna för personal tillhörande utrikesrepresentationen finner riksdagen vara värt beaktande. Ehuru visserligen ifrågavarande flyttningssättningar efter ikraftträdandet av 1925 års kungörelse i ämnet väsentligen minskats, kan det dock enligt riksdagens mening icke bestridas, att de kostnader, som åsamkas statsverket genom nämnda personals flyttningar, allt fortfarande måste betecknas såsom alltför höga.» Och så heter det vidare: »Riksdagen anser emellertid, att, i anledning av vad revisorerna anfört, en undersökning snarast möjligt bör verkställas dels i vad mån den av revisorerna föreslagna anordningen lämpligen kan genomföras, dels ock för utrönande av föreliggande möjligheter i övrigt att nedbringa ifrågavarande flyttningskostnader. Riksdagen finner sig jämväl böra framhålla angelägenheten av att vid denna undersökning beaktas frågan om icke redan vid uppgörandet av planerna för personalens placering å beskickningar och konsulat hänsyn kunde tagas till att placeringarna ske på sådant sätt att minsta möjliga flyttningskostnad därigenom uppstår.» Nu hade ju statsrevisorerna för sin del anfört, vilka stora utgifter det var fråga om, och statsutskottet fann anledning att stödja statsrevisorernas synpunkter. Det igångsattes en utredning rörande saken. I tredje huvudtiteln

till 1928 års riksdag lämnades uppgift om utgifterna å detta anslag för rese- och flyttningssersättning m. m. och hur de förskjutit sig år efter år. För budgetåret 1923/1924 uppgingo kostnaderna till sammanlagt 346,000 kronor. För budgetåret 1924/1925 var summan uppe i 357,000 kronor. För budgetåret 1925/1926 sjönko dessa utgifter till 279,000 kronor, och för budgetåret 1926/1927 sjönko de ytterligare till 257,000 kronor. Det sammanlagda anslagsbeloppet utgjorde då som nu 200,000 kronor, och departementschefen föreslog 1928, att anslaget skulle upptagas med oförändrat belopp, d. v. s. 200,000 kronor. Med beaktande av den i ämnet verkställda utredningen yttrade emellertid statsutskottet vid 1928 års riksdag följande: »I likhet med de sakkunniga och departementschefen finner utskottet den i ärendet verkställda utredningen giva vid handen, att för närvarande någon minskning av medelsbehovet under det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till rese- och flyttningssersättning, inspektioner och tillfälliga uppdrag icke kan äga rum. Utskottet som måste finna det beklagligt, att några åtgärder av betydelse i berörda syfte icke nu kunnat vidtagas, har ansett sig böra uttala sin förväntan, att Kungl. Maj:t tillser, att utgifterna begränsas i möjligaste mån. För att även riksdagen skall bliva i tillfälle att något närmare följa utvecklingen av de framtida kostnaderna för ifrågavarande ändamål, har utskottet emellertid velat föreslå, att det nuvarande ordinarie anslaget, som är beräknat för såväl rese-kostnader som flyttningssersättning, uppdelas i två ordinarie anslag av förslagsanslags natur, det ena avsett för rese- och traktamentspenningar åt befattningshavare inom utrikesrepresentationen och det andra avsett för samtliga i samband med sådana befattningshavares flyttning uppkommande kostnader.» Sålunda, utskottet har icke lämnat kontrollen över detta anslag åsido, och det förslag, som framställdes av utskottet 1928 och som blev riksdagens beslut, varigenom ett särskilt anslag för själva flyttningskostnaderna kom till stånd, tillkom ju för att riksdagen skulle kunna noggrant följa de verkliga utgifterna för dessa flyttningar inom utrikesrepresentationen.

Jag har velat upplysa härom i anledning av herr Engbergs anförande. Att det i årets betänkande inte finnes någonting om de flyttningar, som herr Engberg pekade på, lär väl i viss mån sammanhånga med en känsla av hopplöshet i fråga om möjligheten att utöva annat än en kraftig efterhandskritik i fråga om användningen av detta anslag. I det stycket är ju herr Engbergs anförande befogat, och han har statsutskottets fullaste sympati, om han vill medverka till att hålla detta slags utgifter inom möjligast rimliga ram.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om reglering av kursförluster för vissa diplomatiska tjänstemän m. m. föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vidare företogs till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om fattigvården.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 9, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Paulsen* föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag

Ang. övriga ordinarie anslag till utrikesdepartementet.
(Forts.)

Ang. ifrågasatta ändringar i fattigvårdslagen.

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
fattigvårds-
lagen.
(Forts.)*

till sådan ändring i gällande fattigvårdslag, att alla nuvarande hemortsbestämmelser slopades; att i stället för de slopade hemortsbestämmelserna inskrevs i lagen, att varje svensk medborgare hade hemortsrätt i Sverige utan angivande av någon särskild kommun; och att staten betalade *alla* kostnader för fattigvården, mot det att kommunen till statsverket insände fattigvårdens stat, av stämman eller fullmäktige granskad och godkänd.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! När man ser detta utlåtande, där man hänvisar till pågående utredningar, och vet, vilka väldiga arbetsuppgifter dessa utredningsmän ha, förstår man, att det måste dröja många år, innan denna fråga ånyo kommer på riksdagens bord. Under tiden pågår fattigvården här i landet på det gamla sättet. Man håller på att utreda den hjälpbehövande människans vandring mot fattighuset såsom en förstahandsuppgift, under det att den egentliga fattigvårdande verksamheten blir en uppgift i andra hand. Det borde naturligtvis vara alldeles tvärtom; det borde vara så, att den fattigvårdande verksamheten gick före och utredningen kom efter. Men det är inte så, och det kommer heller aldrig att bli på det sättet, så länge de nuvarande hemortsbestämmelserna äro gällande. Ty om en fattigvårdsman skulle försöka gå i den rätta ordningen med frågorna, alltså lämna utredningen i andra hand och därmed försumma att få utredningen färdig i viss tid, varigenom den egna kommunen finge betala några kronor mera, än som vore författningsenligt riktigt, så kan man vara förvissad om, att den fattigvårdsmannen snart vore mogen att hängas.

Utskottet säger i sitt utlåtande så här: »Den ekonomiska kris, som nu är så starkt kännbar inom vårt näringsliv, gör det synnerligen önskvärt, att de förslag, vartill de nyss nämnda utredningarna rörande omorganisation av vår sociala hjälpverksamhet kunna föranleda, framläggas för riksdagen så snart detta under beaktande av de ändrade tidsomständigheterna är möjligt.» Jag undrar och har mycket undrat, varför utskottet här talar om den ekonomiska krisen, men jag har inte kunnat fatta det. Jag har inte kunnat få någon förklaring därpå. Det sammanhänger väl, såvitt jag kan förstå, därmed, att tanken på krisen så bränt sig in i utskottsledamöternas hjärnor, att de även i sådana fall, som inte ha med krisen att göra, måste tala därom. Ty det har sannerligen inte med krisen att göra, om en gammal människa, en människa som närmar sig 59 år, har besvär med att flytta från den ena kommunen till den andra och om en fattigvårdsman har besvär med alla dessa utredningar. Nej, jag tror snarare, att man hyst fruktan för att det skulle bli dyrare, om staten skulle betala kostnaderna. Jag har inte hört det från andra lagutskottet, men jag har sett det i tidningarna och hört det sägas man och man emellan. Jag vill snarare påstå, att det skulle bli billigare, om fattigvårdskostnaderna överflyttades på staten och vi sluppe alla dessa hemortsbestämmelser.

Jag skall med ett enda exempel söka belysa, varför jag anser att det skulle bli billigare. Hos en jordbrukare tjänade en statdräng. Det var en duktig karl. Husbonden tyckte bra om honom, och han trivdes bra på sin plats. Då kom en av husbondens vänner, en man, som hade någonting med kommunen att skaffa, och sade till husbonden: Den mannen får du säga upp. Han har stor familj. Han har gift sig sent och har ännu fem oförsörjda barn, som vi annars en dag få på fattigvården. Husbonden var inte riktigt med på det. Men det fanns ekonomiska förbindelser mellan denne kommunalman och husbonden, och det var därför ingenting annat att göra. Uppsägningen kom till stånd. Mannen måste

flytta. Han försökte få plats på annat håll inom kommunen men lyckades inte. Han försökte få plats utanför kommunen, men det lyckades inte heller. Han vände sig då till fattigvården och sökte hjälp, men där sade man nej. I sina bekymmer vände han sig då till länsstyrelsen. Efter några dagar kom föreläggande till barnavårdsnämnden att den tills vidare skulle utbetala 20 kronor i månaden för varje barn. Mannen fick på det sättet på en gång 100 kronor i månaden. Det var mer än han hade haft som statdräng. Han lyckades också skaffa sig tillfälligt arbete. Hans välstånd steg, kan man säga, han hade mycket bättre än tidigare. Han stannade kvar i kommunen. När en tid gått och det var säkert att han skulle bli kvarboende och hans hemortsrätt där var klar, tyckte man i kommunen att han kunde skaffa sig ett arbete. Men han ville det inte. Ingen människa vill ju få det sämre ställt än han har. Då skaffade man honom en plats, men han tog den inte. Man drog in understödet. Han hänvände sig på nytt till länsstyrelsen, och det kom ett nytt åläggande av samma slag som förut. När han blev gammal, måste han understödjas av fattigvården, och fattigvården fick sålunda hela familjen att taga hand om många år innan det varit behöfligt, bara för dessa förordningars skull. I ett annat fall gick det på samma sätt. Där gällde det bara man och hustru. Den mannen hamnade också på fattigvården många år tidigare än som skulle behövt.

Vem skall man nu klandra för detta? Skall man klandra mannen, som på detta sätt ekonomiskt utnyttjade de rådande förhållandena? Nej, ingen människa vill väl ha sämre ställt än man har. Skall man klandra den där kommunalmanen, som var så nitisk att driva honom bort från hans anställning? Ja, i någon mån. Men det stora klandret bör dock drabba lagstiftaren, riksdagen, som, fastän den ser, hur dessa förordningar verka, dock inte är villig att ändra dem. På tal om förbilligande så är det ju att märka, att alla de statstjänstemän, som syssla med dessa ting, skulle bli överflödiga, om hemortsbestämmelserna slopades.

Jag har, som jag nämnde, mycket funderat över vad som varit innersta orsaken till att andra lagutskottet varit så ljust i detta fall. Under detta funderande har runnit mig i minnet en sak som hände, när jag för ett par år sedan talade utanför en liten landskyrka i Kronobergs län. Efter föredraget frågade jag de närvarande människorna: Men hur kan det vara möjligt, att så gott som alla bönderna här äro högermän? Varför äro dessa jordbrukare här högermän; de ha små ställen på högst 30 tunnland, och de borde ju, om de sågo på sitt eget bästa, vara socialdemokrater. Då svarade mig en ung student, som jag senare fann vara sonen till en av de förmögnare bönderna i byn: Såvitt jag kan se, beror det på gammal slentrian — människorna ha alltid varit konservativa här — samt på okunnighet om de rådande förhållandena.

Herr talman, det kan aldrig falla mig in att beskylla andra lagutskottets ledamöter för att vara okunniga i fattigvårdsfrågor, ej heller att följa gammal slentrian. Men jag har ändå inte kunnat underlåta att undra, hur det skulle vara om andra lagutskottets ledamöter hemma i sina kommuner praktiskt sysslade med fattigvård. Männe ändå inte då detta utskottsbetänkande hade sett litet anorlunda ut, än det gör, — när man bara ser frågan ur de synpunkter man skaffar sig kring andra lagutskottets bord.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Hage: Herr talman! Med anledning av den föregående ärade talarrens anförande vill jag säga, att lagutskottet behandlat denna motion på samma sätt som alla andra frågor, vilka äro föremål för utredning. Utskottet har i det här fallet dessutom tillagt, att utskottet hoppas och tror på att den utredning som pågår skall avslutas så fort som möjligt. Utskottet har nämligen funnit, att den fråga, som motionären här tagit upp, sammanhänger så mycket

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
fattigvårds-
lagen.
(Forts.)*

Ang.
ifrågasatta
ändringar i
fattigvårds-
lagen
(Forts.)

med och måste beaktas i samband med den utredning, som pågår i frågan, att utskottet icke från den utgångspunkten kunnat hemställa om bifall till motionen.

Motionären frågar nu någonting om, hur man skall tolka yttrandet i slutet på utskottets motivering, där det står talat om att utskottet hoppas på att utredningen skall framläggas så fort som möjligt under beaktande av de ändrade tidsomständigheterna. Jag vill då svara motionären, att detta uttalande, åtminstone enligt min uppfattning, skall tolkas på följande sätt: industrien ligger nere på en hel massa ställen. Genom detta industriens nödläge komma ökade fattigvårdskostnader på kommunerna, och på grund därav är det av vikt, att kommunernas bördor bli lättade *så fort som möjligt*. De nya förhållandena, de kristidsförhållandena, som nu inträtt, motivera alltså, att denna utredning göres färdig så fort som möjligt och att man på den vägen genom en lagstiftning försöker utjämna den ekonomiska bördan för fattigvården mellan kommunerna; och det är ju dit som motionären också vill komma. Men motionären vill synbarligen komma ännu längre, nämligen till att alla fattigvårdskostnader läggas på staten. Men, så vitt jag förstår, finnes det ingen möjlighet att i riksdagen genomföra en så långt gående lagstiftning. Ja, man kan gott säga, att den som försöker sig på något sådant, han försöker sig på en omöjlig uppgift. Då är det bättre att på andra vägar söka *utjämna* fattigvårdstungan mellan kommunerna. Det kan ske på olika sätt: det kan ske genom att t. ex. lägga kostnaderna på landstingen och på det sättet i viss mån få en utjämning, eller det kan ske genom att staten övertager någon större del av fattigvårdstungan men låter någon del av denna tunga vila på kommunerna.

Jag menar alltså, att det viktigaste i detta fall är att söka så långt det går utjämna fattigvårdstungan. Utskottet är för sin del intresserat därav och hoppas på att så skall ske och att den pågående utredningen skall slutföras så fort som möjligt. Från den utgångspunkten tycker jag, att utskottet i stor utsträckning instämt i den allmänna läggning, som finnes i motionen, och från samma utgångspunkt ber jag också, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Aronson: Herr talman! Jag skulle egentligen icke ha någonting emot att ge mig in på en liten principdebatt med herr Paulsen i den fråga han i sin motion bragt på tal; men jag förmodar att det i denna kammare finnes endast ett högst ringa fåtal, som äro intresserade av att åhöra en sådan debatt, så som ärendet nu här ligger till.

Utskottet har här liksom på föregående i dag avhandlade punkter hänvisat till pågående utredning om saken; och här kan man väl icke heller komma till annan uppfattning, så vitt man läst utskottsutlåtandet, än att här föreligger det åtminstone klara direktiv för den utredningskommitté som sitter och som skall taga denna fråga under omprövning.

Jag vill emellertid säga till herr Paulsen, att hade det gällt att taga definitiv ståndpunkt till det förslag, som här framlagts, så hade enigheten inom utskottet ingalunda blivit sådan som den nu är, nämligen för så vitt det icke blivit en enhällig hemställan för avslag.

Jag vill som sagt här icke ingå i någon principdebatt, ty det är icke plats för någon sådan, såsom frågan ligger till; men nog kan det vara berättigat att säga åtminstone det, att enligt herr Paulsens här föreliggande motion skulle det bli de kommunala myndigheterna, i första hand fattigvårdsstyrelserna och sedermera kommunalfullmäktige, som skulle besluta utgiftsstaten för fattigvården, och sedan skulle denna stat utan vidare skickas iväg för att medlen skulle utanordnas av staten. Jag undrar, om icke herr Paulsen är i stånd att inse, att det skulle ligga något förvänt i att *en* myndighet beslutar utgifter och

en annan större och högre myndighet verkställer utbetalningen. Jag undrar, om icke herr Paulsen skall kunna inse, att detta icke leder till att sparsamhetsintresset blir tillgodosett inom kommunerna utan fast hellre till att söka taga ut det mesta möjliga utav den myndighet, som här skulle verkställa utbetalningen. Man skulle helt naturligt komma att resonera som så: Vi få i vår kommun betala till den kassa, som skall utanordna dessa medel, vare sig vi själva äro sparsamma och taga ut litet eller vi taga ut mycket; och då är det väl ingen anledning att hålla oss i underkant, när det gäller de kostnader, som här skola utanordnas, utan vi böra i stället göra på samma sätt som grannkommunen, d. v. s. taga ut det mesta möjliga. Jag menar, att på det sättet skulle sparsamhetsintresset bli absolut borteliminerat, men den saken tycks herr Paulsen inte tillmäta ringaste betydelse.

Nu har herr Paulsen gjort gällande, att inom andra lagutskottet skulle det egentligen icke finnas någon annan kännedom om hithörande förhållanden än den teoretiska uppfattning, som man får under utskottsarbetet. Jag vill emellertid, till den kraft och verkan det hava kan, trösta herr Paulsen med, att jag har under åtskilliga år suttit som ordförande i fattigvårdsstyrelsen i en kommun på 6- å 7,000 invånare. Jag tror icke, att man under sådana förhållanden kan fränkänna mig all praktisk kännedom om de förhållanden, som höra hit. Det är just också på grund av den erfarenhet, jag fått, som jag kommit till den uppfattningen, att ett insläende på den väg, som herr Paulsen anvisat, skulle leda till att sparsamhetsintresset bleve absolut borteliminerat. Detta intresse skulle i stället bliva förbytt i ett intresse, som skulle verka i rakt motsatt riktning.

Jag har med detta ändå kommit litet grand in på en principdebatt, fast jag icke avsett att göra det. Jag vill emellertid ytterligare betona, att jag icke, för så vitt icke herr Paulsen eller någon annan tvingar mig därtill, skall fortsätta med någon principdebatt, därför att det är alldeles tydligt, såsom saken nu ligger till, att detta icke skulle resultera i någonting annat än att spilla åtskilligt av kammarens tid till ingen nytta.

Jag ber emellertid, herr talman, att få förena mig i yrkandet på bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag vill endast konstatera, att herrarna i andra lagutskottet varit ense om slutklämmen, d. v. s. avslag på motionen, men att de i fråga om motiveringen åtminstone här i kammaren icke kommit vidare överens. Herr Aronson talade om hur olämpligt det skulle vara, om kommunerna bestämde fattigvårdsutgifterna, men staten betalade. Men just detta lovordades ju av herr Hage, som ville, att kommunerna skulle bestämma och landstingen betala. Man har sålunda mycket olika synpunkter, som emellertid leda till samma mål.

Herr Aronson: Herr talman! Detta herr Paulsens konstaterande styrker endast vad jag förut sagt, nämligen att om det skulle gälla att taga ståndpunkt till frågan i princip, så hade utskottet inte blivit enhälligt. Jag tror nämligen inte, att det blivit en enhällig hemställan om avslag, och kunde så icke blivit fallet, så skulle åtminstone jag sörjt för att utskottsutlåtandet icke blivit enhälligt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
fattigvårds-
lagen.
(Forts.)*

§ 12.

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
lagen om
samhällets
barnavård.*

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om samhällets barnavård. Därvid anförde:

Herr Paulsen: Herr talman! Med samma motivering, som jag hade i det föregående ärendet, ber jag att få yrka bifall till min motion även på denna punkt.

Herr Aronson: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Härpå föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemorts rätt; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 14.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 4 januari 1932 dagtecknad proposition nr 15, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att besluta

dels att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skulle till nämnda anslag från förlagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

dels ock att från fonden för statsskuldens amortering skulle över den i riksdagen för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

motionen nr 140 inom första kammaren av herr *Pålsson*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att av innevarande budgetårs anslag till arbetslöshetens bekämpande ett belopp av 2,000,000 kronor skulle tillhandahållas landsbygdskommunerna för att giva arbete åt arbetslösa grovarbetare enligt den närmare utformning, som vederbörande utskott kunde befinnas villigt förorda med anledning av motionens motivering; samt

motionerna inom andra kammaren:

nr 156 av herr *Olsson* i Blädinge, däri hemställts, att riksdagen ville besluta sådan ändring i nu gällande bestämmelser för den statliga arbetslöshets hjälpen, att även lantarbetarna finge komma i åtnjutande därav; och

nr 185 av herr *Öhman m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte bevilja ett förslagsanslag å 70,000,000 kronor att disponeras under innevarande budgetår till anordnande av statliga och kommunala arbeten för arbetslösa;

att riksdagen måtte som villkor för anslagets användande föreskriva, att arbetslöshetskommissionen avskaffades samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiserades så, att ledningen därav lades direkt under socialdepartementet och under detsamma sorterande organ; samt

att de genom staten eller kommunerna anordnade arbetena för de arbetslösa betalades med avtalsenliga löner, samt att riksdagen vid beviljande av ovan nämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv, att alla arbetslösa i möjligaste mån bereddes arbete och att, därest i något fall arbete ej kunde beredas de arbetslösa, dessa beviljades rätt till kontant understöd.

Utskottet hemställde,

I:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition besluta

a) att till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten skulle till nämnda anslag från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor; och

b) att från fonden för statsskuldens amortering skulle över den i riksstaten för budgetåret 1931/1932 under rubrik »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda titeln »Fonden för statsskuldens amortering» till förenämnda anslag till oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 15,000,000 kronor;

II:o) att motionen I:140 icke måtte vinna riksdagens bifall;

III:o) att motionen II:156 måtte anses besvarad genom vad utskottet anfört; samt

IV:o) att motionen II:185, i vad den ej kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Widell, Bergqvist, N. J. Martin Svensson, Nylander*, förste vice talmannen *Nilsson, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Järte* förklarar sig anse, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Järte**: Herr talman! Kammarrens ledamöter ha väl genom att studera de föreliggande handlingarna bildat sig en uppfattning om vilka väldiga belopp, som för innevarande budgetår anslagits för att bekämpa arbetslösheten. Riksdagen beviljade i våras 10 miljoner kronor för arbetslöshetskommissionen; sedan gingo 3 miljoner till de mycket omstridda beredskapsarbetena och ytterligare 3½ miljoner kronor, på förslag av enskilda motionärer, för statsbeställningar av gatsten. Dessa medel förslogo dock icke för arbetslöshetskommissionens vidkommande, utan redan mot årets slut begärdes därifrån medelförstärkning. Kungl. Maj:t utanordnade då 3 miljoner före nyåret av anslaget för oförutsedda utgifter, och nu kommer här ett äskande på 14½ miljoner kronor, vilket enligt arbetslöshetskommissionens kalkyler skall kunna trygga dess verksamhet till budgetårets slut. Härtill komna dessutom de upp till 80,000 kronor utgående summor, som använts i vägbyggnadssyfte överallt i landet. Sistnämnda anslagsbelopp har stigit successivt under de sista tio åren. För 20 år sedan hade vi bara en blygsam motsvarighet till dessa anslag. I följd anslogos också, som herrarna torde minnas, ett tiotal miljoner för att elek-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.

(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

trifiera södra och östra stambanan, vilket med rätta motiverades med depressionen inom näringslivet och på arbetsmarknaden.

Sålunda gör statsverket nu liksom under föregående svåra kris 1921—23 stora uppoffringar för detta syfte. Det råder också enighet inom samtliga partier, att det i överensstämmelse med västerländsk uppfattning om samhällets förpliktelser föreligger en skyldighet för stat och kommun att söka bispunga arbetslöshetens offer. Den principen äro vi alla ense om. Men som vanligt divergera åsikterna i fråga om de bästa metoderna att härvid förfara. I varje fall skulle den föreliggande propositionen icke vållat någon som helst meningsskiljaktighet, om icke i densamma framförts en begäran, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att »genom domänstyrelsen eller eljest» få använda i propositionen icke angivna delar av anslaget för att på ett verksamt sätt bekämpa arbetslösheten genom att bereda ökade arbetstillfällen. Att Kungl. Maj:t uttryckligen begär detta, måste ju innebära, att här föreligger en nyhet, som man ansett sig böra underställa riksdagen. När man såg efter i propositionen, befanns det enda konkreta exemplet på nyheten vara en framställning från domänstyrelsen med anhållan att få 1 miljon kronor av arbetslöshetsmedel för att möjliggöra skogsavverkningar, för vilka eljest icke ekonomisk bärighet kunnat ernås. När man läste propositionen, så förvånade man sig över denna tämligen konturlösa framställning, men förvåningen gick över till betänksamhet, när man såg, att arbetslöshetskommissionen för sin del ur principiella synpunkter avstyrkt det begärda bemyndigandet. Nu har Kungl. Maj:ts förevarande proposition varit föremål för grundlig ventilering inom vederbörande utskottsavdelning. Personligen känner jag mig förhindrad, om inte någon annan signal ges från regeringsbänken, att närmare ingå på den konkreta plan, som låg bakom domänstyrelsens nyssnämnda framställning. Jag tror mig dock kunna säga, att när domänstyrelsen kom fram med sitt förslag, så hade nämnda styrelse icke räknat med att den i fråga om skogsavverkningar fått en väldig konkurrent i de svåra stormar, som under sista året på så olyckligt sätt härjat i Sveriges skogsbestånd. Det borde dock varit domänstyrelsen bekant, att t. ex. den svåra stormen i början av juli förlidet år hade åstadkommit stor förödelse i sydöstra Sveriges skogar. Sedan kom en lika svår storm under sistlidna december, som vållade, att miljontals träd blåst ikull i Uppland och andra län kring Mälaren, och nu senast den 1 februari har en sådan orkan gått fram som en landsplåga i andra delar av mellersta Sverige och har, såsom vi sett av dagens tidningar, fällt t. ex. minst 1 miljon träd i Kopparbergs län och 100,000 träd enbart i Nyköpings revir. Man måste säga sig, att svenska jordbruket, vilket i så avsevärd grad litat till skogen som en stödnäring, sannerligen fått sten på börda genom naturkatastrofer, som hittills varit tämligen okända i våra bygder. Här har blåst ned så många träd i södra och mellersta Sverige, att denna virkesmängd, omräknad i standards, kommer att utgöra en avsevärd procent av Sveriges hela export av trävaror, som tyvärr i år är endast 6- å 700,000 standards mot tidigare normalt 1 miljon standards. Det är givet, att domänstyrelsen — särskilt i betraktande av de tryckta priser, som sedan längre ha rått på trävarumarknaden, icke minst därigenom, att Rysslands dumping pressar priserna därhän, att under ett år Sveriges skogar, som utgöra en så avsevärd del av vår nationalförmögenhet, mistat 10—20 % av sitt värde, det är givet, att domänstyrelsen under sådana förhållanden måste ändra sina ursprungliga planer. Men därmed har också i det väsentliga det ursprungliga motivet för Kungl. Maj:ts här berörda framställning i sin praktiska del förfallit. Ty det kan icke vara välbetänkt, att domänverket konkurrerar på denna tryckta marknad genom att dumpa inom landet. Det är dock så, att det bästa sättet att bekämpa arbetslösheten det är, att det enskilda näringslivet kan sysselsätta arbetare. Men skall man nu med

arbetslöshetsmedel sätta domänverket i stånd att till underpriser uppträda som konkurrent till de enskilda, då har man väl ändå börjat i galen ända. Vi ha tillräckligt med ett Ryssland utanför våra gränser, som konkurrerar med vår skogshantering. Skall nu domänverket, finansierat med understöd av arbetslöshetsmedel, konstituera sig som ett Ryssland inom Sverige för att förfara på samma sätt, då får man säga, att Kungl. Maj:t illa tillvaratagit de stora ekonomiska intressen, vilka icke minst i kristider för jordbruket äro förknippade med vår skogshantering. Jag hade tänkt mig, att Kungl. Maj:t skulle beaktat den skada, som den ryska dumpingimporten framkallar och vidtagit andra åtgärder för att stävja densamma, åtgärder, som redan i föl efterlystes och som även i år krävas i en motion från mina politiska meningsfränders sida. Men så har icke skett.

Således: det anförda praktiska exemplet manar icke till att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Då återstå de principiella erinringarna, och härvidlag måste man dock säga, att arbetslöshetskommissionen har en så stor erfarenhet hur dessa medel skola användas för att bäst avhjälpa rådande nöd. I det hänseendet intar arbetslöshetskommissionen en ställning i likhet med de centrala ämbetsverken i statsförvaltningen, och kommissionens expertis är ju dess bättre, som regel, för Kungl. Maj:t vägledande. När nu arbetslöshetskommissionen avstyrkt förslaget om denna användning av denna halva miljon, så är det givetvis därför, att man menar, att de pengar, som kommissionen förvaltar och som användas på reguljärt vis för reservarbeten och kontantunderstöd, äro ägnade att snabbare och utan omgång bringa den hjälp, som nu på så många håll är av behovet starkt påkallad.

Det är därför som här föreligger en reservation från åtta ledamöter av statsutskottet, vilka på skäl, som herrarna finna i utlåtandet, motsätta sig det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet. Vi reserverar vilja gärna bevilja det belopp, Kungl. Maj:t ifrågasatt, nämligen 15 miljoner kronor, därför att saken tyvärr ligger så till, att man med rätta kan befara, att arbetslöshetskommissionens kalkyler äro tagna så pass i underkant, att man mycket väl behöver denna halva miljon nu. I fråga om beloppet föreligger alltså ingen skiljaktighet inom utskottet.

Det föreligger för övrigt en viss inkonsekvens i utskottsmajoritetens ståndpunkt. Dess skrivsätt i utlåtandet går egentligen något längre än Kungl. Maj:ts, ty utskottet anser sig kunna tillstyrka, att dessa 500.000 kronor ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för »främjande av företagsverksamheten, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällena må kunna beredas». Ja, detta är en mycket vidsträckt fullmakt. Det innebär, att den Kungl. Maj:t, som har lust därtill, kan avlyssna ett rop från Kalix, ett skri om Seskarö, varhelst det kan uppstå. Ur principiell synpunkt kan man därför säga, att vägen är banad för att satsa in statsmedel här och där i det enskilda näringslivet. Jag tror icke, att Kungl. Maj:ts nuvarande regering har för avsikt att gå den vägen och ännu mindre äsytar att i några direktivhänseenden inleda en ny era. Men då det gäller principer får man säga som de gamla romarna: Principiis obsta! Det gäller att gripa in redan i början, ty nuvarande Kungl. Maj:t har icke monopol på att sitta kvar i all fortsättning. Det kan komma en annan Kungl. Maj:t, som kanhända det nuvarande regeringspartiets anhängare icke alls äro villiga att geiva en sådan fullmakt, och det finnes till vänster om socialdemokraterna partier, som socialdemokraterna i sin tur icke skulle vilja bekläda med det bemyndigande Kungl. Maj:t nu får.

Men det finnes nu ett förbud för användningen av dessa medel, och det rör herr Pålssons i Anderslöf motion. Han begär att två miljoner av arbetslöshetsmedel skola få användas för att sätta landsbygds- d. v. s. jordbruks-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

kommuner i stånd att med sina arbetslösa lantarbetare utföra täckdikning och andra produktiva jordbruksarbeten. På goda skäl säger utskottet om denna motion, att man icke kan tillråda att på det sättet använda arbetslöshetsmedel för en viss yrkesgrupps räkning. Således, jordbruket får enligt utskottets mening ingen del av dessa 500.000 kronor. Underligt nog har ett sådant uttalande kunnat finna stöd hos bondeförbundarna! Herr talman, jag tillstyrker bifall till reservationen.

Herr Öhman: Herr talman! I motiveringen till framställningen om ökat anslag till arbetslöshetens bekämpande anför socialministern det ständigt ökade antalet arbetslösa och det alltjämt stegrade antalet hjälpsökande hos arbetslöshetskommissionen. Han erinrar därtill om, att man här inte har att göra med en tillfällig företeelse, utan att utvecklingen på arbetsmarknaden har gått därhän, att arbetslösheten börjar få en permanent karaktär.

Detta är ju endast ett understrykande av riktigheten av de synpunkter beträffande arbetslösheten och dess orsaker, som vi från kommunistiskt håll vid olika tillfällen gjort oss till tolk för, då vi uttalat, att dessa företeelser hänföra sig till det nuvarande produktionssystemet och till äganderättsförhållandena beträffande produktionsmedlen. Men när nu socialministern, låt vara motvilligt och något oklart, ändå medger, att arbetslösheten inte är en tillfällig företeelse utan av helt annan art, då tycker man också, att man härav skulle kunna draga andra slutsatser i fråga om åtgärder för bekämpande av arbetslösheten än vad regeringen och statsutskottet ha gjort.

Av föreliggande utskottsutlåtande framgår det klart, att man hårdnackat fasthåller vid det den hjälp, som skall lämnas de arbetslösa, fortfarande skall bära arbetslöshetskommissionens signatur. Jag vill då säga, att den erfarenhet, som man gjort ute i landet beträffande den hjälpverksamhet, som bedrivs genom arbetslöshetskommissionen och som tagit formen av arbetsanläggningar o. s. v., den erfarenheten visar, att denna hjälpverksamhet varit och är så nedbrytande för de arbetslösa, att det verkligen är förvånansvärt, att det ännu finnes någon, som har panna att föreslå ett bibehållande av samma system, som hittills har praktiserats. De arbeten, som anordnas genom arbetslöshetskommissionen och vilka, som det heter, skola vara till för att hjälpa de arbetslösa, de arbetena betalas ju på ett sådant sätt, att vederbörande, som anvisas till dessa arbeten, icke kunna försörja sig själva och sina familjer. Jag skall icke här trötta kammaren med många exempel på den prispolitik, som bedrivs vid arbetslöshetskommissionens arbetsföreläggningar, jag skall endast nämna ett enda exempel.

Bland de många brev, som kommit till den kommunistiska gruppen och där man talar om hur förhållandena äro ute i arbetslöshetsföreläggningarna, märkes också ett brev från en arbetare vid en av kommissionens föreläggningar i Helgums socken i Norrland. Denne arbetare säger, att han under december månad arbetat 21 dagar och därför erhållit en månadslön på 61 kronor 45 öre, vilket, som herrarna kunna räkna ut, betyder en dagsinkomst av 2 kronor 92 öre. Han meddelar vidare, att han har familj, han har hustru och sju barn att försörja, och han frågar med full rätt: Är det statsmakternas mening att betala sådana löner vid de arbeten, som anordnas för att bereda hjälp åt de arbetslösa, att det inte ges någon möjlighet för vederbörande arbetare och hans familj att erhålla försörjning? Eljest kan han inte förstå vad det överhuvud finnes för anledning för staten att bereda arbetstillfällen åt arbetslösa.

Ja, det skulle vara intressant att av socialministern eller av någon av utskottets ledamöter få en förklaring, hur man tänkt sig, att en arbetare vid dessa arbetslöshetskommissionens föreläggningar skall kunna skaffa försörjning för sig och sin familj på en inkomst sådan som den jag nyss nämnde.

En annan omständighet, som i det här sammanhanget bör beröras, är det ringa antalet arbetslösa, som erhålla hjälp. Socialministern har i sin proposition erinrat om, hur arbetslösheten stegrats månad för månad under den gångna delen av budgetåret, och han säger, att han i det sammanhanget vill erinra om ett yttrande, som han fällde vid fjolårets riksdag och vari han underströk nödvändigheten av att hjälpverksamheten ytterligare kunde utvidgas. Nu finner han, att detta är så mycket mer önskvärt, som arbetslösheten nu varit rådande under en period av avsevärd längd. Men då frågar man sig: Hur mena då vederbörande, att det skall vara möjligt att utsträcka hjälpverksamheten så, att den kan träffa flera av de arbetslösa inom ramen av ett anslagsäskande på 15 miljoner kronor?

Jag försökte i går att genom arbetslöshetskommissionen få en uppgift om, hur många arbetslösa, som voro anmälda såsom hjälpsökande hos kommissionen den 31 december i fjol. Man förklarade, att siffrorna icke voro färdiga, men att man kom sanningen nära, om man angav antalet hjälpsökande till mellan 85,000 och 90,000. Jag frågade då, i vilken utsträckning dessa hjälpsökande hade fått hjälp, och man svarade, att man i det hänseendet stannat vid ungefärligen samma siffra, som man hade den 30 november, d. v. s. i runt tal 15,860 personer. Om vi till dessa 90,000 anmälda hjälpsökande hos kommissionen lägga alla de arbetslösa, som på grund av olika orsaker inte anmält sin arbetslöshet till organ, sorterande under arbetslöshetskommissionen, torde man komma upp till en siffra på närmare 200,000, ja, kanske därutöver. Med de nu föreslagna hjälpåtgärderna skulle på sin höjd cirka 8 å 10 % av de hjälpbehövande få någon som helst hjälp, och denna hjälp skulle då naturligtvis kring-skäras av alla de direktiv, varmed arbetslöshetskommissionen omgärdar sin arbetslöshetspolitik.

Jag menar, att var och en bör förstå, att en sådan politik gentemot de arbetslösa är fullständigt ohållbar i längden. Det ekonomiska läget i kommunerna ute i landet är sådant, att man där har nått gränsen för vad som är möjligt att åstadkomma, när det gäller att ekonomiskt bistå de arbetslösa. Framför allt är detta fallet uppe i de nordliga länen, där man kan peka på en sammanlagd utdebitering i kommunalskatt, vägskatt och landstingsskatt, som varierar mellan 16 och upp till 40 kronor per skattekrona. Kommunerna drivas till dessa ekonomiska svårigheter i första hand därför att de hittills i största utsträckning själva fått bekosta den lilla hjälp, som de arbetslösa erhållit. Men nu har man som sagt uppnått bristningsgränsen, och arbetslösheten är större än någonsin tidigare. Icke desto mindre signalera statsmakterna ett fortsättande av en arbetslöshetspolitik, som blir fullständigt ödeläggande för alla dem, som nu stå utanför arbetsplatserna.

Det är inte alls underligt, att herr Järte säger, att han för sin del mycket gärna går med på att bevilja 15 miljoner kronor till förstärkning av anslaget till arbetslöshetens bekämpande. Han är nog medveten om att kan man slippa undan så billigt, så har man all anledning att känna sig tacksam.

Det finnes även en annan omständighet, som i det här sammanhanget, när det gäller arbetslöshetskommissionens verksamhet, förtjänar att omnämnas. Jag syftar på det sätt, varpå kommissionen framträder, när det gäller att skapa arbetsplatser. Så snart det är fråga om ett arbete, som skall utföras och som har karaktären av vägbygge eller liknande, ett arbete, som hör den öppna marknaden till, då är arbetslöshetskommissionen där och lägger beslag på arbetet. Detta innebär ju, att man icke alls skapar fram några nya arbetstillfällen, utan det innebär, att man förvandlar arbeten, som tillhöra den öppna marknaden, till arbeten för arbetslöshetskommissionens räkning, där alltså kommissionens arbetsvillkor skola tillämpas och där arbetstillfällena och arbetarnas prestationer regleras på det sättet, att vederbörande arbetare icke har möj-

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

lighet att försörja sig och sin familj. Jag har personligen talat med flera kommunalmän, som ha sagt mig, att om de för sina arbetslösa skulle få en anvisning till någon av arbetslöshetskommissionens förläggningar, så skulle de knappast taga emot den, därför att de icke hade någon ekonomisk reveny därav, då de ju ändå måste taga hand om vederbörandes familj i de fall, då han är familjeförsörjare.

Det är således nödvändigt, och detta ha vi från kommunistiskt håll vid många tillfällen framhållit, att bryta den hittills bedrivna arbetslöshetspolitiken från statsmakternas sida genom arbetslöshetskommissionen. Hela denna kommission är inte annat än ett hinder för en arbetslöshetspolitik, som skulle syfta till att bistå de människor, som nu på grund av vidriga förhållanden inom produktionen kastas ut från arbetsplatserna. Starkare än någon gång tidigare reser sig också från arbetarna och från de befolkningslager, som drabbas av arbetslösheten och få vidkännas följderna av den nu bedrivna arbetslöshetspolitiken, kravet på att arbetslöshetskommissionen med alla dess direktiv måste avskaffas.

Jag tror, att det kravet är starkare i dag än någonsin tidigare. Det blir icke mindre starkt därför att socialministern och regeringen i dag kunna peka på att man bakom utskottets utlåtande här, där man går in för ett avstyrkande av en omläggning av den hittills förda arbetslöshetspolitiken genom arbetslöshetskommissionen och alla dess direktiv, även kunnat mobilisera utskottets samtliga socialdemokratiska ledamöter. Arbetarnas krav på ett förändrat system beträffande arbetslöshetspolitiken står likafullt fast, och det kommer också att växa sig fram med en sådan styrka, att man icke i längden kan förhindra det kravets uppfyllande.

Herr talman! Jag har med dessa ord endast velat giva några antydningar, om hur vi se på den arbetslöshetspolitik, som bedrivs, och uttala vårt missnöje med det sätt, varpå den signalerats att bedrivs även för framtiden. Vi hysa fortfarande den uppfattningen, att arbetslöshetskommissionen måste avskaffas och att andra vägar, i överensstämmelse med vad vi anfört i vår motion, måste beträdas, om man vill komma de arbetslösa till verklig hjälp.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig och mina partikamrater här i kammaren väckta motionen.

§ 15.

Herr statsrådet *Jeppsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp.

Denna proposition bordlades.

§ 16.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 14; och yttrade därvid:

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Som kammarens ledamöter torde finna av det föreliggande utskottsutlåtandet, gäller den fråga, vi nu behandla, icke krav på ett nytt anslag för arbetslöshetens bekämpande. Här är endast fråga om ett tilläggsanslag till det anslag, som beviljades vid förra årets riksdag, då riksdagen fastslog de direktiv, efter vilka det anslaget skulle användas. Det tilläggsanslag, som nu begäres av Kungl. Maj:t, avser endast att fylla ut den brist, som uppstått i detta anslag.

Då frågan om arbetslöshetens bekämpande förra gången behandlades här i

riksdagen, framlade vi från socialdemokratiskt håll våra synpunkter och förklarade, hur vi ansågo att arbetslöshetspolitiken borde bedrivas i fortsättningen. Men vi förlorade, den borgerliga majoriteten underkände våra förslag. Vi ha nu vid detta tillfälle, då det från departementschefens sida framhållits, att det vore synnerlig brådska med att få denna proposition behandlad, så att medel skulle kunna ställas till förfogande för att fortsätta arbeten, som äro igångsatta, icke ansett oss kunnat taga upp en principdebatt om själva arbetslöshetspolitiken just nu i detta ögonblick. Vi återkomma till den frågan, när den andra kungl. propositionen rörande anslag för arbetslöshetens bekämpande för nästkommande budgetår kommer att behandlas, då även de stora motioner, som föreligga i detta ärende och vilka vi nu icke ha kunnat taga under behandling i sammanhang med denna proposition, även komma att behandlas. Jag vill säga herr Öhman, att vi icke ha givit något avkall på den uppfattning, som vi vid flerfaldiga tillfällen givit uttryck åt, nämligen att vi anse att den arbetslöshetspolitik, som A. K. bedriver, är skadlig ur landets synpunkt. Vi ha icke övergivit denna vår uppfattning, ehuru väl vi vid detta tillfälle icke ansett, att det lönat mödan att taga upp en debatt på den punkten.

Ja, det var om den saken. Vad sedan angår den reservation, som avgivits av högermännen inom statsutskottet, får jag säga, att man, när man tagit del av reservationen, nästan kommer till den uppfattningen, att reservanterna äro skugggrädda. Det är väl icke fråga om att här giva sig in i några äventyr. Det framhålles i reservationen, att det här är fråga om att vi skola medgiva Kungl. Maj:t att ställa ett belopp till domänverkets förfogande för att detta verk skall kunna bedriva en osund försäljningspolitik gentemot de privata skogsägarna. Jag frågar: varifrån ha ni kunnat få dessa uppgifter? Var stå de? Jag har icke någonstans i tillgängliga handlingar sett någonting därom. Vi ha förhört oss hos A. K. och även annorledes, där man borde ha reda på dylika saker, men man har icke hört talas om någon sorts nedpressningspolitik i fråga om försäljningspriserna för skogsprodukter. Det har aldrig varit tal därom. Det är absolut fel, när herrarna påstå något sådant. Vad har Kungl. Maj:t sagt? Jo, Kungl. Maj:t har sagt i sin proposition, att man kan tänka sig, att domänverket exempelvis kunde få ett anslag för att ordna upp förhållandena inom vissa skogstrakter. Det är ju icke fråga om att under alla förhållanden och till vad pris som helst företaga några åtgärder, utan det är endast fråga om att till priser, som kunna vara skäligen t. ex. rensa upp skogen och undersöka, om det finnes möjlighet att företaga andra åtgärder härvidlag.

Utskottet har icke tagit ställning till frågan, till vilka ändamål de medel skola användas, som av riksdagen eventuellt ställas till Kungl. Maj:ts fria förfogande, utan utskottet har sagt, att nya arbetstillfällen och utökade arbetstillfällen i största möjliga utsträckning och med största skyndsamhet skola åstadkommas. Detta har utskottet sagt, och det är detta, som vi hemställa, att riksdagen skall göra till sitt uttalande. Jag menar således, att vi ha rätt att förvänta, att det genom den större frihet, som Kungl. Maj:t får, blir möjligt att på sätt, som kan befinnas lämpligt och efter undersökning i varje särskilt fall vidtaga sådana åtgärder, att arbetstillfällen beredas. Jag kan icke förstå, att det är någon farlig väg att slå in på. Jag tror, att det är ett steg i rätt riktning, fastän man skulle önska att steget toges ut längre, så att A. K. kanske bleve överflödig. Jag misstänker också, att det är kanske detta, som föresvävar herr Järte, och att han är rädd för att man på en aldrig så liten kant skall söka nagga på A. K:s rätt att handhava dessa angelägenheter.

Vidare har som ett skäl att avstyrka detta förslag från herr Järtes sida framhållits, att A. K. skulle ha avstyrkt förslaget. Men frågan låg annorlunda till, när A. K. hade frågan på remiss. Det var från Kungl. Maj:ts

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

sida föreslaget ett större belopp, än vad A. K. hade begärt. Vi ansågo då på avdelningen inom statsutskottet, att när Kungl. Maj:t ökade det anslag, som A. K. begärt, med 500,000 kronor, förefanns det skäl för utskottet att föreslå att denna summa, som låg ovanför det belopp, som A. K. begärt, ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande, och jag har mig bekant, att A. K. för sitt vidkommande anser, att varken Kungl. Maj:t eller riksdagen gör något intrång på A. K:s verksamhetsområde, om det föreliggande förslaget bifalles.

Som sagt, jag har icke tänkt att draga upp en längre debatt i frågan om arbetslöshetens bekämpande vid detta tillfälle. Vi få tillfälle längre fram, herr talman, att återkomma till denna fråga.

För mitt vidkommande ber jag, herr talman, att få yrka bifall till det förslag, som föreligger från statsutskottets sida.

Herr förste vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Man är ju på alla håll enig om, att det är nödvändigt att bispringa arbetslöshetens offer och ställa medel till förfogande för detta ändamål. Hade Kungl. Maj:t icke begärt be- myndigande att få disponera ett belopp för särskilda ändamål, hade statsutskottet varit fullständigt enigt i sitt uttalande, men det är just den omständigheten, som gjort, att man har kommit att gå på två olika linjer.

Nu har den talare, som öppnade debatten på denna punkt, enligt min mening, anfört synnerligen goda skäl för den ståndpunkt vi reserverar oss intaga. Vi hysa starka betänkligheter mot att Kungl. Maj:t vid sidan av statens organ, A. K., skall på ett särskilt sätt handhava ett visst belopp. Det kan tänkas, att konkurrens med A. K. därigenom uppstår därest Kungl. Maj:t genom anlitan- de av detta anslag å 500,000 kronor skulle betala högre dagslöner än vad A. K. gör. Då blir det ju ett slags tävlan, varigenom man undergräver ställningen för det statsorgan, man har för dessa ändamål. Är det icke meningen, att tillämpa en annan och högre löneskala än A. K., ja, då kan jag icke förstå det egentliga syftet och ändamålet med att man vid sidan av A. K. skall bereda sig en sådan möjlighet att bispringa de arbetslösa. Ty skall man hålla samma arbetslöner, tycker jag, att den uppgift, som Kungl. Maj:t vill påtaga sig, icke fyller något förnuftigt ändamål.

Det har ju angivits, att meningen med Kungl. Maj:ts proposition skulle vara att tillhandahålla domänverket ett särskilt belopp för att på detta sätt möjlig- göra avverkningar i vissa statens skogar till mer ekonomiskt bäriga priser. Ja, skall man på detta sätt med hjälp av statsmedel subventionera domänverket, då är det klart, att domänverket i konkurrensen med de enskilda skogsägarna kommer i en gynnad ställning. Detta är ju en högst betänklig anordning. Det är ju besvärligt nog, som det nu är, för de enskilda skogsägarna med hänsyn till de tryckta priser på skogsprodukter, som för närvarande råda, och särskilt har ställningen för skogshanteringen blivit ännu mera bekymmersam, sedan den oerhörda skadegörelsen genom stormarnas inverkan tillkommit. Det kan därför icke behöva förvåna någon, att vi, som vilja värna om skogshanteringen, anse, att det är en mycket betänklig sak, att domänverket skall handikappa de enskilda skogsägarna.

Jag har icke — och det har väl ingen annan av reserverarna heller — något misstroende mot Kungl. Maj:ts nuvarande regering. Det är en sak. Helt annor- lunda ställa vi oss till den anordning, varom här är i fråga. Den betrakta vi så- som förkastlig. A. K. har ju också gjort principiella erinringar mot denna tilltänkta åtgärd och man bör icke förtänka, att A. K. däri ser en viss fara för att dess auktoritet undergrävas.

Ja, det är dylika betänkligheter, som gjort, att vi beträffande denna detalj i det föreliggande förslaget ansett oss ha fullgoda skäl att opponera oss, och vi göra detta, därför att vi anse, att detta är en fråga av så viktig principiell

innebörd, att den icke kan lämnas obeaktad från vår sida. Jag tror, att det skulle vara mycket olyckligt för den händelse man slog in på denna väg. Vi reservanter äro ju eniga med utskottsmajoriteten i fråga om anslagsbeloppets storlek, således även denna halva miljon kronor. Men vi vilja icke giva vår anslutning till den anordning, varom jag nu talat, just på grund av de principiella betänkligheter, som förefinnas därvidlag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Jag måste, herr talman, säga, att jag har litet svårt att förstå, att denna fråga kunnat få en så stor principiell räckvidd som både den förste ärade talaren, som inledde debatten, och nu senast herr förste vice talmannen, syntes tillmäta den. I likhet med ordföranden i den av statsutskottets avdelningar, som behandlat detta ärende, förefaller det mig, som om det här visst icke kan vara fråga om ett spörsmål av så genomgripande beskaffenhet, att kammaren behöver hesitera att bifalla Kungl. Maj:ts proposition, som statsutskottets majoritet tillstyrkt. I detta sammanhang ber jag att få uttala en varm tacksamhet till statsutskottet, som dels behandlat detta ärende så hastigt, som fallet varit, och dels också funnit sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition, som dock innebär en mycket väsentlig ökning av årets utgifter på detta anslag.

Såvitt jag kan finna innebär det förslag, som här berörts av opponenter, ingenting annat än att Kungl. Maj:t skulle erhålla möjlighet att under särskilt svåra förhållanden, sådana som de, som för närvarande råda, med något större frihet än vad annars är fallet, förfoga över vissa medel, som äro tillgängliga för arbetslöshetens bekämpande. Jag vill erinra herr Järte om, att det visst icke förhåller sig så, att Kungl. Maj:t har begärt fria händer för hela det belopp, som här äskas till utökande av årets anslag. I mitt yttrande till statsrådsprotokollet i denna punkt ansluter jag mig uttryckligen till de beräkningar och kalkyler rörande behovet av medel, som A. K. har framlagt och som slutar på 14 $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Men härtill lägger så Kungl. Maj:t en halv miljon kronor och framhåller önskvärdheten av att Kungl. Maj:t i visst avseende får friare händer än vad fallet hittills varit. Det är då, synes det mig, uppenbart, att denna större frihet begäres endast för den halva miljonen, och så har statsutskottet också tolkat det och, såvitt jag förstår, jämväl uttryckligen sagt, att det förhåller sig så.

Här är det nu icke fråga om annat, än att Kungl. Maj:t önskar tillförsäkra sig möjlighet att under denna exceptionellt svåra tid få disponera över detta anslag på ett friare sätt. Jag ber i detta avseende att få understryka, att det anslag, varom det här är fråga, ju knappast kan komma att begagnas av så många efterföljande regeringar åtminstone, eftersom det skall disponeras under detta budgetår. Det är följaktligen icke fråga om en fullmakt, som lämnas i blindo till vilken regering som helst för framtiden. Riksdagen har ju i sin hand att vid beviljandet av varje nytt anslag bestämma de villkor, som riksdagen önskar.

I detta fall låg situationen till på följande sätt. Under hösten föregående år blev resultatet av de skogsauktioner, som av domänstyrelsen anordnades i de delar av landet, där sådana brukas hållas, i åtskilliga fall och särskilt i allra översta Norrland sådant, att få eller alls inga köpanbud förelågo. Någon försäljning kunde därför på vissa områden icke komma till stånd, varför någon avverkning såsom en följd av dessa skogsauktioner praktiskt taget icke kom till stånd i sådana delar av landet, där staten är den störste skogsägaren. Domänverket måste emellertid känna ett visst ansvar för de talrika människor, som i dessa bygder hittills haft sin utkomst av skogsarbete å domänverkets skogar. Det låg då mycket nära till hands, förefaller det mig, för domänverket

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

att sätta i fråga, om icke domänverket i sådana fall, där avverkning på normala villkor icke skulle komma till stånd, ändå i någon utsträckning skulle kunna få avverka däruppe för att minska arbetslösheten. Men eftersom domänverket är ett affärsdrivande verk och riksdagen många gånger understrukt, att det skall skötas efter affärsmässiga principer, föreföll det domänverket naturligt, att, om sådan extra avverkning i några fall sattes i gång för att bereda arbetstillfällen i trakter, där sådana på annat sätt icke kunde erbjudas, den ekonomiska förlust, som eventuellt skulle kunna uppstå, icke borde åvila domänverket utan täckas genom tillskott av medel från arbetslöshetsanslaget. Det är detta, som är innebörden i den framställning, som domänverket gjort. Jag kan icke i detta ögonblick säga, om de stormar, som sedan dess rasat inom vida delar av landet, minskat behovet av eller gjort onödiga de åtgärder i dessa delar av landet, som sålunda av domänverket varit ifrågasatta. Om den saken ha på sista tiden icke förekommit några överläggningar, men jag vill betona, att vad jag nu framhållit och ingenting annat är innebörden i det förslag, som här föreligger. Det synes mig, som om detta knappast skulle kunna befaras innebära några risker med hänsyn till de principer för den arbetslöshetspolitik, som staten hittills har bedrivit och vars styrka, som så många gånger framhållits, ju skall ligga i att den är elastisk och har möjlighet att anpassa sig efter behovet, icke bara så att den möjliggör, att understödsbeloppen kunna anpassas efter de behov, som föreligga, utan även så att den kan anpassa sig efter de understödsformer, som betingas av de särskilda omständigheter, som vid olika tillfällen kunna göra sig gällande. Det förefaller mig sålunda som om vad som här begäres icke behövde innebära något sönderbrytande i minsta mån av de principer för vår arbetslöshetspolitik, som hittills av statsmakterna hava ansetts böra vara gällande. Det förefaller mig också, på de skäl jag antytt, som om man icke med rätta skulle kunna göra gällande, att sådana avverkningar från domänstyrelsens sida, som jag här antytt, skulle kunna innebära någon oberättigad konkurrens med de enskilda skogsägarna. Dylika avverkningar skulle ju huvudsakligen äga rum inom just sådana delar av landet, där enskilda skogsägare knappast förekomma och där domänverket knappast skulle uppträda på annat sätt än varje ansvarsställande större skogsägare skulle göra gentemot dem, som ha sin utkomst på hans skogar.

Jag vågar, herr talman, uttala den förhoppningen, att andra kammaren måtte bifalla det förslag, som av Kungl. Maj:t på denna punkt är framlagt och som av statsutskottet fått en sådan välvillig tillstyrkan.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Aronson: Herr talman! Jag begärde ordet uteslutande i ändamål att stryka under vad som yttrades av den ärade inledaren av denna debatt, liksom även en del av vad som yttrades av herr förste vice talmannen. Jag är nämligen av den uppfattningen, att man genom att beträda den här föreslagna vägen är inne på en princip, som ur skogsägarsynpunkt är ganska betänklig. Det lär väl icke kunna bortresoneras, att det ändå förhåller sig på det sättet, att det, i vissa trakter av landet åtminstone, råder en ganska skarp konkurrens mellan å ena sidan domänverket och å andra sidan enskilda skogsägare. Den princip, som man nu anvisar, skulle innebära, att staten subventionerar sin egen skogsnäring, så att den blir i stånd att med större kraft konkurrera med den enskilde. Det har visserligen här utav socialministern uttalats, att dylika farhågor icke skulle vara för handen, och att man icke avser tillskapande av andra metoder än sådana, som skulle vara utan betydelse för enskilda skogsägare. Jag kan dock icke förstå, hur det skall kunna vara möjligt att tillämpa dylika

metoder utan att de, åtminstone på något sätt, skulle komma att trycka marknaden. En enskild skogsägare kan också ha skogstrakter liggande så till, att det icke för honom finns ekonomisk möjlighet med de priser, som för närvarande gälla, att där avverka sin skog. Men ingen lär väl ändå falla på den idén — och jag skulle för resten icke heller vilja tillråda detta — att denne skulle subventioneras med statsmedel för att igångsätta avverkningarna på en sådan trakt. Om man anställer dessa jämförelser, torde man näppeligen kunna komma ifrån, att de enskilda skogsägarna skulle bli handikappade gentemot staten. Man tycks här hava glömt att arbetslösheten icke är det enda onda, som vi ha att kämpa mot i dessa tider. Det finns också ett annat ont, och det är svårigheten att finna avsättning för produkterna, och denna svårighet gör sig nog icke minst gällande på skogshanterings område. Jag menar sålunda, att om man följer denna väg, försöker man bota ett ont genom att skapa ont på ett annat ställe, och detta kan icke vara välbetänt.

Jag har själv varit inne på den tanken — jag kan ju säga det nu — att vid denna riksdag väcka en motion, som skulle gå i alldeles motsatt riktning mot den linje, som nu här är föreslagen. Jag har, och detta särskilt på grund av den erfarenhet jag har från min hemtrakt, tänkt eller åtminstone önskat, att jag skulle kunna väcka en motion, som skulle syfta till ett återhållande från domänstyrelsens sida av sina avverkningar för att på så sätt lätta trycket på marknaden. Att detta är ett önskemål, som nog har rätt så stort underlag även och kanske framför allt hos den jordbrukande, skogsägande befolkningen, kan jag styrka med en erinran om det förhållandet, att Riksorganisationen Landsbygdens folk i min hemtrakt på sina möten allvarligt dryftat detta problem, och hur man skulle kunna göra sig fri från den mest tryckande konkurrensen från domänverkets sida. Att emellertid denna motion icke kom till stånd, berodde uteslutande därpå, att jag icke förmådde fundera ut någon framkomlig väg för uppnående av det mål, som jag syftade till.

Vad som särskilt uppkallat mig i detta fall är, att jag skulle vilja, åtminstone så gott jag det förmår, stryka under och poängtera, att man genom ett insläende på denna väg går in på en absolut felaktig linje. Tidsförhållandena skulle snarare kräva, anser jag, att man ginge den rakt motsatta vägen och hindrade domänstyrelsen att så hårt konkurrera med de enskilda, som fallet nu är. Det kan ju vara onödigt, att jag ytterligare fäster uppmärksamheten på det tryckta läge, vari de jordbrukare befinna sig, som egentligen ha skogsnäringen som det enda, vilket de kunna falla tillbaka på i svåra tider. Detta är ju förhållanden, som förut äro kända, och då menar jag, att det kan vara i sin ordning, att man fäster uppmärksamheten på dessa saker. Det är sålunda, skulle jag vilja säga, de enskilda skogsägarnas, de mindre lyckligt ställda jordbrukarnas talan, som jag här försöker föra.

Jag skall icke upptaga tiden längre, men innan jag slutar, vill jag åtminstone säga, att det gör på mig ett ganska beklämmande intryck att finna, att det icke inom utskottet har kunnat samlas flera om den reservation, som här är avgiven av enbart högermän. Jag tycker, att detta skulle ha legat även i deras intresse, vilka åtminstone vilja göra gällande, att de framför alla andra vilja föra det betryckta jordbrukets talan, att stödja den mening, som reservationen innebär.

Häruti instämde herr *Holmström*.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Då en talare även i denna fråga särskilt sysselsatte sig med bondeförbundet, tycker jag, att det börjar bli nog så ofta, som man här i kammaren annonserar, vad bondeförbundet vill eller icke vill. Så bruka icke vi göra beträffande de andra meningsriktnin-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

garna, och jag förstår därför icke, varför denna uppmärksamhet i så hög grad ägnas oss. Men det må nu vara med den saken hur som helst.

När jag därefter övergår till den föreliggande punkten, så vill jag säga, att det är tydligt och klart, att talet om de där nya principerna i viss mån äger sitt berättigande. När det här är fråga om ett tillägg till ett äldre anslag, vilket man också därför givit beteckningen tilläggsanslag, kanske det är på sin plats, att man litet noggrannare ger akt uppå, att det är ett tilläggsanslag. Detta är en sak, som man inte kan komma ifrån. När jag läste den kungl. propositionen, kunde jag inte bli riktigt klok på, vad man siktade till med densamma. Herr socialministern har nu sagt, att man har den och den tolkningen, men vore det då icke skäl att propositionen skrevs så, att man icke behövde leta efter vad man egentligen siktar till.

När nu såsom gräns för det belopp, som Kungl. Maj:t skulle kunna efter särskild prövning få använda i och för arbetslöshetens bekämpande, av statsutskottet föreslagits till 500,000 kronor, vilket anslag bör utgå i enlighet med villkor och önskningsar, som statsutskottet givit uttryck åt angående dessa medels användning, hoppas jag, att beloppet räcker till och att regeringen icke använder dessa 500,000 kronor till att igångsätta ett statsföretag. Ty man kan ju också tänka sig att dessa medel kunna användas till aktieteckning för bildandet av ett nytt statsföretag. Vi ha ju haft liknande exempel från Kalix och Seskarö, men jag hoppas och tror, att en sådan tolkning icke gärna kan få givas statsutskottets uttalande. Jag är icke blind för att det kan finnas vissa gränsfall, då man kan understödja en verksamhet på så sätt, att man kan lätta på arbetslösheten, men detta får givetvis ske med yttersta omtanke och beräkning med hänsyn till åtgärdens inverkan på andra närliggande områden av näringslivet.

När det i den kungl. propositionen talades om domänstyrelsens propos, blev jag också litet haj. Är det meningen, att domänstyrelsens avverkning skall ske via statsanslag, blir det ju icke mycket med affärsdriften, så för det ändamålet behövdes det väl inte något särskilt anslag. Jag har uppfattat denna sak så, att man genom detta anslag skulle kunna finna en möjlighet att genom ett litet handtag i en kritisk situation hålla ett företag uppe, synnerligast då i mindre kommuner, som hotas av arbetslöshet. Om det under sådana förhållanden icke skulle lämpa sig för arbetslöshetskommissionen att förfara på det ena eller andra sättet, kan jag icke finna, att det skulle vara till skada, om Kungl. Maj:t kunde ingripa. Däremot är jag ense med reservanterna däri, att detta skulle kunna bli en entré för en arbetslöshetskommission nr 2. Men jag hoppas och tror, efter det samarbete jag haft med hans excellens statsministern både vid 1922, 1923 och 1926 års riksdagar, att vi icke kommit så långt ifrån varandra, att vi icke ha klart för oss, att den myndighet, som sakligt och bäst behärskar ett ärende och har mest tid att ägna däråt, nämligen arbetslöshetskommissionen, också är mest ägnad att sköta saken. En annan fråga är, om Kungl. Maj:t och riksdagen skola ge arbetslöshetskommissionen andra direktiv, men den saken kunna vi ju diskutera i annat sammanhang.

Då jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan, sker det i den vissa förhoppningen, att detta halvmiljonanslag icke måtte användas som en inledning till nya statsföretag och ej heller till direkt subvention av statens affärsdrivande verk, utan att det må komma till användning på andra områden, där det kan vara till verklig nytta och hjälp i kampen mot arbetslösheten.

Under dessa förutsättningar tror jag, att detta lilla anslag kan både motiveras och försvaras.

Herr Lövgren: Herr förste vice talman, ärade kammarledamöter! Jag har begärt ordet därför att jag tror, att det kan vara till fördel för eller i vart

fall bidra till klarläggandet av denna fråga, om jag redogör litet grand för förhållandena uppe i de nordligaste delarna av landet.

Av skogsauktionerna i höstas i Luleå framgick, att endast en liten del av det utbudna virket hade funnit köpare. Vad detta betyder för Norrbottens skogsland, förstå nog herrarna, när jag nämner, att staten äger upp till 70 procent av skogen inom en del floddalar, totaliter 1,968,000 hektar. Om man inställer avverkningar till 60 procent, som det faktiskt såg ut att bli omedelbart efter skogsauktionen, kan det icke hjälpas, att man får ett oerhört arbetslöshetsproblem i spåren på den inställda avverkningen. Nu är det min bestämda uppfattning, att arbetslöshetskommissionen icke inom Norrbottens län kan åstadkomma ett tillräckligt antal arbetstillfällen, även om den anstränger sig till det yttersta, och jag anser också, att även om det icke föreligger någon njugghet på medel, kan den dock icke bereda arbetstillfällen i den utsträckning, som skogsarbetet normalt erbjuder. Det har ju hittills varit på det sättet, att hälften utav det i Norrbotten avverkade virket gått söder ut, till förädlingsverk i södra delarna av Norrland och ännu längre söderut, en export som i runt tal uppgått till 700,000 kubikmeter om året. Men i dessa tider, då alla sydligare belägna verk inskränka driften på grund av marknadsläget, inskränka de också sina timmerköp i Norrbotten och koncentrera dem i huvudsak till det egna stockfångsområdet. En följd härav blev också, att medan skogsauktionerna gingo någorlunda skapligt nere i landet, gingo de alldeles uppåt väggarna dåligt i Norrbotten. Ännu på nyår, sedan man likväl sålt åtskilliga poster under hand, hade man av 1,525,000 utbudna träd icke sålt mer än 636,000; med andra ord för varje hundratal träd, som sålts, hade man 139 träd, som stodo kvar på rot. Jag sade mig då i höstas, att arbetslöshetskommissionen omöjligen kunde klara upp och ge arbetstillfällen åt alla dem, som skulle bli arbetslösa under sådana förhållanden, och att det väl då vore rimligt, att domänverket självt ginge in för avverkningar, låt vara i viss mån i spekulativt syfte, men likväl med utsikt att få tillbaka arbetslöserna och något rotvärde också, åtminstone beträffande den bättre skogen, ty den som äger 65 å 70 procent av skogstillgången, sade jag mig, har väl också någon del i det sociala ansvaret för människornas fortkomst i dåliga tider. Om ett enskilt företag ägt 70 procent av skogstillgången i Norrbottens län, skulle man absolut säkert från statsmakternas sida ha fordrat, att detta företag också hade någon del i det sociala ansvaret och medverkade till befolkningens försörjning, även när det kom dåliga tider.

Nu har från riksdagens sida kraftigt betonats, att de affärsdrivande verken icke skola ha något socialt ansvar, utan att de endast och allenast skola vara affärsdrivande verk. Härav blir en följd, att domänverket måste komma och säga, att om vi med hänsyn till det folk, som bor inom skogsbygden, där kronan äger skogen, anse oss nödsakade eller anse det önskvärt att igångsätta avverkningar, måste vi be om täckning för de förluster, som vi kunna göra på detta arbete. Det är samma förhållande som när ett stort enskilt företag, som samlat pengar under en högkonjunktur, icke anser sig kunna eller vilja slå igen, därför att det har en social ansvarskänsla för de människor, som det har under sig, och därför håller driften i gång, låt vara starkt inskränkt, under dåliga tider. Domänverket har levererat in alla sina pengar till statskassan och har inga medel att täcka en förlust, som skulle uppstå vid en sådan här lågkonjunktur, utan härtill fordras riksdagens medverkan. Jag menar alltså, att domänverket förfarit riktigt, när det gjort denna framställning, ty jag förutsätter, att bakom framställningen ligger det resonemanget, att vi måste försöka skaffa försörjning åt de människor, som bo inom skogslandet.

Jag tillät mig att göra en framställning till regeringen i syfte att få till stånd avverkningar genom domänstyrelsens försorg i Norrbotten, sedan auktio-

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.*

(Forts.)

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

nerna gått så illa som de hade gjort, och sedan jag hade haft ingående samtal med några skogsmän, därav ett par stycken anställda i domänverket. Det framgick nämligen, att man icke alls skulle få någon flottning i Råneå älvdal. att följaktligen hela övre delen av Råneå älvdal skulle ligga tyst och öde under vintern, under det att det har varit så normalt under det sista årtiondet, att det vid de stationssamhällen, som ligga mellan Gällivare och Boden, uppstått sågverk, som sågat 100,000 kubikfot, som sedan skeppats via Narvik till England eller försålts för norsk förbrukning. Då förefaller det, som om en utväg skulle vara att inom Jokkmokk, som så hårt drabbats av krisen, medverka till arbetslöshetens avhjälpande genom att, låt oss säga genom domänstyrelsens försorg, vid vart och ett av de vid stationssamhällena belägna sex sågverken försåga 100,000 kubikfot för försäljning sedermera.

Domänstyrelsens försäljningsorganisation har själv utövat en liknande verksamhet tidigare, och märkligt är, att domänstyrelsen har kunnat göra detta utan förluster för statskassan, även om det blivit ganska lågt rotvärde för skogen. Jag resonerar som så, att om det är aldrig så dåliga priser på spannmål, så bärgar man i alla fall skörden på alla jordbruksegendomar. Hur låga prisen än äro, är det ytterst så, att det är skörden, som skall ge försörjning åt det folk, som bor på gården. I Norrbotten ha vi 56,000 hektar odlad mark och 4 miljoner hektar skogsmark. Skogen är Norrbottens åker, och den skogen måste årligen skördas i viss utsträckning för att människorna skola ha utkomst och försörjning, om man icke skall lägga hela försörjningen inom skogslandet under fattigvården. Vi äro på god väg att komma därhän. I genomsnitt ha alla kommuner i Norrbotten 19:25 kr. i kommunalskatt. Läger man därtill vägskatten och landstingsskatten, blir det 24:99 kr. per bevillningskrona. Vi äro sålunda på god väg att komma på fattigvården hela länet. Om jag frågar mig vad som är anledningen till detta, så står det klart för mig, att det är den omständigheten, att industrien där uppe icke svarar mot råvarutillgången, så att när krisen kom i den form vi nu ha den, stannade sörlänningarna borta och konkurrerade icke. Då ligger det öde och tyst i skogarna, och vi ha arbetslöshet och nöd och elände, och nere vid kusten ha förädlingsverken icke den stabilitet och ekonomi de behöva för att ge försörjning åt folket. Vi lida av överbefolkning och en arbetslöshet, som är ett så stort problem, att det nu är på tiden, att svenska riksdagen eller statsmakterna överhuvud på allvar börja att göra sig underkunniga om det problemets innebörd. Gör man det, är jag för min del övertygad om att man oberoende av partiställning skall komma till det resultatet, att den av professor Cassel 1923 eller 1924 lanserade parollen om Norrbotten som stockfångstområde för söder därom belägna industrier kommer att underkännas därför att den innebär, att Norrbottens befolkning flyttas på fattigvården för försörjning.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden var det som jag tillät mig skriva till Kungl. Maj:t och fästa uppmärksamheten på detta och anhålla, att regeringen ville giva en liten order åt domänstyrelsen att hålla skogsarbetet i gång trots de dåliga tiderna, ty om domänverket icke kan finna avsättning för skogen eller försörjning av industrien inom eller utom länet, så ha vi dock ännu några stycken sågverk, som icke ha fullt utnyttjad kapacitet, där det vore möjligt att försåga 25—30 standard inom Norrbottens län utan att behöva sätta verken på högre påfrestning än de normalt få. Jag tror, att den utvägen skulle vara billigare för staten än att låta drivningen ligga nere och försörja folket genom arbetslöshetskommissionen, och det vidhåller jag bestämt, att så är förhållandet.

Nu säger man, att det blåst ikull skog i södra delarna av landet, och det sägs, att den skogen bör man först och främst skaffa avsättning för. Det kan icke ha blåst ikull, såvitt jag förstår, sådana massor, att man icke kan råda bot på det med hjälp av vissa organisatoriska justeringar i landet. Det

finnes en massa folk, som icke har avverkat stämplingar, som de avsett för avverkning i vinter. De kunna då låta dem stå över ett år de stämplingar, som icke blåst ikull, och koncentrera sig på att taga vara på den kullblåsta skogen. Jag är övertygad om att man genom en sådan justering skall kunna finna avsättning för det kullblåsta virket, om man lägger sig vinn om det. Jag tror, att det vore önskvärt och riktigt, att riksdagen och regeringen hade gått till mötes den framställningen. Jag tror även, att domänverket på det sättet hade, där det hade så ansett kunna ske utan alltför stora förluster, kunnat driva en förädlingsverksamhet. Jag tror, att det varit billigare än vad arbetslöshetskommissionens hjälp kommer att bli. Särskilt tänker jag på stations-samhällena vid stambanan, där det nu är ganska tyst och öde i vinter. Men jag kan icke göra något åt saken, då man icke har ansett sig kunna gå på den linjen, utan får vara tacksam för att det i alla fall har sålts åtskilligt under hand efter skogsauktionerna och att domänverket har visat intresse för att få avverkningar till stånd, som bidraga till att hålla den värsta nöden borta från skogsarbetarbefolkningens dörrar, men det är bara ett palliativ i alla fall. Riksdagen kommer icke i det långa loppet ifrån att medverka till en sådan utveckling i Norrbotten, att förädlingsindustrien står i nivå med råvarutillgången. Om kapitalet glömmer en landsdel, så få statsmakterna taga hand om den, det är en sanning, som får erfaras åtskilliga gånger under de år, som komma. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Anderson** i Råstock: Beträffande den principiella och sakliga inställningen till föreliggande anslagsfråga, är jag förekommen av herr Jansson i Falun, och jag skall därför icke ytterligare utveckla vad han anført. Jag begärde emellertid ordet, då jag hörde herr Järte dra fram åtskilliga saker till stöd för sin kritik. Herr Järte erinrade om väganlagen och att dessa ständigt stegrats. Jag är i tillfälle meddela, att väganlagen hittills icke ha företett några som helst mättnadssymtom, så att det blivit något över, utan tvärtom har det varit så, att vägdistriktet ha satt i gång arbeten i förskott. Detta sagt i förbigående. Men när herr Järte fällde det yttrandet, att elektrifieringen skulle ha kommit till i fjol just därför att det var arbetslöshet, är jag tvungen att reagera en smula, när jag vet, efter vad som sagts från åtskilliga både i statsutskottet och riksdagen i övrigt, att det var *särskilt* lämpligt att göra det då, när arbetet i alla fall var av beskaffenhet att böra komma till utförande. Herr Järte kan icke komma ifrån, att så var förhållandet, men det blir andra tillfällen att tala om det. Jag har nu endast med några få ord velat erinra om hur den saken låg till.

Sedan klagade herr Järte över att det finns ingen princip, man vet icke vad regeringen vill. Jo, herr Järte, det finns ett ordspråk, som säger, att nöden har ingen lag, och jag tycker verkligen, att så pass mycket elände finnes det i vårt land, att man har skyldighet från statsmakternas sida att icke låta någon utväg vara oprövad, som kan föra till lättande av arbetslösheten. Jag föranledes säga det också därför, att herr Aronson anförde en del betänkligheter mot att Kungl. Maj:t, som väl i alla fall får lov att anses vara arbetslöshetskommissionens principal, skall bedöma, hur ett anslag, som ställes till Kungl. Maj:ts mera direkta förfogande, skall användas. Jag får säga, att det är väl att gå för långt, när herr Aronson vill fränkänna Kungl. Maj:ts möjlighet till sakligt bedömande av hur en halv miljon skall lämpligen användas! Det är att gå för långt, i synnerhet som det både i Örebro län och i Kopparbergs län och i åtskilliga andra län förekommit, att kommuner mer eller mindre tydligt inträtt på subventionernas väg till och med till enskilda företag. Jag skall icke

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

här deklarerar vad det är för några, men jag har fått reda på av en person i utskottet, att sådant förekommit även i Kopparbergs län. Jag skall även berätta något av vad som förekommit i Örebro län. I en kommun, som jag har äran att representera — bland andra kommuner förstås — ha vi ända sedan 1922 haft den förhållandevis, vad Örebro län beträffar, faktiskt värsta arbetslösheten. Vi ha där icke annat än några enstaka sommarmånader varit nere i lägre arbetslöshet än 200 man på en befolkning, unga och gamla, av omkring 9,000 människor. Den sista rapporten angav siffran 576 stycken. Vi ha måst anvisa alla möjliga sorts nödhjulsarbeten inom kommunen, och vi ha måst vända oss till arbetslöshetskommissionen och ha rönt tillmötesgående från dess sida på olika sätt. Jag vill erkänna det, men det räcker dock icke. Vi ha tvingats i det läget för omkring fjorton dagar sedan att vi på en omväg lämna ett understöd på ett par tusen kronor. Jag säger det för att herrarna skola förstå, att kommunen är i trångmål, att understödet lämnats till en enskild man, som på den vägen anses kunna bereda fortsatt arbete åt ett 15-tal man. Vi resonerade som så, både höger, bondeförbundare, frisinna och socialdemokrater, att det vore bättre att ställa medel till förfogande än att vi skulle få taga hand om kanske större delen av dessa, söka få ut dem på reservarbete eller ge dem fattigvård. Det fanns icke mer än en mening om det berättigade i det. Skulle det då vara så olämpligt för Kungl. Maj:t att kunna underlätta möjligheterna i några fall till fortsatt arbete? Jag bara frågar, och jag tror, att till och med herr Järte, om han sutte i socialministerns ställe, skulle kunna komma i den situationen, att han funne det klokt att förfara på det sättet. Det är så, att principer äro ju bra att ha, men de skola icke missbrukas, utan man får söka göra det bästa av svåra situationer.

Sedan skall jag be att få säga en annan sak. Herr Jansson i Falun nämnde i sitt anförande, att vi få denna fråga igen, när riksdagen kommer att behandla frågan om anslags anvisande för nästkommande budgetår. För att vi skola veta vad vi göra ha vi i statsutskottet tänkt oss, att vi skulle begära att få en klarläggande framställning från arbetslöshetskommissionen, avsedd att visa, i vad mån kommissionen har åtagit sig arbeten, när arbetena kunna beräknas vara slut o. s. v. Och jag föreställer mig, att vi då bli i tillfälle att lämna, om det icke kommer att stå i socialministerns proposition, en ännu mera utförlig framställning än som föreligger här. Och jag tror, att det är klokt att sätta sig in i den tankegången, att man bör se, hur pass långt den nuvarande organisationen sträcker sina griparmar in i framtiden, ty då först blir man i tillfälle att bedöma, hur man skall ställa sig inför anslagskrav och hur man skall ställa sig i fortsättningen. Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Järte**: Herr talman! Som den föregående ärade talaren framhöll är det tyvärr så, att det icke är sista gången som vi här i kammaren under denna session få tillfälle diskutera arbetslöshetsfrågan. Därför kan man skjuta åt sidan sådana partiskiljande spörsmål som frågan om arbetslöshetskommissionens verksamhet, dess lönesystem o. s. v. Jag skall därför begränsa mig till ett par repliker.

De föregående ärade talarna, herr Lövgren i Nyborg och herr Anderson i Råstock, framförde, såsom under de sista åren varit vanligt, sina så att säga lokala idiosynkrasier. Herr Lövgren har Kalix till sin specialitet, och herr Anders Anderson har Bångbro till samma paradigma. Om jag förstod dem rätt, så vilja de, vilket jag hoppas även herr Olsson i Kullenbergstorp observerar, begagna Kungl. Maj:ts av riksdagen erhållna bemyndigande till att etablera ett Kalix- eller Bångbrosystem över hela riket. Men herrarna ha nog lite var ett Kalix eller Bångbro i miniatyr inom valkretsen. Vart skall det

taga vägen, om man förfar så? Det kan naturligtvis mycket väl hända, att statsutskottets ärade vice ordförande och hans kamrater i Ljusnarsbergs kommun förfarit välbetänkt i det speciella fallet — det vill jag icke bestrida — men det är annorlunda att disponera ett sådant anslag med hela riket som skådeplats för intervention. Det var just i fråga om ett sådant användande av bemyndigandet, som herr Olsson i Kullenbergstorp lade regeringen om hjärtat att förfara med försiktighet. Den vackra centertanke, som i viss mån förverkligats i statsutskottets utlåtande, var sålunda försedd med åtskilliga förbehåll från *den* sidan.

Vad sedan beträffar herr Andersons i Råstock inlägg, vill jag visst icke ha sagt, att elektrifieringen berodde på arbetslösheten. Jag nämnde den saken bara för att framhålla, hur mycket pengar vi i fjol anslago för att bereda arbete. Detsamma gällde också de många miljonerna för vägarbeten.

Herr Lövgren i Nyborg talade om Norrbotten och om det prekära läget där uppe, och det kan mycket väl hända, att statsmakterna en gång måste ta den saken i allvarligt övervägande. Men skall man lösa frågan efter den linjen, att eftersom det privata intresset icke längre finner det möjligt att riskera kapital på någon förädlingsindustri där uppe i Norrbotten, så skall staten träda till, så undrar jag, om det verkligen kan vara en lösning att anbefalla. Man skulle ju därigenom skapa ett permanent hål i budgeten, vartill man visserligen börjat med Kalixindustrien, men som i alla fall säkerligen vore högst förkastligt. Vad säger herr finansministern om att inaugurera detta som princip för kommande tider?

Jag betvivlar icke alls och vi ha ju många gånger hört dessa hemska utdebiteringssiffror från vissa Norrbottens kommuner defilera förbi oss. Men, herr Lövgren i Nyborg, jag läste härom dagen i tidningarna, att vederbörande kommuner icke heller förfara så vidare klokt. Det meddelades, hurusom en enskild person i Övertorneå hade skogsavverkning i gång, men att de arbetare, som han hade sysselsatta, hade lämnat arbetsplatsen, därför att Övertorneå kommun hade anordnat kontant understödsverksamhet, och det ville arbetarna hellre ha, varför de som sagt lämnade arbetet. Om fattigvårdsutgifterna under sådana förhållanden gå i höjden, är ingenting att förvåna sig över.

Vidare sade herr Lövgren i Nyborg, att det är skillnad på enskilda företag, ty de reservera vinstmedel för kommande bistra tider, och de kunna därför nu vara i stånd att sätta i gång avverkningar och hålla sina arbetare sysselsatta. Det stackars domänverket däremot har Kungl. Maj:t och riksdagen över sig, och dess vinst infordras till sista öret, så att det har inga reserver, när det gäller. Ja, det är ju ett ganska gott betyg åt den enskilda företagsamhetens förtänksamhet i vinsthänseende. Men, herr Lövgren i Nyborg, vad är det för enskilda företag i Norrland, enkannerligen i Norrbotten, som ha sådana kapitalreserver till sitt förfogande, att de kunna säga sig ha sparat något från gångna tider? I varje fall är det icke Kalixbolaget, det är säkert.

Sedan sade herr Lövgren, att det nog vore önskvärt, att domänverket finge driva avverkning på sätt, som blivit skisserat i propositionen. Ja, men är det inte orättvist mot de enskilda, som nu ha köpt på skogsauktionerna, att domänverket efteråt börjar sätta i gång avverkning med arbetslöshetsmedel till ett för de enskilda ruinerande pris? Det kan mycket väl hända, att dessa måste inhibera sin avverkning, och då skapas ingen större arbetstillgång med den ifrågavarande åtgärden. Såvitt jag förstår, bevisar detta bara, att saken icke är genomtänkt och att det icke är någon rationell åtgärd, som här föreslås.

Emellertid hämtar jag en viss förtröstan för framtiden av herr socialministerns anförande. Vi kanske få hoppas, att i den proposition, som kommer att föreläggas riksdagen, om beviljande av anslag till kommissionen för nästa

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

budgetår, detta äskande icke skall återkomma. Regeringen får nu detta anslag endast med mycket starka reservationer från mångas sida. Det är också givet, att det under nästa budgetår kan föreligga helt andra betingelser för ett sådant anslags användande. Vi reser vanter skulle med lättare hjärta se detta anslag gå igenom, om man finge fatta herr socialministerns yttrande på det sättet, att här gör Kungl. Maj:t ett experiment, som icke kommer att upp-
repas.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag måste säga, att det är för mig fullkomligt obegripligt, att man försökt uppkonstruera den fråga, som nu föreligger, till ett spörsmål av den principiella innebörd och den praktiska verkan, som ett par, tre av de föregående ärade talarna försökt göra. Man har exempelvis kommit in på långa principuppläggningar beträffande den lönepolitik, som skall tillämpas vid arbetslöshetsunderstödsverksamheten. Jag förstår icke, att den saken har något att göra med det nu föreliggande fallet.

Man har talat här om domänverkets skyldighet att uppträda på samma sätt som en god stor skogsägare och ta sina förluster. Ja, men det är just det, som domänverket icke anser sig kunna göra. Domänverket anser sig icke i samma utsträckning som en fri oberoende enskild skogsägare kunna sätta i gång vissa arbeten och företa vissa avverkningar ensamt med hänsyn till de sociala synpunkterna. Domänverket behöver för ett sådant uppträdande erhålla ett visst förhandsgodkännande, när dylika arbeten kunna sättas i gång utan att andra näringsidkares eller närstående skogsägars intressen förnärmas. Här kunna uppstå situationer, när ett dylikt anslag kan användas, såvitt jag förstår, enbart till alla parter fördel. Jag kan exempelvis tänka mig, att här finns ett stort förädlingsföretag, som hittills tagit sin råvara utom landet. Företaget kan icke i sin hemtrakt få den behövliga råvaran. Företaget har därför att överväga, om det i fortsättningen skall taga råvaran utifrån eller lägga ned sin förädlingsverksamhet, eller om det möjligen från en annan del av landet kan få den erforderliga råvaran. I sistnämnda fall kan det erfordras någon hjälp, exempelvis till flottningskostnader o. dyl. Skall det då vara orimligt, att i ett sådant fall, då, såvitt jag kan se, genom det statliga ingripandet uteslutande goda verkningar komma hela landet till godo, man försöker se till att denna förädlingsverksamhet skall kunna fortsätta med råvara, hämtad från det egna landet?

Nu kan man ju säga, att saken också kan ordnas på det sättet, att man utestänger all utländsk konkurrens. Det är ju många, som ha den lösen i ett sådant fall. Ja, men det kan ge till resultat, att den utestängningen blir ur olika synpunkter en oerhört dyr och förlustbringande åtgärd för det egna landet, som en enhet betraktat.

I vissa fall kan man också tänka sig — det är icke ett konstruerat fall, utan det föreligger — att man har att välja mellan att ge en handräckning åt en viss företagverksamhet, som skapar arbetstillfällena, eller att understödja en stor befolkning med kontantunderstöd, därför att andra möjligheter icke föreligga, något tredje icke gives. I ett dylikt fall kan man, utan att något riskeras, följa det gamla svenska systemet att söka bereda hjälp enligt arbetslinjen, om Kungl. Maj:t disponerar möjlighet därtill. I annat fall har man ingen annan möjlighet än att gå den som det allmänt anses olämpliga vägen med kontantunderstöd.

Det finns sålunda en hel del fall i detta avseende, där ett ringa bidrag kan på ett så fördelaktigt sätt återverka på arbetstillgången och vad därmed sammanhänger, att det ur statens synpunkt är lämpligt att ingripa, utan att detta

behöver förnärma någon annan enskild näringsidkares rätt. Naturligtvis måste ett sådant ingripande ske med omsikt och varsamhet. Det gäller att ingående beräkna verkningarna av de insatser, som göras. Men om det sker kan säkerligen i många fall här öppnas en väg, som ur det helas synpunkt är synnerligen fördelaktig att följa.

Herr Olsson i Kullenbergstorp yttrade, att han icke ville se detta som en inledning till skapande av något nytt verk eller någon ny institution. Icke ett spår till antydning om en sådan avsikt föreligger i den kungl. propositionen. Det är icke alls fråga om att något sådant skall ske. Det är endast fråga om att man skall i en av alla erkänd synnerligen svår tid möjliggöra för dem, som i detta fall representera det allmänna intresset, samhällsintresset, att söka åstadkomma lättnader på punkter, där det kan ske utan att några andras intressen därav förnärmas. Detta borde, förefaller det mig, kunna ske utan den kvidan, som herr Järte fört fram. Och denna tanke borde framför allt kunna understödjas från håll, där man gång på gång ställer krav på det allmänna om understöd för den ena eller andra samhällsnäringsen eller det ena eller andra samhällsskiktet.

Herr Järte frågade, vart detta skall ta vägen. Såvitt jag kan se, få vi svar därpå när man fått tillämpa det föreliggande förslaget i någon utsträckning. Jag är för min del övertygad om att det skall visa sig, att det »tagit vägen» på sådant sätt, att därmed varken något statsintresse förnärmas eller någon skada i annat avseende sker. Jag vågar därför hoppas, att denna kammare skall liksom första kammaren med stor majoritet bifalla statsutskottets hemställan och därmed Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Carleson: Herr talman! Det är naturligtvis klart, att de direktiv, som nu gälla för arbetslöshetskommissionen rörande disposition av arbetslöshetsanslaget, icke äro slutgiltiga utan med tiden kunna ändras. Också skulle jag måhända icke heller för min del vara emot den uppmjukning, som här är ifrågasatt, försåvitt man hade klart för sig, vart man komme med en dylik åtgärd. Utskottet har för sin del formulerat de direktiv, som skulle gälla för dessa 500,000 kronor, på följande sätt:

»Utskottet anser sig sålunda kunna tillstyrka, att visst belopp ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning av Kungl. Maj:t användas för främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällena må kunna beredas.»

Det förefaller mig visst icke som något i och för sig orimligt, att man i stället för att nedlägga en produktion och därigenom få en arbetslöshet söker hålla produktionen uppe, varigenom arbetslöshet undviks, men utskottets yttrande ger icke någon hänvisning till grunder för disposition av ett anslag, som väl antagligen senare återkommer vid stora anslaget för arbetslöshetsändamål för budgetåret 1932/1933. Utskottet hänvisar ej ens till de regler, som exempelvis nu hans excellens statsministern angav för de fall, då ett understöd skulle lämnas och då, som han yttrade, alla parter skulle vara överens om att det var ett lämpligt sätt att möta arbetslösheten. Jag vill icke nu omedelbarligen för min del säga, att det i alla fall skulle vara det riktiga, men hans excellens gick i alla fall ut ifrån, att vi måste alla vara på det klara med att det skulle vara lämpligt att understödja ett företag i ett sådant fall, då företaget hämtade sin råvara från det egna landet. Ja, det är mycket möjligt, men det står icke på något sätt i utskottets förslag.

Hittills ha ju alla direktiv, när det gällt dessa stora och viktiga anslag, varit föremål för en synnerligen ingående utredning och dessutom också för en synnerligen ingående debatt i kamrarna. I detta fall är det fråga om att frångå

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

denna ordning. Först och främst finns det ingen utredning om icke den negativa, som återfinnes i arbetslöshetskommissionens yttrande. Men i varje fall förefinnes det ingen utredning om grunderna för disposition av ifrågavarande del av anslaget till arbetslöshetens lindrande. Det förefaller egendomligt, att man icke kan taga den risken att låta med denna sak anstå, till dess vi få den stora debatten i frågan, då det gäller direktiven för arbetslöshetsanslaget för budgetåret 1932/33 och då man till denna tid borde hinna angiva grunder för separatanslagets disposition.

För min del kommer jag sålunda icke att biträda utskottets förslag. Jag kan icke heller biträda reservationen, när jag icke i och för sig skulle kanske ha något att erinra mot en uppmjukning av direktiven i föreslagen riktning, om jag blott hade klart för mig, att det bakom detta finnes grunder, som vore tillfredsställande.

Herr Holmdahl: Herr talman! När jag har tillåtit mig anhålla om ordet i detta ärende, så är det icke för att göra något inlägg i den hittills förda debatten utan för att framföra några reflexioner på en punkt i detta betänkande, som hittills icke har berörts av de uppträdande talarna men som av helt naturliga skäl är ägnad att särskilt intressera mig. Det gäller frågan om anordnande i vidgad omfattning av kurser för arbetslös ungdom.

Jag vill då till att börja med säga, att det är med tillfredsställelse, som jag konstaterar, att utskottet är enigt om att gå in för denna tanke. Om det behjärtansvärda syftet med dylika kurser kan ju icke heller gärna mer än en mening råda. Arbetslösheten för ungdomen har ju sina speciella faror, som samhället med till buds stående medel bör i möjligaste mån söka neutralisera. Men skall detta syfte uppnås med kurserna, så måste man, och det skall jag tillåta mig att med några ord understryka, se till, att dessa kurser anordnas på ett sätt, som kan medföra verklig behållning för den ungdom, som deltar i dem. Detta återigen är en fråga om planläggningen av dessa kurser och om de lärarkrafter, som man lyckas förvärva för kurserna.

Kurserna måste planläggas beträffande ämnen och kurser så, att de verkligen äro ägnade att giva denna ungdom något värdefullt, och de måste ledas av lärare, som förstå sin sak och förstå att uppnå en kontakt med den ungdom, som de på detta sätt komma att handleda. Det krävs en verklig omsorg i båda dessa avseenden, om syftet med hela anordningen skall uppnås. Det är icke nog med att anordna så många kurser som möjligt, utan det kommer an på kvaliteten av dem. Det är icke omfattningen av kurserna utan beskaffenheten av dem, som till sist är avgörande för, ifall syftet med dem skall uppnås. Att detta kommer att medföra svårigheter, det är uppenbart, och jag tror, att man icke skall bagatellisera dessa svårigheter.

Största garantien för kursernas kvalitet har man givetvis på de platser, där de kunna anordnas i samverkan med förut förefintliga ungdomsskolor. I första rummet tänker jag därvid givetvis på yrkesskolorna, men jag måste ge departementschefen rätt uti, att speciella yrkeskurser endast undantagsvis synas vara att förorda, och detta helt enkelt på grund av dels fåtalet orter, som äga dylika yrkesskolor, dels svårigheten att, då det gäller sådana tillfälliga kurser, anskaffa nödig utrustning för verkstadsskolor och att få fullt kompetenta lärarkrafter till dessa kurser. Med hänsyn härtill blir det uppenbarligen, som departementschefen förutsätter, nödvändigt att vid en vidgad omfattning av denna kursverksamhet ge dessa kurser ett mera teoretiskt allmänbildande innehåll. Det ligger därvidlag givetvis närmast till hands att i den allmänna fortsättningsskolans ämneskrets söka förebilden för kurserna och att i denna ämneskrets söka få själva den kärngrupp av ämnen, kring vilken dessa kurser böra röra sig.

Jag kan emellertid icke underlåta att till dessa reflexioner göra ännu ett påpekande, nämligen det, att det föreligger, synes det mig, en egendomlig inkongruens mellan det sätt, varpå denna för den arbetslösa ungdomen så betydelsefulla och viktiga fråga behandlats under den femte huvudtiteln, jämfört med det sätt, varpå den blivit behandlad under den åttonde. Det beror helt visst icke på att herr ecklesiastikministern mindre behjärtat denna sak än herr socialministern, utan det torde bero på att sparsamhetskravet har gjort sig starkare gällande på den ena punkten än på den andra — dock med föga rätt, även om man ser saken uteslutande från statsfinansiell synpunkt och har nödvändigheten att begränsa statsutgifterna för ögonen. Jag åsyftar, mina herrar, det under åttonde huvudtiteln framlagda förslaget om att förvandla stipendieanslagen till folkhögskolor och yrkesskolor från förslags- till reservationsanslag. Detta förslag hänger nämligen på det intimaste samman med denna fråga, kursverksamheten för arbetslös ungdom.

I våra folkhögskolor och jämväl i våra yrkesskolor gå för närvarande ett mycket stort antal arbetslös ungdom. Det kan icke gärna ifrågasättas annat än att den arbetslösa ungdom, som har lyckats komma in som elever i dessa skolor, i det avseende, som det här är fråga om, har blivit omhändertagen på det bästa sätt. De arbetslösas antal vid folkhögskolorna har sedan förra vintern fördubblats, och till denna kategori kan för närvarande räknas över 1,050 elever, eller bortåt 30 % av folkhögskolornas hela elevkår. Skolöverstyrelsen nödgas därför också i år, för att kunna följa riksdagens direktiv för utdelningen av dessa stipendier, väsentligt överskrida anslagsbeloppet i årets budget. Förutsättningen för att just dessa arbetslösa ungdomar skola kunna söka sig in, som de hittills kunnat, som elever i dessa skolor har just varit vissheten om att kunna erhålla ett icke alltför snävt tilltaget stipendiebelopp. Denna förutsättning kommer emellertid icke att föreligga, om anslaget förvandlas från förslags- till reservationsanslag, i all synnerhet som någon höjning av själva beloppet icke är påtänkt. Alltså samtidigt som man under femte huvudtiteln föreslår en utvidgning av kursverksamheten för arbetslös ungdom med fria utvecklingsmöjligheter efter det förefintliga behovet, så föreslår man under åttonde huvudtiteln åtgärder, som högst väsentligt skulle begränsa folkhögskolornas möjlighet att tillmötesgå precis samma behov i dess redan förefintliga och dokumenterade omfattning.

Detta är, som jag antydde, emellertid icke ens möjligt att motivera ur statsfinansiell synpunkt, ty det är uppenbart, att genom folkhögskolorna tillgodoses det syfte, som man vill vinna genom denna vidgade kursverksamhet, icke blott på det för ungdomen bästa, utan också på det för statskassan billigaste sättet.

Herr talman! Jag tillåter mig därför att i samband med den fråga, som här i dag behandlas, uttala den förhoppningen, att de redan förefintliga ungdomsskolornas möjlighet att göra en betydande och värdefull insats under nu rådande arbetslöshet icke måtte begränsas vid behandlingen av den åttonde huvudtiteln. I allra första hand synes mig dessa möjligheter böra tillvaratagas, och detta såväl med hänsyn till den arbetslösa ungdomen och det ideella syftet med hela kursverksamheten bland dem som med hänsyn till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna för detta ändamål.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! I anslutning till vad den siste ärade talaren sade skall jag be att få rekommendera ett sätt, som också är lämpligt att använda, när det gäller stipendier åt arbetslösa. Jag riktar en varm vädjan till alla riksdagskamrater, som äro medlemmar av landsting, att de måtte i sina respektive landsting anslå större eller mindre belopp som utfyllnad för

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

elever i lantmannaskolor, folkhögskolor och praktiska skolor till de statsstipendier, som de kunna erhålla. Jag för min del tar fasta på och understryker den varma vädjan, som här ställdes från herr Holmdahls sida till regeringen, vilken vädjan jag i någon liten mån även tar åt mig som ledamot av statsutskottet.

Sedan var det herr Järte, som jag ville tala litet ytterligare med. Jag är ledsen över att behöva taga upp tiden, men om herr Järte tror, att jag har gjort Bångbro till någon slags fetisch, så misstar han sig alldeles kapitalt. Det kapitlet är överstökadt, och vi gå vidare, som det heter, herr Järte. Vi lyckades verkligen krångla oss fram till sist genom de rätt stränga lagparagrafer, som finnas i kommunallagarna. Med utnyttjande av dem på ett förnuftigt sätt lyckades vi verkligen klara det där begreppet Bångbro för Ljusnarsbergs vidkommande på ett något så när tillfredsställande sätt. Det var så — jag måste tala om det, eftersom det bragts på tal — att vi först i kommunen enhälligt tänkte oss att kunna taga aktier i ett nytt företag vid Bångbro, eller, om den vägen icke skulle visa sig framkomlig, skulle vi låna det nya Bångbroföretaget ett visst belopp. När vi behandlade ärendet i kommunalnämnden, tyckte vi i alla fall det var bäst att ha ett tredje alternativ också, så att vi voro beredda vad som än skulle hända, och vi beslöt därför som tredje alternativ, att vi skulle svara för förräntningsskyldigheten på 100,000 kronor under fem år. Vi gingo sedan in till Kungl. Maj:t med de bägge första alternativen, och vi möttes av ganska stor förståelse till en början, men så upptäckte man, att det fanns något, som hette principer, som helst borde appliceras på Ljusnarsbergs kommuns framställning, och då, mina herrar, då sprack alla våra funderingar på att kunna direkt engagera oss i företaget, men det tredje alternativet, som var oskyldigast, det kunde icke några principer komma åt, därför att en kommun har rättighet att i vissa fall för fem år i sänder besluta om sina utgifter, och den vägen valde vi förbi alla stränga lagparagrafer med resultat, att det företag, som nu existerar i Bångbro, och som åtminstone i november månad hade 122 anställda, har knallat och gått, herr Järte, och gått ordentligt, och kommunen har sluppit ifrån stora olägenheter av annat slag genom att betala 5,000 kronor om året i ränta på de 100,000. Så litet, herr Järte, behövs det ibland för att verkligen komma fram till förnuftiga resultat. Jag har relaterat detta för att visa, att om vi också i landskommunerna få gå en liten smula på lagens ytterkanter för att kunna göra det, som är riktigt, så göra vi det i alla fall, det kan jag försäkra herrarna.

Livet är så skiftande, herr Carleson, att det är alldeles omöjligt att lägga en linjal på det hela, som herr Carleson uppenbarligen åsyftade. Han sade, att det fanns ingen utredning i Kungl. Maj:ts proposition. Ja, det må vara hänt, men hur skall man kunna utreda för att möta alla de situationer, som kunna uppstå under nuvarande krisförhållanden? Det tror jag herr Carleson själv på det skändligaste går bet på att försöka rita upp, att så här skall det vara i en situation, så här i annan. Ånej, det är nog bäst att i någon mån åtminstone söka lita på det sunda förnuftets omdöme och det avgörande, det kommer till, då det blir ställt inför ett problem. Jag har ju icke några alldeles extra förbindelser med den nuvarande Kungl. Maj:t, men jag får ju säga, att det är dock en samling kloka karlar, som jag tror besitta tillräcklig erfarenhet också för att kunna använda dessa pengar på ett sätt, så att icke riksdagen får anledning att klaga på det. Det tycker jag herrarna skulle inse litet var, och har man den tillförsikten, att det förhåller sig på det sättet, kan jag för min del icke se den ringaste fara med att gå med på det förslag, som Kungl. Maj:t har lagt fram, och som statsutskottet för sin del har biträtt.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag skall be att få förtydliga vad jag sade i mitt första anförande om den privata industrien. Herr Järte frågade mig, vilka

privata företag i Norrbotten, som ha några reserver. Ja, jag skall icke uppta tiden här med att relatera utvecklingens gång i Norrbotten för träförädlingsindustriens vidkommande. Annars kunde det ju vara ett tacksamt kapitel från mina utgångspunkter att göra det. Det förekom ju åtskilliga saker där, som nog äro så pass anmärkningsvärda, att de kunde någon gång behöva tagas upp och läggas under en smula strålkastarbelysning. Vad jag emellertid menade var, att om skogen är direkt knuten till en förädlingsindustri, då föreligga helt andra möjligheter till en kontinuerlig och jämn drift än vad man har, om skogen, som fallet är i Norrbotten, till 80 % är fullständigt frigjord från förädlingsindustrien. Vi ha exemplet där uppe i Norrbotten. Munksunds bolag, det rekonstruerade bolaget, förfogar ju över de skogstillgångar, som ägdes av den gamla Ytterstfors-Munksundskoncernen. Jag tror icke, att Munksundsbolaget har några stora reserver, men bolaget har intresse av att behålla sin kundkrets och att ständigt ha sina märken presenterade ute på marknaden, och det gör, att även under en lågkonjunktur försöker man hålla i gång så långt det är möjligt, därför att man icke vill släppa den marknad, på vilken man arbetat in sig. Därav följer, att verksamheten är i gång också på skogarna och att både industri- och skogsarbetare ha arbete i långt större utsträckning än inom den del av Norrbottenindustrien, som är fullkomligt frigjord från skogen, så att någon samhörighet annat än den mellan köpare och säljare icke finns.

Det finns verkligen en del företag där uppe, som nu arbeta på sina reserver. Den saken är jag på det klara med, och jag är icke rädd för att säga det, som är riktigt. Å andra sidan kan det nog finnas företag också, som göra inskränkningar långt utöver vad som vore nödvändigt med hänsyn till företagets styrka och stabilitet. Den sortens kapitalister finns det ju också.

Vad jag emellertid ville poängtera i mitt första anförande var, att den, som äger 70 % av skogstillgångarna, måste ovillkorligen också ha något socialt ansvar för den befolkning, som bor i detta stora område. Till sist är det ändå så, att ni få intet stabilt näringsliv i Norrbottens län, förrän ni knyta ihop skogstillgångarna med en förädlingsindustri, som är tillräcklig för att ge en kontinuerlig mängd arbetstillfällen åt länets befolkning.

Herr Aronson: Herr talman! Det är kanske anledning för mig att deklarerat, att då jag här har tillåtit mig att försöka stödja reservanternas uppfattning, så har jag därmed lika litet som reservanterna själva avsett, att den arbetslöshetshjälp, som bör presteras, icke också skall presteras. Vad jag för min del har velat påtala är, att det enligt mitt sätt att se är olämpligt, att man försöker avhjälpa en olägenhet genom att skapa olägenheter på annat håll.

I anslutning härtill skulle jag till herr Anderson i Råstock vilja säga, att om det nu ges exempel på att kommuner ha felat i detta avseende — jag skall icke bestrida, att det kan vara möjligt — så skall icke staten eller riksdagen följa ett sådant exempel. Är exemplet felaktigt beträffande den ene, så är det också felaktigt beträffande den andre.

För såvitt hans excellens herr statsministern adresserade sig till mig vid en viss passus i sitt anförande, så skulle jag vilja tillkännage, att jag här har talat under intryck av en erfarenhet, som jag har om att domänstyrelsen eller rättare sagt vederbörande revirförvaltare har gått väl hårdhänt fram, då det gällt att konkurrera med de enskilda skogsägarna, och att det är denna metod, som har utlöst uttryck av reaktion hos de senare. Därmed avser jag icke att från denna plats uttala något klander emot vederbörande revirförvaltare. Han har naturligtvis varit nitisk i sin tjänst, och därom är naturligtvis ingenting att säga, men det hindrar icke, att om ett sådant nit är till skada för en stor grupp samhällsmedborgare, så bör det nog beaktas, och man bör från de överordnades sida se till att iveren något dämpas.

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)

Herr **Mogård**: Herr talman: Jag ber om överseende med att jag dristat mig att begära ordet i en så svår fråga som denna. Men det var ett yttrande av herr Holmdahl, som föranlett mig att be att få yttra några ord icke om skolgarna och avverkningarna i dem utan om de kurser, varom även nämnes i det föreliggande utskottsutlåtandet:

Jag är fullkomligt överens med det allra mesta, som herr Holmdahl yttrade, men jag tyckte mig dock förmärka av hans ord, att han tänkte sig en närmare reglering av de åsyftade kurserna efter vanliga skolmässiga förhållanden än vad jag tror kan vara riktigt lyckligt.

Jag vill först påpeka, att dessa kurser för arbetslös ungdom, varom propositionen talar och vartill även utskottet givit sin anslutning, äro undervisningsanstalter av synnerligen provisorisk karaktär. De äro icke avsedda att vara varaktiga eller grundade så att säga för framtiden, utan de äro en krisföretelse. De benämnas också reservkurser.

Man förstår ju, att dessa kurser måste komma att omfatta ett mycket stort elevantal. Man beräknar, att mera än 50 % av de arbetslösa äro personer under 30 års ålder. Det måste därför förutsättas bli ett mycket stort elevantal, som söker sig just till dessa kurser. Därför är det också angeläget, att kurserna noga avpassas efter de lokala förhållandena.

Dessa lokala förhållanden äro olika. De kunna vara jämförelsevis gynnsamma i en stad eller större samhälle med välordnat yrkesskoleväsen förut, men i ett litet brukssamhälle saknas kanske mycket väsentliga förutsättningar för att dessa kurser i fråga om lärare och ämnesval skola kunna fylla de krav, som herr Holmdahl ställde på desamma. Jag tror därför, att man får vara mycket noga, när man börjar mera verksamt gå in för dessa kurser, att man icke lägger alltför starka skolbyråkratiska tyglar på dem, så att de så att säga komma av sig redan vid ingången.

De flesta av de mera vakna ungdomarna och det bästa elevmaterialet går sannolikt till de folkhögskolor och yrkesskolor, som finnas, och vid vilka de kunna få stipendier. Det elevmaterial, som dessa reservkurser troligtvis få räkna med, kan nog vara gott i och för sig, men det är nog icke alltid av den kvalitet, som brukar söka sig till våra ordinarie undervisningsanstalter av mera frivillig karaktär. Man får nämligen förutsätta, att eleverna i reservkurserna många gånger komma att bli sådana, som helt enkelt hänvisas till dessa kurser. De beredas kontantunderstöd, men för att erhålla detta få de sig förelagt att söka sig till en dylik reservkurs. Det blir därför kanske både likt och olik, som kommer till dem, och följaktligen synes det mig vara angeläget, att man anpassar både lärare och ämnesval efter de lokala förhållanden, som förefinnas. Därför menar jag, att det visserligen kan vara nyttigt, att man uppställer exempelvis fortsättningsskolans läroplaner som norm även för dessa kurser, men att det i alla fall icke är absolut nödvändigt. Man måste anpassa sig efter de förhållanden, som råda. Man måste se till att det blir smidighet, som kännetecknar det hela, både i fråga om ämnesval och lärarval.

Det viktigaste är, att eleverna vid dessa kurser verkligen prestera något, som liknar en arbetsinsats. Det skall vara en motsvarighet till de reservarbeten, som finnas. Eleverna skola komma till dessa kurser, emedan plats icke finnes vid reservarbeten, eller förhållandena i övrigt göra det svårt för de lokala myndigheterna att bereda de unga arbetslösa hjälp på annat håll. Därför vill jag ha uttalat angelägenheten av att man tillser, att den största smidighet användes, när det gäller att ordna dessa kurser på ett sätt, som kan vara gagneligt för de många unga arbetslösa, vilka säkerligen komma att söka sig dit eller hänvisas dit.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan med godkännande av dess motivering, 2:o)

bifall till samma hemställan med godkännande av den motivering, som föreslagits i den av herr Widell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o) bifall till herr Öhmans m. fl. ovanberörda motion; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Järte begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

*Ang.
anslag till
bekämpande
av arbets-
lösheten.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 14 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med godkännande av den motivering, som föreslagits i den av herr Widell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av dess motivering.

§ 17.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 1, till Konungen angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anhållan om riksdagens yttrande rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattat beslut;

nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av de enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till vissa pensionärer utgående pensionstillägg; och nr 8, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under	8	dagar	fr. o. m.	den	8	febr.,	
	<i>Höglund</i> i Göteborg	»	6	»	»	»	8	»	
	» <i>Nilsson</i> i Antnäs	»	4	»	»	»	9	»	
	» <i>Wirsell</i>	»	8	»	»	»	9	»	
	» <i>Wiklund</i> i Brattfors	»	8	»	»	»	10	»	
	» <i>Grapenson</i>	»	12	»	»	»	9	»	
	» <i>Lundström</i>	»	8	»	»	»	9	»	
	» <i>Bergström</i> i Bäckland	»	4	»	»	»	9	»	
	» <i>Olovson</i> i Västerås	»	4	»	»	»	8	»	
	» <i>Olsson</i> i Mellerud	»	5	»	»	»	9	»	
	» <i>Björkman</i>	»	7	»	»	»	9	»	
	» <i>Bengtsson</i> i Kullen	»	5	»	»	»	8	»	
	» <i>Johansson</i> i Bro	»	3	»	»	»	7	»	
	» <i>Werner</i>	»	8	»	»	»	9	»	
	» <i>Björling</i>	»	8	»	»	»	9	»	
	» <i>Ander</i>	»	5	»	»	»	11	»	
	» <i>Ljunggren</i>	»	4	»	»	»	9	»	
	» <i>Källman</i>	»	4	»	»	»	10	»	
	» <i>Hallén</i>	»	6	»	»	»	8	»	
	» <i>Hedlund</i> i Östersund	»	5	»	»	»	7	»	
	» <i>Jönsson</i> i Fridhill	»	5	»	»	»	8	»	
	» <i>Johansson</i> i Väby	»	8	»	»	»	8	»	
	» <i>Svedman</i>	»	2	»	»	»	7	»	
	» <i>Andersson</i> i Rasjön	»	6	»	»	»	7	»	
	» <i>Olsson</i> i Österbo	»	8	»	»	»	9	»	
	» <i>Larson</i> i Tönnersa	»	6	»	»	»	7	»	och
	» <i>Lövgren</i>	»	4	»	»	»	7	»	
	» <i>Aronson</i>	»		»	»	»			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.08 e. m.

In fidem
Per Cronvall.